

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om studiestöd och 127 d § i inkomstskattelagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om studiestöd och inkomstskattelagen ändras.

Enligt förslaget förenhetligas nivån på studiepenningen i högskoleutbildningen och på andra stadiet så att studiepenningens maximala belopp är högst 250,28 euro i månaden. För att förbättra likvärdigheten mellan studerande på olika utbildningsstadier slopas den minskande verkan som föräldrarnas inkomster har på studiepenningen i fråga om 18- och 19-åringar som studerar på andra stadiet och bor självständigt.

Beloppet av statsborgen för studielånet höjs från 400 till 650 euro per månad för en studerande som studerar i Finland och från 700 till 800 euro per månad för en studerande som studerar utomlands. Borgensbeloppet för de studerande som är yngre än 18 år och som studerar i någon annan läroanstalt än en högskola höjs från 260 till 300 euro. Det lånebelopp som beaktas i studielånsavdraget och studielånskompensationen föreslås bli oförändrat.

Stödtiden för alla högskolestudier förkortas med tio månader från 64 till 54 stödmånader. Dessutom förkortas stödtiden per examen med två månader. Stödtiden för en lägre och högre högskoleexamen som sammanlagt omfattar 360 studiepoäng är dock 57 månader.

Den studerandes egna inkomstgränser kopplas till inkomstnivåindexet och de justeras med två års intervaller endast om inkomstgränserna höjs. Förhöjningen av beloppet av studiepenningen och bostadstillägget som återkrävs på basis av den studerandes inkomster sänks till 7,5 procent.

De studerande som omfattas av bostadstillägget överförs huvudsakligen till det allmänna bostadsbidraget undantag för dem som bor utomlands på hyra. Studerande som bor utomlands på hyra samt de som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid folkhögskolor eller idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdet utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem ska enligt förslaget fortfarande omfattas av bostadstillägget.

Till inkomstskattelagen fogas det dessutom en bestämmelse om ett maximibelopp per månad i fråga om studielån som beaktas när studielånsavdragets belopp beräknas.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2017 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses huvudsakligen träda i kraft den 1 augusti 2017.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGET.....	5
2.1 Lagstiftning och praxis.....	5
Studiestöd.....	5
Studiepenning.....	6
Statsborgen för studielån.....	8
Studielånskompensation och studielånsavdrag	9
Stöd för boende	10
Stödtid	11
Krav på studieprestationer.....	13
Ekonomisk behovsprövning för studiestöd	13
Återbetalning av borgensansvarsskuld samt betalningsbefrielse	14
2.2 Internationell utveckling	15
2.3 Bedömning av nuläget	17
Förbättringar av nivån på studiestödet och stödets sporrande effekt.....	17
Stödtiden.....	18
Statsborgen för studielån.....	19
Borgensansvarslån.....	20
Studielånskompensation.....	21
Minskad behovsprövning gällande studiestöd.....	22
Utveckling av bostadsstödet.....	22
Utredningen om en reform av studiestödet	24
3 MÅLEN I FRAMSTÄLLNINGEN OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	26
3.1 Mål	26
3.2 Alternativ	26
Utredningen om en reform av studiestödet	26
Studielånskompensation.....	29
Stöd till boendet som en del av den studerandes utkomst.....	30
3.3 De viktigaste förslagen.....	31
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	32
4.1 Konsekvenser för statsfinanserna.....	32
Studiepenning.....	32
Statsborgen för studielån.....	33
Stöd för studerandenas boende.....	34
4.2 Konsekvenser för den studerandes ekonomi och ställning	34
Studiestödets nivå.....	34
Stöd för boendet	37
Stödtiden.....	38
4.3 Konsekvenser för myndigheterna	39
4.4 Samhälleliga konsekvenser	40

RP 229/2016 rd

5	BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	40
5.1	Beredningsskeden och beredningsmaterial	40
5.2	Remissyttranden och hur de har beaktats.....	41
6	SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	42
	DETALJMOTIVERING	43
1	LAGFÖRSLAG	43
1.1	Lagen om studiestöd	43
1.2	Inkomstskattelagen	48
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	49
3	IKRAFTTRÄDANDE	49
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	50
	LAGFÖRSLAG	53
	1. Lag om ändring av lagen om studiestöd.....	53
	2. Lag om ändring av 127 d § i inkomstskattelagen.....	59
	BILAG	60
	PARALLELTEXT	60
	1. Lag om ändring av lagen om studiestöd.....	60
	2. Lag om ändring av 127 d § i inkomstskattelagen.....	72

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Syftet med studiestöd är att trygga den studerandes utkomst under studietiden. Målet är att dimensionera stödet så att det stöder den studerande att av egen fri vilja söka sig till utbildning och heltidsstudier. Ett tillräckligt tilltaget och sporrande studiestöd bidrar till att främja systematiska heltidsstudier och kortare studietider. Studiestödet har utvecklats ur utbildningspolitiska utgångspunkter i syfte att främja möjligheterna till studier på lika villkor.

Det nuvarande studiestödet togs i bruk i början av 1990-talet, då studiepenningens andel av stödbeloppet höjdes avsevärt. Samtidigt blev studielånen marknadsbaserade. Jämfört med stödet till högskolestuderande förblev dock studiestödet till studerande på andra stadiet av statsfinansiella skäl behovsprövat i större utsträckning genom att föräldrarnas inkomster kan minska studiepenningen för studerande som är under 20 år. För högskolestuderandes del sänker föräldrarnas inkomster däremot inte beloppet på studiestödet.

Lagen om studiestöd, som trädde i kraft 1994, har ändrats flera gånger. Genom reformerna har man strävat efter att sporra i synnerhet högskolestuderande till heldagsstudier och till att avlägga examen i snabb takt. Genom de ändringar som företagits, särskilt under 2010-talet, har studiestödets låneandel ökat, stödtiden förkortats och kraven på studieframgångar skärpts. Genom de reformer som genomfördes 2014 korrigerades eftersläpningen i nivån på studiestödet så att stödet till högskolestuderande blev högre än någonsin förr.

År 2015 uppgick statens utgifter för studiestödet till totalt ca 872,5 miljoner euro. Med beaktande av prisnivån motsvarade utgifterna för studiestödet dem för år 2005. År 2015 uppgick utgifterna för studiestödet till högskolestuderande till ca 583 miljoner euro. Till högskolestuderande utbetalades 359,5 miljoner euro i studiepenning, 186 miljoner euro i bostadstillägg och 31,4 miljoner euro i måltidsstöd. Högskolestuderandenas andel av borgensansvarsutgifterna som skulle återbetalas till bankerna uppgick till ca sex miljoner euro. För övriga studerandes del utbetalades år 2015 ca 272 miljoner euro i stöd, varav studiepenningens andel var 138,4 miljoner euro, bostadstilläggets 80,5 miljoner euro och skolrestödets ca 47 miljoner euro. Andelen av borgensansvarsutgifterna till bankerna uppgick till ca sju miljoner euro. Per högskolestuderande som studerar på heltid nio månader per läsår uppgår de ovannämnda utgifterna för studiestödet till i snitt 4 163 euro per månad, och för övriga studerande på motsvarande sätt till 2 900 euro per månad.

Förklaringen till skillnaden i utgifter per högskolestuderande och per studerande på andra stadiet är att studiestödet på andra stadiet i större utsträckning är behovsprövat, de studerande yngre och att de oftare bor hemma hos föräldrarna och av den anledningen får mindre studiestöd. Dessutom minskar skillnaden betydligt om man beaktar måltidsförmånen för studerande på andra stadiet samt att de som har avlagt examen på högskolenivå också står för en större självriskandel i fråga om finansieringen av studierna, eftersom de tagit mer lån.

Andelen övriga ospecificerade studiestödsutgifter av statens sammanlagda utgifter för studiestödet år 2015 (ca 16 miljoner euro) anvisas för tiden efter utexamineringen, och består av räntebidragkostnader till ringa belopp, betalningsbefrielser, preskriberade borgensfordringar samt det hyresbidrag som beviljas Studenternas hälsovårdsstiftelse.

Enligt det strategiska programmet för Juha Sipiläs regering ska utgifterna för studiestödet fram till 2019 minska med 70 miljoner euro, och på sikt med sammanlagt 150 miljoner euro. Där-

RP 229/2016 rd

utöver slopas studiestödets indexbindning. Nedskärningarna i studiestödet är ett led i regeringens anpassningsprogram för de offentliga utgifterna. I regeringsprogrammet ingår utöver sparmålet för studiestödet en anteckning om att studiestödets belopp (studiepenningen, bostadstillägget och studielånet sammanlagt) ska höjas till minst 1 100 euro. Dessutom har man i regeringsprogrammet angett som riktlinje att lånekompensationen bevaras inom utgiftsramen, antalet stödmånader begränsas och att studiestödet kan ha en eller flera nivåer.

I regeringens plan för de offentliga finanserna har sparmålet för 2017—2020 preciserats till 122 miljoner euro. I samband med budgetförhandlingarna 2016 kom regeringen därtill överens om att överföra de studerande på andra stadiet och i högskolorna till det allmänna bostadsbidraget. De som studerar utomlands ska också i fortsättningen omfattas av bostadstillägg enligt studiestödssystemet. Överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget genomförs så att den med tanke på de offentliga finanserna är kostnadsneutral även under kommande år. De extra utgifter som åtgärden medför täcks under social- och hälsovårdsministeriets huvudklass.

2 Nuläget

2.1 Lagstiftning och praxis

Studiestöd

För högskolestuderande i Finland uppgår det månatliga studiestödet till högst 938,36 euro, varav statsborgens andel är 43 procent (400 €/mån). För studier på andra stadiet uppgår stödbeloppet till högst 851,88 euro per månad, varav andel av statsborgen för studielån är 47 procent (400 €/mån). För den som studerar utomlands uppgår stödbeloppet till högst 1 246,76 euro per månad, varav låneandelen uppgår till 56 procent (700 €/mån). För studier på högskolenivå varierar stödets maximibelopp beroende på vilket år studierna inletts, så att studiepenningen är 11 procent högre och stödtiden är kortare för högskolestuderande som inlett studier efter den 1 augusti 2014 än för dem som börjat studera tidigare. Studiestödets maximibelopp den 1 augusti 2016:

RP 229/2016 rd

Den studerandes civilstånd, ålder och boendeform	Högskola		Annan läroanstalt
	Studiestöd sammanlagt (max) för högskolestuderande som tagit emot sin första studieplats före 1.8.2014.	Studiestöd sammanlagt (max) för högskolestuderande som tagit emot sin första studieplats 1.8.2014 eller därefter.	
En studerande som är gift eller underhållsskyldig eller som fyllt 20 år och bor självständigt	904,79	938,36	851,88
18- eller 19-åring, bor självständigt	904,79	938,36	851,88
17 år, bor självständigt*	896,64	912,92	665,08
Har fyllt 20 år, bor hos sin förälder*	671,64	684,87	583,17
17—19 år, bor hos sin förälder*	532,27	538,37	357,67 / 497,67
Studerar utomlands	1 213,19	1 246,76	1 246,76

* inkluderar höjningen på grund av små inkomster. För unga som fyllt 17 år och bor självständigt eller hos sin förälder kan studiepenningen höjas på grund av föräldrarnas låga inkomster, för övriga studerande än dem som studerar vid en högskola kan föräldrarnas inkomster sänka stödet för studerande som inte fyllt 20 år. Borgensbeloppet för den som studerar i Finland uppgår till 400 €/mån, utomlands till 700 €/mån, för den som är under 18 år och studerar på andra stadiet till 260 €/mån, för självständigt boende ingår bostadstillägg i max. beloppet (i Finland 201,60 €/mån, utomlands 210 €/mån).

Studiepenning

Bestämmelser om studiepenningens belopp finns i lagens 11 §. Studiepenningens grundbelopp är beroende av den studerandes ålder, boendeform, familjeförhållanden och läroanstalt. Studiepenningens grundbelopp kan höjas eller sänkas på basis av föräldrarnas inkomster. Både på

RP 229/2016 rd

andra stadiet och i högre utbildning kan studiepenningen höjas för en studerande som bor hos sin förälder om föräldrarna har små inkomster. På andra stadiet kan föräldrarnas inkomster minska studiepenningen för en studerande som inte fyllt 20 år, oberoende av om han eller hon bor hos sina föräldrar eller självständigt. Studiepenningen för andra än högskolestuderande är lägre än studiepenningen för högskolestuderande. Det beror på att man för de övrigas del beaktat den avgiftsfria bespisningen för studerande på andra stadiet. Studiepenningen för högskolestuderande är högre eftersom de själva måste stå för sina dagliga måltider.

För dem som studerar vid en utländsk yrkeshögskola eller avlägger sådana utbytesstudier utomlands som anknyter till en yrkesutbildning som avläggs i hemlandet är studiepenningens belopp är detsamma som för högskolestuderande. Därtill är studiepenningens belopp detsamma som för högskolestuderande för dem som studerar inom yrkeshögskoleutbildning på Åland då det inte hör några studiesociala förmåner till studierna samt för studerande inom den steinerpedagogiska lärarutbildningen vid läroanstalten Snellman-korkeakoulu. Enligt den lag om ändring av lagen om studiestöd (1243/2013) som trädde i kraft 2014 är studiepenningens belopp ungefär 11 procent högre för en högskolestuderande som tagit emot en studieplats i en högskola för första gången den 1 augusti 2014 eller därefter. Studiepenningens belopp har justerats senast fr.o.m. den 1 augusti 2014 med ca 1,3 procent och fr.o.m. den 1 augusti 2015 med ca 0,4 procent enligt förändringen i folkpensionsindex. I enlighet med det strategiska programmet för statsminister Juha Sipiläs regering justeras inte studiepenningen längre enligt folkpensionsindex från och med den 1 augusti 2016.

Studiepenningens belopp är enligt justeringen enligt förändringen i folkpensionsindex den 1 augusti 2015 följande:

Den studerandes civilstånd, ålder och boendeform	Högskola		Annan läroanstalt
	För dem som tagit emot sin första studieplats vid en högskola den 1 augusti 2014 eller därefter	För dem som tagit emot sin första studieplats vid en högskola före den 1 augusti 2014	
Gifta, underhållsskyldiga eller studerande som fyllt 20 år och bor självständigt	336,76	303,19	250,28
18- eller 19-åring, självständigt boende	336,76	303,19	250,28 ^c
17 åring, bor självständigt	163,80 ^a	147,52 ^a	101,74 ^b
Har fyllt 20 år, bor hos sin förälder*	137,35 ^a	124,12 ^a	81,39 ^a
Under 20 år, bor hos sin förälder	62,06 ^a	55,96 ^a	38,66 ^b

a = kan höjas på grund av föräldrarnas inkomster

b = kan höjas eller sänkas på grund av föräldrarnas inkomster

c = kan sänkas på grund av föräldrarnas inkomster

Statsborgen för studielån

Statsborgen för studielån beviljas enligt 15 § i lagen om studiestöd till studerande som får studiepenning enligt den lagen eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsstöd (1276/2000). Därutöver kan en studerande i vissa fall få statsborgen för studielån trots att han eller hon inte kan beviljas studiepenning. En studerande som på grund av att läroanstalten betalar dagpenning eller en motsvarande förmån inte får studiepenning, kan trots det beviljas statsborgen för studielån. Även den som har rätt till barnbidrag och är bosatt någon annanstans än hos sina föräldrar och studerar vid någon annan läroanstalt än ett gymnasium kan få statsborgen för studielån, om han eller hon på grund av sina egna eller föräldrarnas inkomster har rätt till studiepenning. Statsborgen för studielån beviljas studerande som fyllt 18 men inte 20 år och som bor någon annanstans än hos sin förälder och studerar vid en annan läroanstalt än vid en högskola eller ett gymnasium, även om han eller hon på grund av föräldrarnas inkomster inte har rätt till studiepenning. Statsborgen beviljas för högst ett läsår i sänder. Beslut om beviljande av statsborgen kan dock inkludera statsborgen för juni och juli månad som föregår läsåret för vilket statsborgen beviljas. Om studierna varar högst 12 månader, kan statsborgen beviljas genom ett enda beslut för hela studietiden.

Statsborgen beviljas dock inte studerande som avtjänar frihetsstraff eller vars studielån drivs in av Folkpensionsanstalten på grundval av borgensansvar, om inte Folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar annat. Statsborgen beviljas inte heller studerande som har en betalningsstörning som registrerats i ett sådant kreditupplysningsregister som avses i 4 kap. i kreditupplysningslagen (527/2007). Statsborgen kan dock beviljas trots att den studerande har en ovan nämnd betalningsstörning, om betalningsstörningen gäller ett enskilt fall och ett litet belopp samt en skäligt lång tid har förflutit från registreringen, om skulden som föranlett anteckningen har betalats, eller det i övrigt finns särskilt skäl för att bevilja statsborgen. Upplysningar om betalningsstörningar undersöks alltid i samband med beviljande av statsborgen, då borgen beviljas för en ny period. Undersökningen sker programenligt med utgångspunkt i uppgifterna i Suomen Asiakastieto Oy:s kreditupplysningsregister. Om den studerande enligt kreditupplysningsregistret har en allvarlig betalningsstörning eller om den studerandes studielån på grund av borgensansvaret drivs in av Folkpensionsanstalten, ges ett negativt beslut i fråga om statsborgen för studielånet. Till den studerande bifogas med beslutet en bilaga¹ med anvisningar om ansökan om statsborgen oavsett om personen har en betalningsanmärkning som utgör ett förhinder för detta. Den studerande kan framlägga en utredning över att han eller hon har betalat de skulder som föranlett betalningsstörningen eller framlägga sådana särskilda godtagbara skäl för att få statsborgen trots betalningsstörningen. Om han eller hon har betalat skulden eller framlagt särskilda skäl, kan statsborgen beviljas. Om den studerande inte framlägger något särskilt skäl i utredningen, förkastas ansökan.

Sådana särskilda skäl som avses i lagen som kan beaktas är skäl som gett upphov till skulden som föranlett betalningsanmärkningen. Som sådana skäl kan man till exempel anse vara en situation där den sökande själv har betalat den skuld som föranlett betalningsanmärkningen och det föreligger en utredning över detta eller om betalningsanmärkningen beror på ett kreditförbud som den sökande själv har begärt (eget kreditförbud). Man kan också beakta att betalningsanmärkningen föranletts av en relativt liten betalningsstörning och att det finns en överenskommelse om att betala skulden eller att den sökande är i skuldsanering och följer ett avbetalningsprogram. Som särskilt skäl kan också anses vara att betalningsstörningen beror på att

¹ Till ett negativt besked om statsborgen fogas en bilaga om beviljande av statsborgen i undantagsfall.

den sökande varit borgensman för en skuld, betalningsstörningen beror på ekonomiska arrangemang i samband med avslutandet av ett äktenskap eller samboförhållande eller på grund av nedsatt skuldbetalningsförmåga på grund av sjukdom eller att betalningsstörningen orsakats av en skuld som anknyter till företagsverksamhet.

Därtill krävs att den sökande har avtalat med borgenären om skötseln av den skuld som föranlett betalningsanmärkningen. Avvikelser från detta kan företas om skulden är föremål för tvisetmål eller om borgensansvarsrisken på andra grunder kan anses ha minskat betydligt. Vid prövningen av beviljande av statsborgens beaktas även den sökandes de facto förmåga att sköta lånet och hur den planerade utbildningen inverkar på den sökandes möjligheter att klara av sina ekonomiska åtaganden. Om risken att borgensmannen tvingas betala det nya lånet bedöms vara betydande, beviljas inte statsborgens för lånet, även om det skulle föreligga särskilda skäl till detta. Orsaken till skuldsättningen får inte heller ha varit den sökandes synnerliga vårdslöshet.

Enligt 15 § i studiestödslagen kan ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller för en person som får vuxenutbildningsstöd eller för studier som varar högst 12 månader lyftas i en rat. I fråga om ett lån som beviljats för högskolestudier kan den del som är avsedd för höstterminen lyftas tidigast den 1 augusti och vårterminens andel tidigast den 1 januari. I andra läroanstalter kan lånet lyftas under terminen i två rater.

Bestämmelser om statsborgens belopp finns i 16 § i lagen. Beloppet av statsborgens för studielån per stödmånad är 400 euro för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd. Statsborgens uppgår också till 400 euro per stödmånad för andra än högskolestuderande, om den sökande fyllt 18 år. För en studerande som är yngre än 18 år är statsborgens 260 euro per stödmånad. Rätten till högre statsborgens uppkommer vid ingången av den månad då stödtagaren fyller 18 år. För studerande som studerar utomlands uppgår statsborgens till 700 euro per stödmånad. Förra gången statsborgens höjdes var den 1 augusti 2014, då statsborgens belopp steg med 100 euro. Under de terminer då den studerande får studiestöd höjs beloppet på statsborgens med det tillägg till studielånet som kreditinstitutet beviljar den studerande i syfte att betala den ränta på studielånet som förfaller under läsåret.

Studielånskompensation och studielånsavdrag

För en studielåntagare som avlagt högskoleexamen inom utsatt tid amorteras studielånet i kreditinstitutet av statens medel med en summa som baserar sig på beloppet av det studielån som studeranden har lyft. Studielånskompensationen är 40 procent av den del som överskrider 2 500 euro av det totala studielånet under högskolestudierna. Dock beaktas högst det lånebelopp som beräknats enligt den målsatta tiden för examen eller examens omfattning. En studielåntagare har rätt till studielånskompensation för studier som börjat den 1 augusti 2014 eller därefter och för den först avlagda högskoleexamen som berättigar till studielånskompensation.

Den som tar studielån och inlett sina första högskolestudier som berättigar till avdrag den 1 augusti 2005 eller därefter, dock före den 1 augusti 2014, är för sin del berättigad till studielånsavdrag i beskattningen. Rätt till studielånsavdrag har också de studielåntagare som inte anses ha avlagt en sådan högskoleexamen som berättigar till avdraget före den 1 augusti 2005, då avdraget togs i bruk. Rätt till avdrag kan således även beviljas den som redan har avlagt en examen, om den studerande inlett avläggandet av den före den 1 augusti 2005, och han eller hon efter det avlägger en ny högskoleexamen som berättigar till avdrag. Avdraget är 30 procent av den del som överskrider 2 500 euro av det totala studielån som ackumulerats under

högskolestudierna. Beloppet kan dras av direkt i beskattningen enligt de amorteringar på studielånet som betalats till banken.

Stöd för boende

I 14 § i lagen om studiestöd ingår bestämmelser om bostadstillägg. Studerande som bor i en hyresbostad eller bostadsrättsbostad har rätt till bostadstillägg. Berättigad till bostadstillägg är dock inte en studerande som bor hos sin förälder eller delar bostad med sitt eget eller sin makes barn eller bor i sin makes bostad. Inte heller en studerande som skulle ha rätt till avgiftsfri plats på ett elevhem är berättigad till bostadstillägg, om det inte finns synnerligen vägande skäl för att den studerande inte kan ta emot platsen. En studerande som får bostadsbidrag enligt lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007) eller bor i samma bostad som sin make som får bostadsbidrag enligt den lagen kan inte heller få bostadstillägg.

En studerande kan dock beviljas bostadstillägg för boendekostnaderna för en sådan bostad som hyrts på grund av studier och som är belägen på annan ort än familjens stadigvarande bostad. Den som studerar utomlands beviljas bostadstillägg på samma villkor som den som studerar i Finland. Den som studerar och bor utomlands har dock rätt till bostadstillägg även då han eller hon delar bostad med sitt eget eller sin makes barn.

Bostadstillägget är 80 procent av månadshyran, bruksvederlaget eller med dessa jämförbara månatliga boendekostnader med fast belopp enligt hyresavtalet eller bostadsrättsavtalet. Vid beviljande av bostadstillägg beaktas inte boendeutgifter till den del de överstiger 252 euro. En studerandes andel av boendekostnaderna fås genom att boendekostnaderna för hela bostaden divideras med antalet boende, om inte någon annan fördelningsgrund godkänns av särskilda skäl. Bostadstillägg betalas inte, om boendekostnaderna understiger 33,63 euro i månaden.

Om en studerande bor i en bostad som han eller hon hyr av sin förälder eller som föräldern äger, är bostadstillägget högst 58,87 euro i månaden. Bostadstillägget för en studerande som studerar på avgiftsbelagda linjer vid en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter är 88,87 euro i månaden, om den studerande bor i läroanstaltens elevhem. Bostadstillägget är 210 euro i månaden om den studerande studerar och bor utomlands. Genom förordning av statsrådet kan föreskrivas om bostadstilläggets belopp i länder med låg hyresnivå.

Andra studerande än de som är berättigade till bostadstillägg omfattas av lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014). Bostadsbidraget är 80 procent av de godtagbara boendeutgifterna, vilka bestäms enligt kommungrupp. Bostadsbidraget beviljas ett hushåll. Hushållets inkomster och storlek beaktas vid beviljande av bidrag. Inkomsterna för ett enpersonshushåll minskar inte alls bostadsbidraget om de understiger 726 euro i månaden. Till exempel är inkomstgränsen för ett två personers hushåll sammanlagt 826 euro i månaden. Från de sammanlagda löneinkomsterna och inkomsterna enligt 12 § 4 mom. 1 punkten i lagen om allmänt bostadsbidrag avdras för en medlem i hushållet 300 euro i månaden när bostadsbidragets belopp beräknas.

I mars 2016 var bostadsbidraget i snitt 329,80 euro per månad per bidragstagare/hushåll när den genomsnittliga hyran var ca 597,90 euro per månad. Till exempel var de högsta boendeutgifterna för ensamboende som ska beaktas 362—508 euro i månaden, beroende på kommungrupp.

RP 229/2016 rd

Som boendeutgifter godkänns år 2016 högst:

Kommungrupp	I	II	III	IV
antal personer	€/mån	€/mån	€/mån	€/mån
1	508	492	411	362
2	735	706	600	527
3	937	890	761	675
4	1095	1038	901	804
+ för varje ytterligare person	137	130	123	118

Stötid

Enligt 7 § i lagen om studiestöd beviljas studiestöd för den tid då den studerande bedriver heltidsstudier. För högskolestudier kan man från och med den 1 augusti 2014 få studiestöd för högst 64 stödmånader. Stödtiden är högst 70 månader, om den studerande inlett nya studier och närvaroanmält sig för dem före den 1 augusti 2014.

Den tid som berättigar till stöd uppgår sammanlagt till högst den stötid som bestäms utifrån en lägre och en högre högskoleexaminas sammanlagda omfattning. Den tid som berättigar till stöd i fråga om en sådan lägre och högre högskoleexamen i vilken huvudämnet eller den ämnesgrupp till vilket huvudämnet hör är asiatiska och afrikanska språk och kulturer är dock sammanlagt högst 64 stödmånader. Närmare bestämmelser om studiestödet för högskoleexamina av olika omfattning ingår i av statsrådet utfärdad förordning.

För avläggande av en högskoleexamen bestäms den tid som berättigar till stöd från och med den 1 augusti 2014 för i frågavarande examen enligt hur omfattande den är så att den tid som berättigar till stöd är högst nio stödmånader per läsår enligt studiernas omfattning, och till detta läggs ytterligare fem stödmånader för de studerande som inleder sina första högskolestudier den 1 augusti 2014 eller därefter. För de studerande som inlett studierna före den 1 augusti 2014 är stödtiden fem stödmånader längre än för studerande, som inleder sina första högskolestudier den 1 augusti 2014 eller därefter. För ett halvt läsår som överskrider fulla läsår är den tid som berättigar till stöd dock fem stödmånader.

Om en studerande antagits för att avlägga både en lägre och en högre högskoleexamen, beviljas studiestödet separat för avläggandet av den lägre och den högre högskoleexamen. Om den studerande antagits för att avlägga såväl lägre som högre högskoleexamen och han eller hon inlett ifrågavarande studier som närvaroanmälld före den 1 augusti 2011, beviljas han eller hon studiestöd för avläggande av vardera examen enligt deras sammanlagda omfattning på basis av hela examenstiden.

I statsrådets förordning om universitetsexamina (794/2004) som utfärdats med stöd av universitetslagen föreskrivs om dimensioneringen av universitetsstudier och deras omfattning så att de studier som krävs för lägre högskoleexamen omfattar 180 studiepoäng och den målsatta studietiden är då tre år. De studier som krävs för kandidatexamen i bildkonst omfattar 210 studiepoäng och den målsatta studietiden är då tre och ett halvt läsår. De studier som krävs för högre högskoleexamen omfattar 120 studiepoäng.

RP 229/2016 rd

De studier som krävs för psykologie magisterexamen, musikmagisterexamen och odontologie licentiatexamen omfattar 150 studiepoäng. De studier som krävs för veterinärmedicine licentiatexamen och medicine licentiatexamen omfattar 180 studiepoäng. Inom det medicinska och odontologiska området kan universitetet ordna den utbildning som leder till högre högskoleexamen så att lägre högskoleexamen inte ingår i utbildningen. Omfattningen av de studier som då krävs är 360 studiepoäng för medicine licentiatexamen och 330 studiepoäng för odontologie licentiatexamen.

Med stöd av bemyndigandet i 7 § 8 mom. i studiestödslagen ges närmare bestämmelser om den maximala studietiden som berättigar till studiestöd för universitetsexamina av olika omfattning i 6 § i förordningen om studiestöd (260/1994). Tiden som berättigar till stöd för avläggande av olika examina har beräknats på basis av grunderna i 7 § 3 mom. i studiestödslagen, så att den tid som berättigar till stöd är högst nio stödmånader per sådant läsår som innefattas i examens omfattning, utökad med fem eller tio stödmånader beroende på när studierna inletts. För ett sådant halvt läsår som följer på de fulla läsåren är den tid som berättigar till stöd dock fem stödmånader.

I universitetsexamina är antalet stödmånader för avläggande av lägre högskoleexamen således för dem som inlett sina första högskolestudier den 1 augusti 2014 eller därefter högst (inom parentes stödtiden för dem som inlett sina första studier vid en högskola före den första augusti 2014): 1) 32 (37) om examen omfattar 180 studiepoäng, 2) 37 (42) om examen omfattar 210 studiepoäng,

Antalet stödmånader vid studier för högre högskoleexamen är högst 1) 19 (24) om examen omfattar 90 studiepoäng, 2) 23 (28) om examen omfattar 120 studiepoäng, 3) 28 (33) om examen omfattar 150 studiepoäng, 4) 32 (37) om examen omfattar 180 studiepoäng.

När en studerande antagits för att avlägga lägre och högre högskoleexamen är antalet stödmånader dock sammanlagt högst för dem som inlett sina första högskolestudier den 1 augusti 2014 eller därefter (inom parentes antalet stödmånader för dem som inlett sina första högskolestudier före den 1 augusti 2014): 1) 50 (55) om den lägre och högre högskoleexamen sammanlagt omfattar 300 studiepoäng, 2) 55 (60) om den lägre och högre högskoleexamen sammanlagt omfattar 330 studiepoäng, 3) 59 (64) om den lägre och högre högskoleexamen sammanlagt omfattar 360 studiepoäng.

Om det inte ingår någon lägre högskoleexamen i utbildningen, är antalet stödmånader för högre högskoleexamen dock sammanlagt högst för dem som inlett sina första högskolestudier den 1 augusti 2014 eller därefter (inom parentes antalet stödmånader för dem som inlett sina första högskolestudier före den 1 augusti 2014): 1) 55 (60) om examen omfattar 330 studiepoäng, 2) 59 (64) om examen omfattar 360 studiepoäng,

I statsrådets förordning om yrkeshögskolor (1129/2014) som utfärdats med stöd av yrkeshögskolelagen föreskrivs om yrkeshögskoleexaminans omfattning. Omfattningen av de studier som leder till yrkeshögskoleexamen är 180, 210, 240 eller 270 studiepoäng. Omfattningen av de studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen är 60 eller 90 studiepoäng. Antalet stödmånader för avläggande av yrkeshögskoleexamen är enligt 7 § i studiestödsförordningen för dem som inlett sina första högskolestudier den 1 augusti 2014 eller därefter högst (inom parentes antalet stödmånader för dem som inlett sina första högskolestudier före den 1 augusti 2014): 1) 32 (37) om examen omfattar 180 studiepoäng, 2) 37 (42) om examen omfattar 210 studiepoäng, 3) 41 (46) om examen omfattar 240 studiepoäng, 4) 46 (51) om examen omfattar 270 studiepoäng.

RP 229/2016 rd

Antalet stödmånader för avläggande av högre yrkeshögskoleexamen för dem som inlett sina första högskolestudier den 1 augusti 2014 eller därefter är högst (inom parentes antalet stödmånader för dem som inlett sina första högskolestudier före den 1 augusti 2014): 1) 14 (19) om examen omfattar 60 studiepoäng, 2) 19 (24) om examen omfattar 90 studiepoäng.

Den examensvisa stödtiden kan förlängas för den återstående studietiden, om den studerande visar att studierna fördröjts på grund av sjukdom som avsevärt inverkat på framgången i studierna eller av något annat synnerligen vägande skäl, och studier på heltid under högst ett läsår anses vara en förutsättning för avläggande av examen. Studiestöd kan beviljas för högst nio stödmånader, men den studerande kan använda den behovsprövade förlängda tidsfristen för avläggande av yrkeshögskoleexamen eller för avläggande av lägre eller högre högskoleexamen. De beviljade stödmånaderna inkluderas i den maximala stödtiden (64 mån).

Krav på studieprestationer

Folkpensionsanstalten och högskolor följer stötagarens studieframgång. Framgången i studierna anses tillräcklig om den tid under vilken den studerande bedriver studier på heltid inte väsentligt kommer att överskrida den stötid som fastställts för studierna i fråga. Studiestödet dras in eller ansökan om studiestöd avslås, om den studerandes studier inte har framskridit tillräckligt. I högskolestudier dras studiestödet in vid utgången av den termin under vilken uppföljningen av studieframgången görs. Studiestödet kan dras in retroaktivt, om antalet studieprestationer varit synnerligen litet och det av omständigheterna framgår att den studerande inte ens haft för avsikt att studera på heltid.

Den studerande har rätt till studiestöd även om studierna inte har framskridit tillräckligt, om han eller hon anger godtagbara skäl till att studierna tillfälligt fördröjts. Godtagbara skäl kan vara att den studerande eller en nära anhörig drabbats av sjukdom eller att den studerande befinner sig i en svår livssituation eller något annat särskilt skäl av tillfällig natur. Om den studerande visar att framgången i studierna kräver särskild uppföljning, beviljas studiestödet eller fortsätter utbetalningen av stödet för en viss tid. För högskolestudier innebär detta högst till utgången av läsåret.

Närmare bestämmelser om bedömningen av tillräcklig framgång i studierna får utfärdas genom förordning av statsrådet. Vid den årliga uppföljningen av hur den studerandes studier har framskridit, anses studieframgången tillräcklig, om studieprestationerna under uppföljningsläsåret är minst 20 studiepoäng (minimikrav på studieprestationer) och i genomsnitt minst 5 studiepoäng per stödmånad under uppföljningsläsåret, eller 5 studiepoäng per stödmånad för hela studietiden fram till uppföljningsläsårets slut. Minimikravet på 20 studiepoäng har varit i kraft sedan den 1 augusti 2014.

Ekonomisk behovsprövning för studiestöd

Enligt 17 § i lagen om studiestöd kan en studerande under ett kalenderår utöver studiepenning ha andra skattepliktiga inkomster och stipendier som är avsedda att trygga utkomsten till ett belopp som kallas fribelopp. Den studerande får förtjäna högst 660 euro för varje stödmånad och högst 1 970 euro för varje månad för vilken han eller hon inte har fått stöd. Således är till exempel den årliga inkomstgränsen för en studerande som lyfter studiestöd nio månader i året 11 850 euro (9x 660 euro + 3 x 1 970 euro). Inkomster som har erhållits samma år som studierna inleds men före den månad då studierna inleds eller som har erhållits samma år som studierna avslutas men efter den månad då examen avläggs eller efter att de studier som berätti-

gar till studiestöd har slutförts beaktas inte till den del fribeloppet skulle överskridas på grund av dem.

Den studerande ska se till att årsinkomsten inte överstiger fribeloppet. Den studerande kan reglera fribeloppet genom att söka studiestöd för bara en del av studiemånaderna, genom att för önskade månader säga upp ett studiestöd som redan beviljats eller genom att betala tillbaka studiepenningen och bostadstillägget för stödmånader som redan förbrukats. Studiepenningen och bostadstillägget ska betalas tillbaka före utgången av maj kalenderåret efter stödåret för att fribeloppet ska höjas. Inkomstkontrollen görs när beskattningen färdigställts. Om det vid kontrollen visar sig att den studerandes inkomster överskrider den årliga inkomstgränsen som baserar sig på antalet stödmånader, återkrävs det överbetalda beloppet. Enligt 27 § i lagen om studiestöd höjs beloppet av studiepenningen och bostadstillägget som återkrävs på basis av den studerandes inkomster med 15 procent. Syftet med höjningen är att styra den studerande att inom utsatt tid återbetala stöd som erhållits till för högt belopp.

Då det gäller andra studerande än högskolestuderande beaktas föräldrarnas inkomster när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år, samt när bostadstillägg beviljas om den studerande inte har fyllt 18 år. Föräldrarnas inkomster beaktas dock inte, om den studerande är gift eller underhållsskyldig. Om föräldrarna är frånskilda eller varaktigt bor åtskilda till följd av söndring, beaktas bara inkomsterna för den förälder som sökanden bor eller senast har bott hos. Om den studerande är yngre än 18 år och försörjs av sin förälder och den nya äkta make i deras gemensamma hem, beaktas även den nya äkta makens inkomster.

En studerande har rätt till studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 40 800 euro per år. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procent för varje helt belopp av 1 010 euro som överskrider inkomstgränsen. Stöd beviljas således inte om föräldrarnas inkomster uppgår till minst 61 000 euro.

Om föräldrarnas inkomster sammanlagt uppgår till högst 22 769 euro, har den studerande rätt till en så kallad förhöjning på grund av små tillgångar till fullt belopp. Studiepenningen höjs inte om inkomsterna överstiger 39 000 euro per år.

En 18—19-åring som studerar i någon annan läroanstalt än en högskola och som bor någon annanstans än hos sin förälder har rätt till studiepenning till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 60 000 euro per år. Studiepenning beviljas inte alls om föräldrarnas sammanlagda inkomster uppgår till 80 200 euro per år. Studiepenningen minskas med fem procent för varje helt belopp på 1 010 euro med vilket inkomsterna överskrider inkomstgränsen.

Återbetalning av borgensansvarsskuld samt betalningsbefrielse

Kreditinstitutet har rätt att kräva att staten återbetalar hela studielånet till kreditinstitutet om låntagaren underlåter att betala ränta eller amortering till kreditinstitutet. I så fall blir studielånet borgensfordran som indrivs av Folkpensionsanstalten.

En borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt den ränta som med stöd av denna lag uppbärs på borgensfordran får utan dom eller beslut sökas ut hos låntagaren i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Vid återkrav kan Folkpensionsanstalten bevilja betalningstid eller tillgripa andra betalningsar-

rangemang, om det med hänsyn till låntagarens betalningsförmåga finns grundad anledning till detta eller om det därigenom kan säkerställas att de obetalda posterna flyter in.

Befrielse beviljas från betalning av en borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt av räntorna på fordran om låntagaren har avlidit. Befrielse från betalning kan också beviljas om låntagaren är varaktigt arbetsförmögen eller har varit arbetsförmögen sammanlagt minst fem år, och återkrav med hänsyn till låntagarens ekonomiska omständigheter och andra förhållanden kan anses vara oskäligt. Partiell betalningsbefrielse kan beviljas, om låntagarens ekonomiska förhållanden har försvagats av långvarig arbetslöshet, sjukdom eller annat skäl så att återkrav av hela lånet kan anses vara oskäligt. Betalningsbefrielse kan beviljas först då låntagaren låtit bli att sköta lånet, Folkpensionsanstalten har återbetalat lånet till banken och lånet överförs till indrivningsmyndigheten. Återkrav av en borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt av räntorna på fordran kan frångås helt, om det belopp som återkrävs är litet, om det med beaktande av låntagarens ekonomiska situation inte längre är ändamålsenligt att fortsätta återkrävandet eller om det med hänsyn till det belopp som inte återkrävts medför oskäliga kostnader att fortsätta återkrävandet.

År 2015 betalade Folkpensionsanstalten tillbaka studielån som grundade sig på statsborgen till kreditinstituten till ett värde om sammanlagt 13,3 miljoner euro och indrev borgensansvarslån på sammanlagt 16,7 miljoner euro av personer som tagit studielån. År 2015 kunde man med betalningsavtal indriva sammanlagt 5,5 miljoner euro. Genom utsökning indrevs 10,9 miljoner euro i fordringar. Genom inkassoföretag kunde man indriva totalt 188 000 euro av gäldenärer bosatta utomlands. Genom Kronofogden i Sverige kunde man indriva totalt 45 000 euro.

Antalet lån som återkrävts åren 2013—2015 har överstigit antalet lån med statsborgen som staten utbetalat till kreditinstituten. Det sammanlagda beloppet som ska indrivas uppgick år 2015 till 143,3 miljoner euro och det fanns sammanlagt 33 412 gäldenärer. Beloppet på de lån som indrivs har minskat med 23 procent sedan 2007. År 2015 beviljades 270 betalningsbefrielser för hela lånesumman på grund av att gäldenären avlidit och 178 på grund av arbetsförmåga som är bestående eller varar minst fem år. Sammanlagt 1 648 lån förföll och för 393 borgensansvarslån upphörde skuldsaneringen. I 928 fall avstod man från återdrivning på grund av att det återkrävda beloppet var ringa, återdrivningen var utsiktlös eller på grund av indrivningskostnaderna och 342 fall handlade om så kallad partiellt avstående från kapital. Befrielse från räntebetalningar eller sänkning av räntorna gjordes i 3 511 fall. Från och med år 2008 har man årligen i snitt avskrivit så kallade preskriberade lån för 4,5 miljoner euro.

2.2 Internationell utveckling

Enligt en utredning² från Europeiska kommissionen är studiepenningens maximibelopp i flera europeiska länder högre än i Finland, men i större utsträckning behovsprövad. Detta innebär att föräldrarnas inkomster för det mesta beaktas så att de minskar studiestödet, även om den studerande är fullvuxen. I de nordiska länderna beaktas högskolestuderandes egna inkomster så att de minskar studiestödet.

I de nordiska länderna får de flesta som studerar vid en högskola studiestöd, medan det i Tyskland, Spanien och Frankrike bara är ca 40 procent som får studiestöd. Utöver studiestöd ger vissa mellan- och sydeuropeiska länder dessutom stöd till föräldrarna via beskattningen. I all-

² National Student Fee and Support Systems 2015/2016

mänhet är studielånet ett statligt lån och banklån som grundar sig på statsborgen är sällsynta. I andra länders system finns det inte speciellt många särskilda incitament för effektiva studier. Utmärkande för det finländska systemet är att en del av stödet i form av en studiepenning grundar sig på boendekostnaderna, att studielånets räntor för en studielåntagare med låga inkomster kan betalas som räntestöd och att den som avlagt examen inom utsatt tid kan få en del av lånet betalt med statliga medel (studielånkompensation). Därtill erbjuds högskolestuderande subventionerade måltider och de som studerar på andra stadiet får gratis måltider.

För en internationell jämförelse har de övriga nordiska länderna och Nederländerna valts ut på grund av likheterna i fråga om studiestöds- och utbildningssystemen. I de nordiska länderna uppmuntras de studerande till heltidsstudier genom ett studiestöd som utbetalas till den studerande själv. I Finland, Sverige, Danmark och Norge består stödet av såväl en studiepenning som ett stöd i låneform. Tyngdpunkten i studiestödet för högskolestuderande ligger i Sverige och Norge på lån, medan den i Danmark och Finland ligger på studiepenning. I Island består stödet helt och hållet av lån. När studiepenningens andel av hela stödet i de nordiska länderna jämförs, placerar sig Finland på andra plats efter Danmark. I de övriga nordiska länderna påverkas stödbeloppet också av om den studerande har barn att försörja. I Danmark är förhöjningen för ensamförsörjare 798 euro i månaden eller 318 euro per vårdnadshavare. I Norge varierar förhöjningen enligt antalet barn som ska försörjas, och är 173 euro i månaden för ett barn och 113 euro per barn för två eller fler barn. Även i Sverige påverkar antalet barn försörjartillägget så att studiepenningen höjs med 69 euro för ett barn och 114 euro för två barn, varefter det tillkommer 22 euro per barn per månad utöver detta. På Island uppgår försörjartillägget till 185 euro per månad. Sett till det totala beloppet (studiepenning, bostadstillägg och studielån) är studiestödet i Finland lägst i Norden. De belopp som angetts här gäller läsåret 2016—2017.

På Island stöds endast högskolestudier och studiestödet grundar sig helt och hållet på ett statslån. En högskolestuderande som bor självständigt får 1 060 euro i månaden i lån och en som har barn att dra försorg om får 1 190 euro i månaden i lån. På Island finns inget separat bostadstillägg, utan avsikten är att boendeutgifterna ska täckas av studiestödet. På Island får man studiestöd för en tid som beräknas enligt examens omfattning.

I Norge baserar sig en högskolestuderandes studiestöd helt på statslån, som delvis omvandlas till studiepenning enligt hur studierna framskrider. Studiestödet för högskolestuderande i Norge uppgår maximalt till 1 114 euro i månaden. Studiepenningens andel får vara högst 445 euro per månad (40 %). Studerande som har ett eller flera barn att ta hand om får i Norge, liksom i Finland, allmänt bostadsbidrag för boendeutgifterna. Studiestödet på andra stadiet är behovsprövat och beviljas helt i form av studiepenning för dem som är under 18 år. I Norge finns inget separat bostadstillägg, utan det är meningen att studiestödet ska täcka boendeutgifterna. I Norge är stödtiden för en högskoleexamen den normativa tiden för avläggandet av examen plus högst ett år.

I Sverige är studiestödet för en högskolestuderande högst 1 187 euro i månaden, varav studiepenningens andel är 337 euro i månaden (28 %). De studerande som har hand om barn kan i Sverige, liksom i Finland, få allmänt bostadsbidrag. Studielån beviljas av staten. I Sverige finns inget separat bostadstillägg, utan boendeutgifterna ska täckas med studiestödet. Studiestödet på andra stadiet beviljas helt och hållet i form av studiepenning. I Sverige finns ingen särskild maximal stödtid per examen, utan stödet beviljas normalt för 40 veckor per år och den maximala tiden för alla högskolestudier är i regel 240 veckor, vilket motsvarar sex läsår vid heltidsstudier.

I Danmark är studiestödet för högskolestuderande 1 207 euro i månaden, varav studiepenningens andel är 798 euro per månad (66 %). I Danmark kan studerande få allmänt bostadsbidrag utöver studiestödet. Myndiga studerande på andra stadiet som bor självständigt och högskolestuderande får samma stöd. Behovsprövning som baserar sig på föräldrarnas inkomster infördes i Danmark för de högskolestuderandes del år 2014 så att föräldrarnas inkomster, liksom för studerande på andra stadiet, också kan sänka studiestödet för högskolestuderande som bor hos sina föräldrar. Studielån beviljas av staten. I Danmark kan man från och med den 1 juli 2014 för en högskoleexamen få stöd för den normativa tiden om studierna har inletts senare än två år efter att studierna som ger högskolebehörighet har avlagts. Om studierna har inletts senast två år efter att studierna som ger högskolebehörighet har avlagts är stödtiden per examen den normativa tiden för avläggandet av examen förlängd med 12 månader.

I Nederländerna är studiestödet maximalt 1 025 euro i månaden. Beloppet får innehålla en behovsprövad studiepenning som högst uppgår till 271 euro i månaden och kan beviljas om föräldrarnas inkomster understiger 30 000 euro per år. För en normal studietid kan en studerande låna 862,50 euro per månad för sina levnadskostnader och för terminsavgiften 162,58 euro i månaden. Den studerandes egna inkomster påverkar inte lånet. Studiestödsbeloppet påverkas inte av ifall den studerande bor hos sina föräldrar eller självständigt, men föräldrarnas inkomster beaktas oavsett den studerandes ålder. I Nederländerna beviljas studiestöd för högst sju år.

2.3 Bedömning av nuläget

Förbättringar av nivån på studiestödet och stödets sporrande effekt

I början av 1990-talet reformerades studiestödet så att det baserade sig på studiepenning. År 1995 skars stödet ner genom att sänka både studiepenningen och bostadstilläggets ersättningsnivå, men nedskärningarna komparerades genom en höjning av statsborgen för studielånet. Stödet har blivit mindre behovsprövat genom att man höjt både föräldrarnas och den studerandes inkomstgränser. Den studerandes inkomstgränser höjdes senast med 30 procent år 2008. Gränsen för föräldrarnas inkomster har höjts flera gånger. De två senaste höjningarna från 2014 och 2016 har gällt de inkomstgränser som sänker studiepenningen för 1819-åringar som studerar på andra stadiet och bor självständigt.

Studiepenningen har höjts med 15 procent år 2008 och med 11 procent för nya studerandes del år 2014, då stödtiden förkortades och studiepenningen knöts till folkpensionsindex. Efter nedskärningarna år 1995 har bostadstillägget förbättrats så att det bättre ska räcka till genom att höja ersättningsprocenten och beloppet på de boendeutgifter som ska beaktas i bostadstillägget. Bostadstillägget har dock blivit mindre täckande under de senaste tio åren. Enligt Folksamningsanstaltens statistik för 2015 täckte det regelbundet utbetalda bostadstillägget i snitt 57 procent av boendeutgifterna för de studerande i Finland som fick bostadstillägg, medan täckningsgraden år 2005 var 70 procent.

Statsborgen höjdes år 2005 i samband med införandet av systemet med studielånsavdrag samt år 2014 så att låneandelen av stödets maximibelopp har ökat med ca tio procent från och med införandet av systemet. Lånets användbarhet har förbättrats från och med den 1 augusti 2014 genom införandet av en studielånskompensation och genom att indexbinda inkomstgränserna

för räntestödet. Därtill behöver den studerande inte betala räntorna på studielånen under studietiden, utan de kapitaliseras.

Stödtiden

I syfte att förkorta studietiderna föreskriver lagstiftningen om universitet och yrkeshögskolor att examina ska avläggas inom en målsatt tid eller en tid som motsvarar studiernas omfattning samt om inom vilken tid de studerande ska fullgöra de studier som leder till examen. Studiestöd beviljas och betalning av stödet fortsätts endast om den studerande har studierätt vid en högskola och har anmält sig som närvarande vid högskolan. Användningstiden för de studiestöds månader som beviljas för avläggande av en högskoleexamen är inte begränsad till ett visst antal läsår. Studeranden kan således använda stödmånaderna inom ramen för sin studierätt t.ex. under sju års tid genom att lyfta studiestöd endast några månader per läsår eller genom att frivilligt betala tillbaka studiepenning och bostadstillägg som han eller hon lyft för en studiemånad. Stödtiden avsedd för examen är i praktiken beroende på när studierna inletts för närvarande 5—10 månader längre än den målsatta tiden för avläggande av studierna, vilket är motiverat i synnerhet för dem vars studier dragit ut på tiden. En flexibel stödtid beaktar även examensspecifika skillnader i arbetsmängden och studiearrangemangen, eftersom det finns stor skillnader i studietiderna beroende på studieområdet.

Enligt Folkpensionsanstaltens statistik för 2014 var medianen för antalet stödmånader som använts för avläggande av högre högskoleexamen 54 stödmånader. Av dem som avlagt högre högskoleexamen (totalt 14 427) hade 3 013 använt 46—54 stödmånader och 6 161 hade använt 55 stödmånader eller fler. Av dem som avlagt högre högskoleexamen hade cirka 1 619 inte använt en enda stödmånad. Medianen för avläggande av lägre högskoleexamen var 43 stödmånader år 2014. Cirka 2 500 av dem som avlagt lägre högskoleexamen hade använt 46—54 stödmånader och cirka 3 000 hade använt 55 stödmånader eller mer. Av dem som avlagt lägre högskoleexamen hade 617 inte använt en enda stödmånad. Medianen för dem som avlagt yrkeshögskoleexamen (totalt 22 564) var 35 stödmånader år 2014. Av dem som avlagt yrkeshögskoleexamen hade cirka 3 488 inte använt en enda stödmånad. Enligt statistiken för 2010—2015 hade var fjärde (29) av dem som avlagt högre högskoleexamen inom asiatiska och afrikanska språk och kulturer använt högst 48 stödmånader, ca 30 procent hade använt 49—63 stödmånader och hälften hade använt 64 stödmånader eller mer.

Genom att minska antalet studiestöds månader kan man begränsa stödtiden som används för andra högskolestudier efter att en examen avlagts. Stödtiden avsedd för alla högskolestudier har senast förkortats från 70 stödmånader till 64 stödmånader från den 1 augusti 2014. I enlighet med Katainens regerings strukturpolitiska program förkortades därtill de examensspecifika stödtiderna senast för studerande som börjat avlägga sin första högskoleexamen vid en högskola den 1 augusti 2014 eller därefter. Samtidigt höjdes studiepenningens belopp med 11 procent. Syftet med reformen var att förbättra studiestödets tillräcklighet så att det sporrar till heltidsstudier och så att studietiderna skulle bli kortare och arbetskarriärerna längre.

Från den 1 augusti 2011 har man i bestämmelserna om stödtid även beaktat universitetsexaminans tvåstegsmodell så att studiestödet först beviljas för avläggande av lägre högskoleexamen och därefter för avläggande av högre högskoleexamen. Syftet med ändringen av beviljandepraxis var att främja en tillräcklig stödtid och systematisk användning av den.

Lagstiftningen som gäller studiestödstiderna har blivit komplicerad på grund av de många ändringarna. I den gällande lagstiftningen finns det flera olika stödtider för personer som inlett

studierna vid olika tidpunkter, vilket gör systemet svårare att förstå samt stödet svårare att verkställa och utveckla.

Statsborgen för studielån

På basis av statistiköversikten Korkeakoulututkinnon suorittaneiden lainan käyttö ja lainamäärät kasvussa har högskolestuderandenas användning av lånet ökat under hela 2000-talet. År 2014 hade 51 procent av dem som avlagt högskoleexamen studielån (år 2010 hade 40 procent lån). Av dem som avlagt yrkeshögskoleexamen hade 41 procent använt lån (år 2010 hade 46 procent lån). Enligt översikten har den reala lånemängden ökat hos dem som avlagt högre högskoleexamen men inte hos dem som avlagt yrkeshögskoleexamen.

Självrisk för finansieringen av studierna hos högskolestuderande och studerande på andra stadiet kan därtill betraktas genom att jämföra lånekapitalen hos personer som avlagt examina på olika nivåer. För dem som avlagt högre högskoleexamen var studielånet år 2015 i genomsnitt 9 500 euro, för dem som avlagt yrkeshögskoleexamen 7 900 euro och för dem som avlagt yrkesexamen 5 100 euro. En del av studielånet för den som avlagt högskoleexamen inom utsatt tid kan betalas som studielånskompensation. Någon motsvarande förmån finns inte på andra stadiet. I samband med införandet av kompensationen beräknades att en studielåntagare som avlagt högre högskoleexamen får en kompensation på 3 000 euro i genomsnitt. För en person som avlagt yrkeshögskoleexamen beräknades kompensationen vara i genomsnitt 2 000 euro. Högskolestuderandenas självrisk för finansieringen av studierna är även efter kompensationen högre än för studerande på andra stadiet bland annat på grund av att de längre studietiderna ger upphov till större lån.

Av dem som inledde studierna vid en högskola hösten 2014 har allt fler lyft studielån och lånen har varit större än tidigare, vilket kan bero på studielånskompensationen samt den låga räntenivån. Kompensationen ersatte studielånsavdraget som infördes 2005. I samband med detta slopade man rätten till skatteavdrag för räntor på studielån. Även den examensspecifika stödtiden förkortades med fem månader i samband med att studiepenningen höjdes. De senaste ändringarna i studiestödet har gällt en mycket kort tid och det har inte varit möjligt att bedöma hur de påverkar studiernas längd. Syftet med ändringarna har varit att ett högre och mer sporrande stöd möjliggör systematiska studier och utexaminering inom utsatt tid.

Nivån på studiestödet kan lättast göras bättre genom att höja statsborgen och därigenom möjliggöra ett stöd som räcker för heltidsstudier. Lånebaseringen kan dock ändra studerandenas beteende och studerande i olika situationer anpassar sig till ett mer lånebaserat system på olika sätt. För att sporra till utbildning vore det ändamålsenligt att lånet är tillgängligt på så bred bas som möjligt och att betalningsstörningar inte hindrar den studerande från att få en betydande del av studiestödet.

Läsåret 2014—2015 förhindrade en betalningsanmärkning eller en tidigare borgensansvarsskuld för studielån beviljandet av statsborgen för studielån i fråga om 7 272 studerande. Av dessa berodde 6 121 på en betalningsanmärkning och 227 på en tidigare borgensansvarsskuld. Totalt 924 personer hade en anteckning om både betalningsanmärkning och en tidigare borgensansvarsskuld. Betalningsanmärkningarna har blivit vanligare bland studerande under de senaste åren. Läsåret 2011—2012 var antalet betalningsanmärkningar 4 383, antalet tidigare borgensansvarsskulder 220 och 733 personer hade anteckning om båda dessa. Statsborgen har efter ansökan beviljats av särskilda skäl enligt lagen till 549 studerande åren 2014—2015, medan motsvarande antal läsåret 2011—2012 var 305 studerande.

Sedan den 1 augusti 2002 har en allvarlig betalningsstörning kunnat förhindra beviljandet av statsborgen för studielån. Före detta var det allmän praxis hos bankerna att inte bevilja lån om den studerande hade betalningsanmärkningar. Det ansågs ändamålsenligt att genom lag föreskriva om hur en betalningsanmärkning hos en studerande påverkar beviljandet av studielån så att studerandena oavsett kreditgivaren skulle ha en så jämlik ställning som möjligt i fråga om att få studielån. Ur borgensmannens synpunkt var avsikten att redan i det skede som borgen beviljas fästa uppmärksamhet vid de studerande vars tidigare betalningsbeteende förutsäger svårigheter att få lån från banken och eventuella problem med att sköta lånet.

I och med ändringen har kredituppgifterna för den som söker statsborgen alltid granskats i samband med att borgensbeslutet ges. Det har dock fortfarande varit möjligt att bevilja statsborgen för studielån för en studerande med betalningsanmärkning på basis av prövning från fall till fall. Om den studerande inte beviljas statsborgen för studielån på grund av en betalningsanmärkning kan han eller hon för närvarande få ett stöd som motsvarar studielånet som utkomststöd. Utkomststödet behöver inte återbetalas, i motsats till studielånet. I och med en eventuell ökning av låneandelen kan antalet avsiktliga betalningsstörningar öka. När verkställandet av det grundläggande utkomststödet överförs till Folkpensionsanstalten den 1 januari 2017 bör man säkerställa tillgången till studielånet som ingår i studerandenas primära utkomstskydd.

Studielånets användbarhet kan förbättras genom att helt avstå från undersökandet av anteckningar om betalningsanmärkningar i samband med beviljandet av lånegaranti. Om den studerande beviljades lånegaranti utan hinder av betalningsstörningar kunde han eller hon i många fall betala den fordran som orsakat betalningsanmärkningen. Samtidigt skulle sammanjämkandet av studiestödet och utkomststödet bli tydligare och verkställandet av studiestödet bli lättare. På basis av utredningar anknyter orsakerna till att studielånen inte sköts i stor utsträckning till utkomstsvårigheter efter studierna, såsom svårigheter att hitta jobb, bildande av familj och förvärvande av bostad. Man kan inte direkt påverka problem att sköta lånet hos personer som redan avslutat studierna enbart genom åtgärder som anknyter till lånevillkoren. Fast en betalningsanmärkning inte framöver hindrade beviljandet av lånegaranti skulle banken ändå i sista hand ansvara för beviljandet av kredit. Därtill kunde reglerna för lyftande av lånet förenhetligas så att studerande på andra stadiet skulle kunna lyfta lånet för en termin i en post på samma sätt som högskolestuderande.

Borgensansvarslån

Det nuvarande systemet är riskfritt för bankerna och tryggt för gäldenärerna på grund av statsborgen. Om studielåntagaren inte kan betala studielånet till banken, betalar staten lånet som borgensman till banken och Folkpensionsanstalten kan avtala om ett betalningsarrangemang med studielåntagaren. Befrielse från borgensansvarsskulden beviljas för närvarande till personer med bestående arbetsförmåga eller som varit arbetsförmögna i minst fem år och har låga inkomster samt till avlidna gäldenärer. Partiell betalningsbefrielse kan beviljas om låntagarens ekonomiska förhållanden har försvagats av långvarig arbetslöshet, sjukdom eller annat skäl så att återkrav av hela lånet kan anses vara oskäligt. Praxis är att partiell betalningsbefrielse beviljas huvudsakligen som befrielse från räntorna som upplupit på borgensfordran.

Återbetalningen av borgensansvarsskulden handlar inte direkt om återindrivning av en grundlös förmån. Studielånets syfte har varit att trygga utkomsten under studietiden. Genom lån har gäldenären eftersträvat en investering, som dock inte har garanterat sysselsättning som gör det möjligt att betala tillbaka lånet. Av dessa orsaker bör man även framöver vara flexibel i indrivningen. Enligt de nuvarande anvisningarna för borgensansvarsindrivningen kan man av-

tala om ändring av betalningsplanen med klienten. Betalningsplanen kan för närvarande av grundad tillfällig anledning ändras för viss tid för sex månader åt gången. I detta fall kan avbetalningsposten tillfälligt vara otillräcklig med tanke på lånebeloppet, men dock minst 30 euro per månad.

Lagen föreskriver inga inkomstgränser för beviljandet av betalningsbefrielse och beviljandet grundar sig därför på prövning från fall till fall. I prövningen har man haft som praxis att använda inkomstgränserna för beviljande av räntestöd som riktgivare. Utgifterna för betalningsbefrielse enligt det nuvarande systemet har varit ca 4—7 miljoner euro per år. Avkastningen av den årliga återindrivningen har varit nära de årliga utgifterna för borgensansvaret och systemet kan därmed anses vara mycket effektivt.

Räntas som tas ut för borgensfordran är för närvarande enligt 26 § i förordningen om studiestöd sju procent, vilket motsvarar räntan enligt 12 § i räntelagen (633/1982). Den allmänna räntenivån kunde beaktas genom att sänka räntan till exempelvis högst fyra procent. Ur statens synpunkt skulle en sänkning av räntan som upp bärs för borgensansvarsfordran inte ändra det totala beloppet som återkrävs. Förhållandet mellan räntorna och amorteringarna skulle dock ändras så att det kapital som återkrävs blir större än för närvarande.

Studielånskompensation

I samband med införandet av studielånskompensationen uppskattades att lånekapitalen till en början skulle öka, men med några års fördröjning minska till följd av kompensationen och att låntagaren skulle ha ett mindre studielån att betala. När kompensationen infördes beräknade man att när kompensationen minskar beloppet på studielånet skulle även statens utgifter för räntestöd och borgensansvar kunna minska. Villkoren för studielånskompensationen måste utvärderas i och med att stödet blir mer lånebaserat både av statsekonomiska skäl och för att bibehålla kompensationens sporrande inverkan.

I sin nuvarande form är studielånskompensationen både en belöning för avläggande av examen och en kompensation för studielåntagare. Den som avlagt lägre och högre högskoleexamen med en större arbetsmängd kan få kompensationen om examen har avlagts inom ett läsår från den utsatta tiden. I fråga om dem som avlagt lägre högskoleexamen eller yrkeshögskoleexamen är systemet flexibelt med en termin. Därtill kan den utsatta tiden för avläggande av examen vara längre med vissa lagstadgade grunder såsom värnplikt, sjukdom eller vård av barn. I den nuvarande modellen är den utsatta tiden för avläggande av examen flexibel för att lånet ska vara ett tryggt sätt att finansiera studierna och man kan få kompensationen även om det tar en aning längre att avlägga examen.

I och med införandet av studielånskompensationen har användningen av lånet och de genomsnittliga lånen ökat enligt förväntningarna. Av dem som första gången inlett studier vid en högskola läsåret 2014 hade 36,4 procent lyft lån på i genomsnitt 3 600 euro, medan andelen var 27,6 procent året innan och det genomsnittliga lånet 2 700 euro. Studielånskompensationen är en ny förmån och på basis av den första statistiken kan man inte ännu bedöma utfallet av de kompensationsutgifter som uppskattades när förmånen infördes. På grund av detta är det inte motiverat att ändra villkoren för kompensationen för gamla studerande mitt i studierna så kort efter att systemet infördes. Att ändra kompensationsvillkoren retroaktivt är problematiskt eftersom studerandena lyft studielån och studerat under det antagandet att de får kompensationen enligt gällande lag. Även fastställandet av en övergångstid är problematiskt. En tidsbunden övergångstid borde vara rätt lång eftersom tiden som man ska avlägga examen på för att få kompensationen är flexibel enligt de villkor som föreskrivs i lag. Det enklaste skulle vara

att hålla villkoren för kompensationen på nuvarande nivå. Innan studielånskompensationen införs kan studerande som inlett högskolestudier och avlagt högskoleexamen inom utsatt tid under vissa förutsättningar beviljas studielånsavdrag i beskattningen. För att göra stödsystemet enklare vore det motiverat att fördröja slopandet av avdragssystemet.

Minskad behovsprövning gällande studiestöd

Syftet med inkomstgränserna för studiestödet har varit att rikta studiestödet till dem som behöver det samt att sporra till heltidsstudier och utexaminering inom utsatt tid i stället för deltidsstudier som finansieras med arbetsinkomster. Inkomstgränserna för studiestödet höjdes senast med 30 procent den 1 januari 2008. Om den studerandes inkomster överskrider den så kallade fria årsinkomstgränsen har han eller hon kunnat annullera eller betala tillbaka studiestöd som redan beviljats eller så indrivs stödet i efterhand. Studiestödets inkomstgränser kontrolleras i efterhand på basis av de skattepliktiga årsinkomsterna. Överbetalt stöd återkrävs med en höjning på 15 procent. Höjningen kunde göras skäligare eftersom syftet med arbetsinkomsterna har varit att trygga utkomsten.

En höjning av den studerandes egna inkomstgränser är motiverad för att behovsprövningen inte ska bli strängare. En höjning av inkomstgränserna skulle rikta sig till de studerande som har de högsta inkomsterna och samtidigt öka förvärvsarbetandet även hos andra studerande samt öka statens utgifter. Det föreslås inte att inkomstgränserna höjs, eftersom man med inkomstgränserna kan rikta studiestödet till dem som behöver det mest. Med inkomstgränserna sporrar man även de studerande till heltidsstudier. De nuvarande inkomstgränserna för studiestödet innebär att heltidsstudier är ekonomiskt mer lönsamma än deltidsstudier vid sidan om förvärvsarbete. För att inkomstgränserna inte ska släpa efter den allmänna lönenivåns utveckling är det motiverat att binda den studerandes egna inkomstgränser till inkomstnivåindex.

För studerande som studerar annanstans än i högskolor kan föräldrarnas inkomster minska stödet, men studiepenningen kan dock höjas på alla utbildningsnivåer på basis av föräldrarnas låga inkomster. Föräldrarnas inkomstgränser som minskar studiepenningen för 18—19 år gamla studerande som bor självständigt höjdes senast den 1 januari 2016 med 13 procent och före det den 1 augusti 2015 med 30 procent. Det är motiverat att helt och hållet avstå från föräldrarnas inkomsters minskande inverkan i fråga om myndiga studerande som bor självständigt. Av statsekonomiska skäl har behovsprövningen lindrats stegvis. Det viktiga är att trygga utkomsten för studerande som bor självständigt och att därefter helt och hållet avstå från föräldrarnas inkomsters minskande inverkan i fråga om studiepenningen för studerande på andra stadiet som är i åldern 18—19 år och bor självständigt. Man bör även slopa föräldrarnas inkomsters minskande inverkan på studiepenningen för studerande i åldern 18—19 år som bor hos föräldrarna för att studerande på olika utbildningsnivåer inte ska ha en olikvärdig ställning.

Utveckling av bostadsstödet

Största delen av de studerande har rätt till studiestödets bostadstillägg. Berättigad till bostadstillägg är dock inte en studerande som bor hos sin förälder, delar bostad med sitt eget eller sin makes barn eller bor i sin makes bostad. Inte heller en studerande som skulle ha rätt till avgiftsfri plats på ett elevhem är berättigad till bostadstillägg, om det inte finns synnerligen vägande skäl för att den studerande inte kan ta emot platsen. Rätt till bostadstillägg har inte heller en studerande som bor i samma bostad som en make som får bostadsbidrag enligt lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007). En studerande kan dock beviljas bostadstill-

lägg för boendekostnaderna för en sådan bostad som hyrts på grund av studier och som är belägen på annan ort än familjens stadigvarande bostad.

Bostadstillägget täcker 80 procent av de månatliga boendeutgifterna upp till ett maximalt belopp om 252 euro per månad. År 2015 fick 86 procent av de studerande som omfattas av bostadstillägget tillägget till maximalt belopp (201,60 €/mån.) För den som studerar utomlands är bostadstillägget 210 euro per månad. I länder med låg hyresnivå är bostadstilläggets månadsbelopp lägre: i Bulgarien, Rumänien och Slovenien 58,87 euro; i Lettland, Litauen, Polen, Tjeckien, Ukraina, Vitryssland, Ryssland och Estland 75,68 euro samt i Slovakien och Ungern 109,32 euro.

Allmänt bostadsbidrag betalas till hushåll, medan bostadstillägget till studiestödet är en individuell förmån. När det gäller det allmänna bostadsbidraget påverkar samtliga inneboendes inkomster beloppet på bostadsbidraget. Däremot påverkas studiestödets bostadstillägg inte av inkomsterna för övriga personer som bor i samma hushåll. Det allmänna bostadsbidraget betalas i princip för varje månad. Däremot betalas studiestödets bostadstillägg endast för den studietid som berättigar till studiestöd, vilket i regel betyder nio månader om året.

I fråga om det allmänna bostadsbidraget är den maximihyra som ska tas i beaktande högre än maximihyran för studiestödets bostadstillägg. Den maximala hyran för det allmänna bostadsbidraget varierar beroende på kommungrupp från 362 euro till 508 euro i månaden för ensamboende. Maximihyran för studiestödets bostadstillägg är 252 euro i månaden. Den genomsnittliga hyran för ensamboende som får allmänt bostadsbidrag är också högre (484 €/mån) än den genomsnittliga hyran för dem som får studiestödets bostadstillägg (376 €/mån), dvs. de som får studiestödets bostadstillägg bor i snitt i bostäder som är billigare än de som får allmänt bostadsbidrag.

De inkomster som ska beaktas för det allmänna bostadsbidraget avviker också från de inkomster som ska beaktas för studiestödets bostadstillägg. När bostadsbidraget beräknas ska som månadsinkomst beaktas de fortlöpande eller årligen återkommande bruttointkomsterna för hushållets medlemmar, med undantag för de prioriterade inkomster som avses i 15 § i lagen. När bostadsbidraget beräknas beaktar man inte som inkomster exempelvis barnbidrag enligt barnbidragslagen (796/1992), moderskapsunderstöd enligt moderskapsunderstödslagen (477/1993), förmåner enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) eller utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997). I inkomstprövningen för det allmänna bostadsbidraget beaktas fortlöpande inkomster under tre månader. Den övre inkomstgränsen som berättigar till allmänt bostadsbidrag är för ensamboende 1 820—2 167 euro i månaden beroende på kommungrupp och i fråga om studiestödets bostadstillägg 1 879 euro i månaden. Det genomsnittliga stödbeloppet är större i det allmänna bostadsbidraget än i studiestödets bostadstillägg. Det genomsnittliga allmänna bostadsbidraget för ensamboende är 271 euro i månaden (2 226 €/år) och det genomsnittliga bostadstillägget för studiestödet 195 euro i månaden (1 236€/år).

Social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet och Folkpensionsanstalten har tillsammans utrett förutsättningarna att flytta studerande som omfattas av bostadstillägget, med undantag för personer som studerar utomlands, till det allmänna bostadsbidraget. Enligt Folkpensionsanstaltens beräkningar medför en överföring av de studerande till det allmänna bostadsbidraget att bostadstödets utgifter ökar med 54 miljoner euro. I anslagsuppskattningen har man beaktat att studiepenningen beaktas såsom andra sociala förmåner när bostadsbidrag beviljas och att ca tio procent kan flytta till bostäder som är dyrare än de nuvarande till följd av de högre boendeutgiftsnormerna i bostadsbidraget. I samband med ändring-

en begränsas stegringen av de maximala boendeutgifterna (indexbunden besparing) och de maximala boendeutgifterna för kommungrupp 3 och 4 sänks med 5 procent. Därtill ökar Folkpensionsanstaltens kostnader för verkställande av bostadsstödet på årsnivå cirka 10 miljoner euro. Enligt Folkpensionsanstaltens uppskattning minskar lösningen behovet av utkomststöd med ca 15 miljoner euro, varav den statliga finansieringens andel är ca hälften. En överföring av studerandena från bostadstillägget till bostadsbidraget skulle ändra samhällets stödfördelning avsevärt. Överföring till bostadsbidraget innebär en övergång från individuellt bostadstillägg till bostadsbidrag som beviljas per hushåll. I det allmänna bostadsbidraget är den maximala hyran som kan beaktas högre, varvid stödet till ensamboende med låga inkomster kan stiga. Bostadsbidraget kan dock vara mindre än det nuvarande bostadstillägget om en ensamboende studerande eller hushållets övriga medlemmar utöver studiepenningen som beaktas i bostadsbidraget har så kallade fortlöpande inkomster som minskar bostadsbidraget. Vid beviljande av bostadsbidrag bör man utreda familjeförhållandena för studerande som bor på samma adress. Till samma hushåll räknas bl.a. personer som hyrt bostaden med ett gemensamt hyresavtal, tillfälligt frånvarande personer och hushållsmedlemmars makar som bor annanstans.

Utredningen om en reform av studiestödet

Utredaren Roope Uusitalo har i en rapport sammanställt³ forskningsdata om hur olika studie-
stödsmodeller eventuellt påverkar den utbildningsmässiga jämlikheten, studierna och de studerandes utkomst.

I rapporten behandlar utredaren utbildningens karaktär av investering och vilken nytta den har på sikt. Enligt statistiken har personer med hög utbildning bättre lön och löper mindre risk att bli arbetslösa. Vid en närmare granskning finns det stora branschvisa skillnader och dessa skillnader i fråga om läget på arbetsmarknaden och i lönenivån är det svårt att beakta inom ramen för studiestödssystemet. Under studietiden är de studerande i snitt låginkomsttagare, så studiepenningen minskar inkomstskillnaderna om man mäter dem i årsinkomster. Granskat över hela livscykeln har högskolestuderande i snitt högre inkomster och således ökar studiepenningen skillnaderna i inkomster under livscykeln. Enligt de vanligaste indikatorerna som används för att mäta inkomstskillnader på hela befolkningens nivå är effekten dock inte så stor. Utredningsmannen konstaterar att motiveringarna till att ge ekonomiskt stöd till utbildningen anknyter till utbildningens externa effekter, dvs. effekter som förutom den studerande även gynnar det övriga samhället, samt till jämlika utbildningsmöjligheter för studerande från olika familjer.

Enligt rapporten har det gjorts ungefär lika många undersökningar enligt vilka studiestödet påverkar mer utbildningsmöjligheterna för mindre bemedlade som undersökningar som påvisar att stödet snarare påverkar hur mer förmögna söker sig till utbildning. Hur jämlika möjligheterna är kan också påverkas av om studiestödet är i penningform eller består av studielån som staten går i borgen för. Enligt utredningsmannen har man inte undersökt hur studiestödets lånebasering eller studiepenningbasering påverkar sökandet till utbildning och skillnader i sökandet till utbildning inom olika sociala grupper.

Enligt utredarens rapport används studielånet lite oftare av studerande från familjer med låga inkomster. Det finns inga belägg för att studerande som har föräldrar med lägre utbildnings-

³ Revidering av studiestödet. Utredarens rapport. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:7

nivå än genomsnittet eller från familjer med lägre inkomster än genomsnittet skulle ta studielån i mindre utsträckning. Inte heller finns det några tecken på att ett system som främst baserar sig på studiepenning skulle leda till mer jämlika möjligheter till utbildning, vare sig i jämförelsen mellan olika länder eller i fråga om utvecklingen efter revideringen av studiestödssystemet på 1990-talet.

Beloppet på studiepenningen kan enligt utredningen ha effekter som påverkar studietakten både så att den påskyndar och fördröjer den, och helhetseffekten kan endast utvärderas empiriskt. Den effekt studiestödssystemet har kan också bero på stödvillkoren, till exempel på i vilken mån stödet är bundet till studieframgången. Ett studiestöd som är striktare bundet till studieframgången eller krav på nivån på studierna kan ha en mer sporrande effekt än ett stödssystem som saknar sådana villkor. Enligt en undersökning ökar studiestödet efterfrågan på högskoleutbildning och ökar andelen personer som söker sig till utbildningen. Enligt en annan undersökning medför strängare lånevillkor och högre inkomstgränser en förändring av de ekonomiska incitamenten och leder till att de studerande ersätter lånefinansieringen med arbetsinkomster. Att binda studiestödet till studieprestationerna och till bonus för den som utexamineras inom utsatt tid medför enligt en modellsimulering att studietiderna förkortas avsevärt.

Enligt utredarens rapport har utbildningsbakgrunden för föräldrarna till högskolestuderande knappt alls förändrats i och med det studiestöd som främst baserar sig på studiepenning som togs i bruk på 1990-talet. Det är fortfarande så att barn till högt utbildade föräldrar är överrepresenterade inom högre utbildning. Andelen studerande från familjer med låga inkomster har inte heller ökat. De här resultaten tyder på att ett stödssystem som framför allt baserar sig på studiepenning inte har någon betydande effekt på vilka som söker sig till utbildning. Däremot är korrelationen mellan föräldrarnas inkomster och de studerande som sökt sig till högskoleutbildning lägre än förr. Enligt statistiken använder studerande från familjer med låga inkomster sig i högre utsträckning av studielån än studerande från familjer med höga inkomster. Enligt Uusitalo kan rädslan för att skuldsätta sig vara större hos studerande från familjer med låga inkomster.

Utredningen tar inte ställning till om en överföring av de studerande till det allmänna bostadsbidraget är ändamålsenlig, utan denna fråga har lämnats för senare utredning.

I en utredning från Näringslivets forskningsinstitut som tillkommit efter Uusitalos utredning⁴, utvärderades vilken effekt en revidering av studielånesystemet skulle ha på studietidens längd samt på statens utgifter för studiestödet och skatteintäkterna. Enligt resultaten skulle en revidering av studiestödssystemet i enlighet med budgetrambeslutet våren 2016 på sikt minska utgifterna för studiestödet med ca 20 procent, vilket motsvarar regeringens sparmål. Resultaten tyder dock på att revideringen samtidigt skulle förlänga studietiden något. Det beror på att de studerande ogärna lyfter studielån. De studerande som vill ta lån, skulle emellertid dra nytta av ändringen genom att stödet skulle möjliggöra studier på heltid utan att de vore tvungna att ta jobb som förlänger studierna. Längre studietider leder till mindre skatteintäkter, vilket i sin tur minskar reformens nytta med tanke på den offentliga ekonomin. I fråga om utvärderingarna av

⁴ Opintolainajärjestelmän uudistaminen - rakenteelliseen malliin perustuvia vaikutuslaskelmia (Hannu Karhunen Jyväskylän yliopisto, Niku Määttänen Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Roope Uusitalo Jyväskylän yliopisto, 2016)

effekterna på skatteintäkterna föreligger emellertid stor osäkerhet. Enligt utredningens modell skulle en nedskärning av studielånskompensationen eller en förkortning av den utsatta tiden för utexaminering som är ett villkor för kompensationen inte medföra reella besparingar. Avsikten är att utredningen ska offentliggöras i början av hösten 2017.

3 Målen i framställningen och de viktigaste förslagen

3.1 Mål

Målet med propositionen är att i enlighet med statsminister Sipiläs regerings strategiska program förnya studiestödet så att studiestödets nivå stiger men studiestödsutgifterna samtidigt minskar. Det långsiktiga sparmålet preciserats till ca 112 miljoner euro. Största delen av besparingarna genomförs före 2019. Därtill är målet med studiestödsreformen att studiestödssystemet ska trygga möjligheten till heltidsstudier och sporra till snabb utexaminering. Syftet är också att förbättra jämlikheten mellan studerande.

Från den 1 augusti 2017 överförs de studerande som omfattas av bostadstillägget huvudsakligen till det allmänna bostadsbidraget. Reformen ökar jämlikheten i boendestödet och förbättrar nivån på bostadsbidraget för ensamstående studerande med små inkomster och höga boendegifter.

3.2 Alternativ

Utredningen om en reform av studiestödet

Undervisnings- och kulturminister Sanni Grahn-Laasonen bad professor Roope Uusitalo utreda alternativ för en reform av studiestödet för högskolestuderande. Enligt Uusitalo kan utgifterna för studiestödet i princip minskas på tre sätt: 1) studiepenningens eller bostadstilläggets nivå kan sänkas eller helt ersättas med studielån, 2) studiestödets maximala längd kan förkortas (den så kallade 3+2-modellen) eller 3) villkoren för mottagande av studiestöd kan skärpas.

På basis av Uusitalos utredningar är de huvudsakliga alternativen att begränsa den maximala längden för studiepenningen (den så kallade 3+2-modellen) och att sänka nivån på studiepenningen. I vardera alternativet höjs statsborgen för studielånet så att studiestödets totala belopp är 1 100 euro per månad enligt riktlinjerna i regeringsprogrammet.

I den så kallade 3+2-modellen betalas studiepenning i nuvarande form endast för lägre högskoleexamen eller yrkeshögskoleexamen. Stödet för högre högskoleexamen består då endast av lån. Denna modell skulle leda till att studiepenningsperioden i genomsnitt blir längre i yrkeshögskolor än vid universitet. Med tanke på likabehandlingen är en sådan lösning svår att motivera. Eftersom stödets nya utformning kan införas endast för nya studerande skulle börjar besparingar uppstå först flera år efter att ändringen införts. Att begränsa rätten till studiepenning till exempelvis endast tre läsår kunde öka förvärvsarbetandet under magisterstudiernas tid och leda till att studierna slutförs med fördröjning. Detta alternativ minskar statens utgifter först på längre sikt och de omedelbara besparingar som avses i regeringsprogrammet förverkligas inte.

Regeringsprogrammets sparmål gällande utgifterna för studiestödet kan uppnås genom att sänka nivån på studiepenningen. Det enklaste sättet att genomföra besparingarna är att huvudsakligen bevara stödets nuvarande struktur och att minska studiepenningens månatliga belopp. Genom att skära ned studiepenningen för både nuvarande och framtida studerande kan bespa-

ringsmålet uppnås jämlikt samt inom den tidsram som antecknats i regeringsprogrammet. Samtidigt kompenseras nedskärningen av studiepenningen genom att lånegarantin höjs så att det sammanlagda beloppet för lånet och studiepenningen är det samma för alla.

Utredningsmannen föreslog att statsborgen för studielån höjs i enlighet med regeringsprogrammet så att hela studiestödet inklusive bostadstillägget är totalt 1 100 euro per månad, varvid statsborgen bör höjas till 650 euro per månad. Enligt förslaget kan studielån beviljas även efter studiepenningsperioden så att fördröjda studier kan slutföras med hjälp av studielån. För de månader som studiepenning inte längre beviljas eftersom rätten till studiepenning upphört är statsborgen för studielån enligt förslaget högst 1 100 euro per månad. Enligt utredningsmannen kan sådan borgen beviljas exempelvis för två läsår. Ett stöd som baserar sig enbart på studielån skulle vara problematiskt. Ett högre belopp på statsborgen än det nuvarande ökar studieskuldens belopp avsevärt och ökar på längre sikt statens utgifter för borgensansvar. Missbruk av systemet kan bli vanligare eftersom man efter studiepenningsperioden är tvungen att bevilja lån utan behovsprövning och uppföljning av studiernas framskridande. Hos ingen annan medborgargrupp bygger utkomsten enbart på lån.

Enligt utredningsmannen kunde studiepenningen för högskolestuderande sänkas till samma nivå som andra stadiets studiepenning. För att sparmålet ska nås utan att skära studiepenningen ytterligare kan man enligt utredningsmannen samtidigt begränsa den examensspecifika studiestödtiden. För en högskoleexamen skulle man bevilja högst det antal studiestöds månader som motsvarar den beräknade tiden för avläggande av examen, vilket skulle minska maximalt antalet studiepenningsmånader som beviljas exempelvis för avläggande av vanliga universitetsexamina på 300 studiepoäng från nuvarande 50 till 45 stödmånader. Totalt skulle antalet stödmånader som beviljas för alla högskolestudier kunna minskas från nuvarande 64 stödmånader till 54 månader.

Enligt utredningsmannen är målet med förslaget förutom kostnadsbesparingar även att signalera att den ändamålsenliga tiden för avläggande av exempelvis en femårig examen är fem år och att samhället är färdigt att stöda avläggandet av examen under den tid som det normalt tar att avlägga examen. Enligt förslaget beviljas studiepenningen inte längre separat för lägre och högre högskoleexamen när den studerande antagits för att avlägga både lägre och högre högskoleexamen, vilket är fallet för studerandeantagningarna vid de flesta universiteten. Detta för studiestödssystemet enklare och tydligare samt gör användningen av studiepenningen flexibla än för närvarande. Det huvudsakliga syftet med att begränsa antalet stödmånader var enligt utredningsmannen att minska behovet att skära ned det månatliga stödet.

I den fortsatta beredningen ansågs att en begränsning av stödtiden i penningform är problematisk i anknytning till stödet som helt grundar sig på lån och beviljas efter att studiepenningstiden upphört. I praktiken hade det inneburit att stödtiden förkortas med fem stödmånader, vilket hade gjort det svårt att slutföra studierna för studerande som haft svårigheter i studierna på grund av exempelvis sjukdom eller en svår livssituation. I den fortsatta beredningen beslöt man därför att skära ned stödtiden med endast två stödmånader.

Därtill föreslog utredningsmannen att studielånskompensationen skulle vara 30 procent av lånebeloppet som överskrider självriskandelen. Lånebeloppet som beaktas i studielånskompensationen skulle fortfarande vara ett belopp som motsvarar högst den beräknade tiden för avläggande av examen och den studerande skulle få kompensationen till fullt belopp genom att avlägga examen inom den beräknade tiden. Beloppet på kompensationen skulle vara graderat enligt hur studierna fördröjs så att kompensationen är 15 procent av lånebeloppet som överskrider självriskandelen för de studerande som avlägger examen och överskrider den beräk-

nade tiden med högst ett år. Därtill föreslog utredningsmannen ett ränteskydd för studielånen som begränsar risken för att räntan på studielånet stiger och begränsar räntan som den studerande betalar till högst fyra procent.

I samband med utredningsarbetet hörde utredningsmannen intressentgruppers synpunkter på utvecklingen av studiestödet. I svaren betonades vikten av stödet i penningform och bekymmer för att studerandenas utkomst försvagas och för deras jämlika studiemöjligheter i ett läge där man ur studiestödsanslagen sparar den summa som avses i regeringsprogrammet. Flera instanser stöder ett element som sporrar till snabb utexaminering. Bostadsstödet för studerande eller överförandet av de studerande till det allmänna bostadsbidraget delade åsikterna. Flera instanser kritiserade det att studiestödssystemet ändras så ofta.

Enligt det kompletterande förslaget till professor Uusitalos rapport om reformen av studiestödet skulle studielånet indelas i ett grundlån och ett tillägglån. Grundlånet skulle vara avsett som ett tryggt alternativ för alla. Utöver grundlånet skulle de som vill kunna lyfta ett tillägglån. För grundlånet skulle staten enligt svensk modell erbjuda återbetalningsskydd. Grundlånet skulle amorteras exempelvis med högst fem procent av årsinkomsterna. Om lånet inte med denna takt betalades bort på 20 år skulle staten kvittera den resterande summan. Enligt förslaget behöver arbetslösa inte amortera lånet. Finansieringen av denna modell skulle genomföras genom att försvaga den nuvarande kompensationen samt genom nedskärningar av studiepenningen. Enligt Uusitalo är förslaget inte problemfritt eftersom återbetalningen av lånet beroende på inkomsterna i praktiken blir en extra skatt för dem som inte hittar arbete lika lätt. En sådan skatt försvagar incitamenten för sysselsättning och drabbar en grupp där incitamenten även i övrigt är svaga. Det har beräknats att modellen gör det nuvarande systemet mycket mer komplicerat. Till exempel om arbetslösheten ökar så kan utgifterna den orsakar vara så stora att man blir tvungen att skära studiepenningen avsevärt. Modellen kan till och med sporra till onödig skuldsättning. Denna låneskyddsmodell skulle lämna sig för statens studielån, vilket skulle förutsätta ett avsevärt kapital av staten. Låneskyddet skulle sträcka sig decennier efter studietiden, vilket även skulle utgöra utjämning av inkomsterna efter utexamineringen. Modellen skulle förutsätta ny lagstiftning. I enlighet med Sveriges modell skulle man för låneskyddet och grundlånet vara tvungen att föreskriva bl.a. nya villkor utöver statsborgen, såsom en amorteringsmodell, inkomstgränser som berättigar till återbetalningsskyddet, en eventuell bindning av inkomstgränserna till index, hur ändringar i inkomstnivån beaktas, eventuella bankändringar, beaktande av inkomst från utlandet och beaktande av de allmänna förutsättningarna i kreditlagstiftningen. En indelning i grundlån och tillägglån skulle innebära att studiestödet består av två olika lån som regleras på olika sätt.

I den fortsatta beredningen utvärderades även förutsättningarna att införa skydd för ränterisker. Med nuvarande räntenivå orsakar en utjämning av ränterisken endast marginala eller inga kostnader, men om räntorna stiger kan kostnaderna för räntestödet öka avsevärt. Ett räntetak som håller räntan jämte marginalerna som den studerande betalar på under fyra procent skulle för ett tioårigt stående lån kosta som engångsavgift 1,5 % eller som årsavgift 0,15 % av lånekapitalet. Statens andel (50 %) av kostnaderna skulle då vara 2,2 miljoner euro när lånebeståndet är exempelvis 3 miljarder euro. Den årliga engångsavgiften för ett lån på 4 000 euro skulle vara 6—14 euro för låntagaren. En enklare modell än ränteskydd av försäkringskaraktär skulle vara statligt räntestöd när räntan överskrider en viss nivå. Det vore ändamålsenligt att binda räntestödet till skillnaden mellan marknadsräntan och räntetaket så att systemet inte skulle påverka prissättningen för studielån. I detta alternativ skulle staten inte orsakas några kostnader med nuvarande räntenivå. Varje höjning av räntenivån med en procentenhet efter räntetaket skulle öka statens utgifter med 30 miljoner euro när lånebeståndet är exempelvis

3 miljarder euro. Räntorna förväntas vara låga ännu en längre tid och därför beräknas det att det inte föreligger något omedelbart behov av skydd för ränterisker.

Vidare föreslog Uusitalo att studieprestationskravet som används i uppföljningen av studiernas framskridande skulle höjas från fem till sex studiepoäng per stödmånad. Detta förslag ansågs skärpa prestationskravet alltför mycket. På basis av Folkpensionsanstaltens registeruppgifter hade en höjning av prestationskravet inneburit att antalet brev med begäran om utredning hade fördubblats, varvid närmare 40 procent av de stödtagande högskolestuderandena skulle ha fått ett brev. I fråga om de studerande som inte regelbundet kan uppnå prestationskravet och som inte har en godtagbar orsak till att studierna framskrider långsammare skulle utbetalningen av stödet upphöra. Därmed skulle strängare prestationskrav försvaga förutsättningarna att studera effektivt. En del studerande skulle kunna tvingas arbeta efter att stödet upphör. Syftet med ett prestationskrav på fem poäng är att i uppföljningen hitta de studerande vars studier har fördröjts. Ett alltför strängt uppföljningskriterium skulle inte beakta att samlandet av studieprestationer kan variera beroende på utbildningsområdet eller motsvarande orsaker.

Studielånskompensation

Eftersom studiestödet blir mer lånebaserat kan användningen av lån öka och antalet som är berättigade till kompensation öka när studierna avläggs snabbare. Om avläggandet av högskoleexamen försnabbas så att högskolorna årligen utexaminerar fem procent fler studerande som använt studiestöd och är berättigade till kompensation och 55 procent har rätt till kompensation i stället för nuvarande 40 procent, ökar antalet personer som får kompensation med ca 7 000 studerande. Om kompensationsbeloppet därtill ökar i samma förhållande som lånegarantin kan kompensationsutgifterna nästan fördubblas från nuvarande nivå. Utvecklingen är dock inte nödvändigtvis så rätlinjig. Det behövs mer information om kompensationens inverkan på användningen av lånet för att kunna bedöma den framtida utvecklingen tillförlitligt.

Utredningsmannens Uusitalos modell har ansetts innebära att en tredjedel av dem som avlägger examen och är berättigade till studielånskompensation skulle kunna maximera kompensationen. Enligt förslaget får majoriteten av dem som får studielånskompensation en lägre kompensation än enligt de nuvarande villkoren, varvid kompensationsutgifterna skulle stanna på samma nivå som i den nuvarande modellen. Samtidigt skulle den studerandes självriskandel för lånet öka jämfört med den nuvarande modellen. En stor del av dem som avlägger examen skulle dock inte få någon kompensation alls eftersom de inte utexamineras inom den utsatta tid som Uusitalo föreslår. Kompensationen till fullt belopp skulle fås endast av de utexaminerade med studielån som avlägger studierna snabbare än högskolan är skyldig att ordna studierna. Från det att studierna avläggs till att examensbetyget erhålls kan det dock gå flera månader till att bland annat granska slutarbetet, avlägga mognadsprovet samt till administrativa processer i samband med examensbetyget. För att examen ska ha avlagts inom utsatt tid ska studieprestationerna vara i studieprestationsregistret flera månader innan den utsatta tiden går ut. I detta alternativ blir kompensationen en belöning för snabba studier och högskole- och studieområdesspecifika faktorer kan påverka erhållandet av den mer än för närvarande.

I den fortsatta beredningen granskades andra alternativa lösningar för att påverka kompensationsutgifterna. Villkoren för studielånskompensationen kunde bevaras på nuvarande nivå så att lånet som beaktas i kompensationen är 400 euro i månaden för studier i Finland och 700 euro i månaden för studier utomlands, även om maximibeloppet för lånegarantin höjs. Användningen av lånet skulle följas upp och villkoren för kompensationen justeras vid behov först när man har mer information om användningen av lånet och kompensationen. För att rikta kompensationen till dem som lyfter mest lån kunde man i första hand höja självriskgrän-

sen på 2 500 euro. Därtill kunde man sänka procentandelen som beräknas på den del av lånet som överskrider självriskens och på basis av vilken lånet som berättigar till kompensationen fastställs. För att begränsa kompensationsutgifterna kunde man också i lag föreskriva maximibelopp för kompensationen.

Maximibelopp för kompensationen skulle begränsa ökningen av kompensationsutgifterna, men samtidigt skulle de göra lånet mindre attraktivt som finansieringsform för studierna. Alternativt kunde man i villkoren för kompensationen beakta att beloppet för borgen höjs från nuvarande 400 euro till 650 euro och samtidigt höja den nuvarande självriskandelen på 2 500 euro samt sänka kompensationsprocenten så att kompensationsutgifterna inte på sikt ökar från nuvarande nivå. Om ca 55 procent (18 000 studielåntagare) av dem som årligen utexamineras från en högskola och använt studielån fick kompensationen bör kompensationen vara i genomsnitt 2 000 euro för att kompensationsutgifterna inte ska öka från nuvarande nivå. Med ovan nämnda antal personer som får kompensation skulle förändringen vara kostnadsneutral om kompensationen var 20 procent för den del av lånet som överskrider 5 000 euro. En studerande skulle få genomsnittlig kompensation om han eller hon använde studielån för hela tiden för avläggande av lägre högskoleexamen (27 stödmånader x 650 euro = 17 550 euro - 5 000 euro = 12 550 euro x 20 % = 2 500 euro). En studerande skulle också få genomsnittlig kompensation om han eller hon lyfte i genomsnitt 400 euro i lån per stödmånad enligt den normativa tiden för lägre och högre högskoleexamen (45 mån). I detta läge kan man dock inte bedöma om antalet personer som får kompensation skulle öka även om villkoren blev strängare. Skärpta villkor enligt denna modell kunde också minska antalet personer som får kompensation i och med att incitamenten för att använda lånet blir svagare. I bägge alternativen styr den högre självriskandelen för lånet dem som avlägger lägre och högre högskoleexamen att använda studielånet i början av studietiden, eftersom kompensationen till fullt belopp skulle motsvara kompensationen som grundar sig på lån enligt den målsatta tiden för lägre högskoleexamen.

Om lånet som beaktas i kompensationen fortfarande skulle vara på nuvarande nivå och enbart självriskgränsen på 2 500 euro höjdes till exempelvis 4 000 euro skulle kompensationen mer än tidigare riktas till de studerande som tagit mest lån. Cirka 22 procent av dem som avlagt högskoleexamen har studielån på högst 4 000 euro. Om man beräknar att antalet personer som avlägger examen ökar med tio procent och antalet som använder studielån på motsvarande sätt ökar med tio procent skulle antalet låntagare som är berättigade till kompensation dock inte öka i samma förhållande eftersom självriskens höjs. Av dem som utexaminerades från högskolor år 2015 hade 26 165 studerande studielån och ca 5 900 låntagare hade lån på högst 4 000 euro.

Eftersom studielånskompensationen använts endast en kort tid kunde villkoren för kompensationen också hållas på nuvarande nivå i framtiden. Villkoren för kompensationen kunde senare göras strängare vid behov.

Stöd till boendet som en del av den studerandes utkomst

På basis av social- och hälsovårdsministeriets, undervisnings- och kulturministeriets samt Folkpensionsanstaltens utredningar innebär en överföring till bostadsstödet att fokus för samhällets direkta stöd i penningform till självständigt boende studerande ändras från att stöda studier till att stöda boende. Den studerandes utkomst under heltidsstudier skulle sannolikt vara bättre än för närvarande i början av studietiden när löneinkomsterna vanligtvis är låga. Den ekonomiska situationen skulle förbättras mest hos studerande som bor ensam på hyra samt hos andra högskolestuderande med endast låga inkomster. Samhällets stöd skulle vara

mer lånebaserat för dem som helt förlorar stödet för boende. Bostadsstödet skulle upphöra mest för par där endast den ena är studerande.

3.3 De viktigaste förslagen

Enligt förslaget förenhetligas nivån på studiepenningen i högskoleutbildningen och på andra stadiet så att studiepenningens maximala belopp är högst 250,28 euro i månaden. Studiestödets maximala belopp i högskolestudier i Finland är enligt förslaget totalt 900,28 euro i månaden och utomlands 1 260,28 euro i månaden från den 1 augusti 2017. För att förbättra likvärdigheten mellan olika utbildningsstadier föreslås att maximibeloppen för statsborgerna höjs och att man slopar den minskande verkan som föräldrarnas inkomster har på studiepenningen i fråga om 18- och 19-åringar som studerar på andra stadiet och bor självständigt.

Det föreslås att beloppet på statsborgerna för studielånet höjs till 650 euro per månad för studier i Finland och till 800 euro per månad för studier utomlands. Höjningen av statsborgerna gäller enligt förslaget både högskolestuderande och andra studerande. Studerande på andra stadiet kunde lyfta lånet för en termin i en post på samma sätt som högskolestuderande. Därtill föreslås att borgensbeloppet för de studerande som är yngre än 18 år och som studerar i någon annan läroanstalt än en högskola höjs från 260 till 300 euro per månad. I samband med beviljandet av statsborgerna föreslås att man inte längre undersöker om den studerande har en sådan i kreditupplysningsregistret registrerad betalningsstörning som avses i 4 kap. i kreditupplysningslagen (527/2007).

Enligt förslaget överförs de studerande som omfattas av bostadstillägget i huvudsak till att omfattas av lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014). De som studerar utomlands ska också i fortsättningen omfattas av bostadstillägg enligt studiestödssystemet. Bostadstillägget är 210 euro i månaden om den studerande studerar och bor utomlands. Genom förordning av statsrådet kan det fortfarande föreskrivas om bostadstilläggets belopp i länder med låg hyresnivå. Bostadstillägget för studerande som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid en folkhögskolor eller idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem är enligt förslaget 88,87 euro i månaden.

Det lånebelopp som beaktas i studielånsavdraget och studielånskompensationen föreslås bli oförändrat. Det föreslås att villkoren för kompensationen behålls på nuvarande nivå. Enligt förslaget är maximibeloppet på studielånet som beaktas i kompensationen 400 euro per månad vid studier i hemlandet och 700 euro per månad vid studier utomlands.

Enligt förslaget en studielåntagare, som tar emot en studieplats för att avlägga sin första högskoleexamen som berättigar till avdrag, eller som anmäler sig som närvarande för dessa studier första gången den 1 augusti 2019 eller senare, inte är berättigad till studielånsavdrag.

I syfte att uppnå sparmålet samt för att begränsa tiden som används för studier föreslås att stödtiden för alla högskolestudier förkortas med tio månader från 64 månader till 54 stödmånader. Det föreslås att den examensspecifika stödtiden förkortas med två månader. Stödtiden för en lägre och högre högskoleexamen som sammanlagt omfattar 360 studiepoäng är dock enligt förslaget 57 månader.

För att behovsprövningen för studiestödet inte ska skärpas föreslås att den studerandes egna inkomstgränser binds till inkomstnivåindex och att de justeras med två års intervaller, dock så att inkomstgränserna inte sjunker. Det föreslås att höjningen av beloppet på den studiepenning

och det bostadstillägg som ska återkrävas på basis av en studerandes egna inkomster sänks från 15 procent till 7,5 procent.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Konsekvenser för statsfinanserna

Studiepenning

Förenhetligande av beloppet på högskolestuderandenas studiepenningar minskar anslagsbehovet jämfört med 2016 med 44 miljoner euro år 2017 och på hela årets nivå med uppskattningsvis etthundra miljoner euro från år 2018. I sparuppskattningen har man beaktat att antalet studerande som får studiestöd minskar till följd av att ökningen av antalet nybörjarplatser var tidsbunden och upphör. Den genomsnittliga kalkylerade studiepenningen är enligt förslaget ca 235 euro per månad i stället för nuvarande 295 euro.

En förkortning av stödtiden avsedd för alla högskolestudier med tio månader minskar anslagsbehovet för studiepenningen med uppskattningsvis två miljoner euro år 2017, år 2018 med uppskattningsvis 5,4 miljoner euro och från 2019 med uppskattningsvis 9,2 miljoner euro per år. Enligt Folkpensionsanstaltens statistik beviljas ca 13 000 högskolestuderande stöd på uppskattningsvis 17,5 miljoner euro för en tid som överskrider 54 månader. Enligt statistiken utexamineras från högskolor årligen ca 31 300 personer som använt stöd. En tredjedel av dessa beräknas använda stödet för övriga högskolestudier efter att examen avlagts. Till följd av den nya begränsningen uppskattas antalet stödtagare minska med ca 2 000 år 2017, med ca 3 600 år 2018 och med ca 5 700 år 2019.

Från år 2021 minskar förkortandet av den examensspecifika stödtiden med två månader utgifterna för studiepenningen med uppskattningsvis tre miljoner euro. Besparingen sker stegvis så att den år 2024 är 11 miljoner euro. Den uppskattade besparingen grundar sig på det att stödtiden förkortas med två stödmånader för ca 70 procent av de som utexamineras. Det beräknas finnas 33 000 studerande som avlägger examen, vilket är en ökning på ca fem procent. För närvarande använder den som avlägger högre högskoleexamen i genomsnitt 50 stödmånader och den som avlägger yrkeshögskoleexamen i genomsnitt 35 stödmånader. På grund av att stödtiden förkortas beräknas antalet som får behovsprövad förlängning av stödtiden öka med 700 nya studerande. Detta skulle medföra ett behov av extra anslag på uppskattningsvis 2,4 miljoner euro fram till 2023. År 2020 förväntas behovet av extra anslag vara ca 0,3 miljoner euro, år 2021 ca 1,1 miljoner euro och år 2022 ca 1,9 miljoner euro.

Att helt avstå från den minskande effekt som föräldrarnas inkomster har på studiepenningen för studerande på andra stadiet i åldern 18—19 år som bor självständigt ökar stödkostnaderna från år 2018 med tre miljoner euro och förbättrar utkomsten för ca 9 800 studerande. Därtill förväntas ändringen öka antalet studerande som bor självständigt med ca 650 personer per år, vilket medför kostnader på ca två miljoner euro. Totalt ökar ändringen studiepenningsutgifterna med ca 5 miljoner euro från år 2018.

Sänkningen av höjningen på det återkrävda stödet från nuvarande 15 procent till 7,5 procent minskar statens intäkter från 2018 med uppskattningsvis 1,2 miljoner euro när det återkrävda beloppet är ca 16 miljoner euro. En sänkning av höjningen på det återkrävda stödet till 7,5 procent uppskattas minska studiestöden som betalas tillbaka med ca 0,5 miljoner euro år 2018 och med ca 1,2 miljoner euro från år 2019. Uppskattningen grundar sig på att studiestö-

den som återbetalas och antalet återbetalare minskar med ca 50 procent. På längre sikt ger reformen av studiestödet besparingar på totalt ca 112 miljoner euro.

Bindandet av den studerandes egna inkomstgränser till inkomstnivåindex enligt förslaget beaktar utvecklingen i den allmänna inkomstnivån och hindrar strängare behovsprövning. Den första justeringen i inkomstgränserna kan göras från början av 2018 då justeringen motsvarar indexförändringen som skett under de föregående två åren (2015—2017).

Statsborgen för studielån

I samband med statsborgen för studielån granskar man enligt förslaget inte längre om den studerande har betalningsanmärkningar. Höjandet av beloppet för statsborgen för studielån till 650 euro per månad för studier i Finland och till 800 euro per månad för studier utomlands ökar på lång sikt statens borgensansvarsutgifter. Tillväxten är svår att förutspå eftersom borgensansvarsutgifternas belopp påverkas av det allmänna ekonomiska läget och i synnerhet av sysselsättningsläget. Om sysselsättningsläget inte blir avsevärt mycket svagare än för närvarande kan det uppskattas att borgensansvarsutgifterna ökar endast mycket lite. För närvarande är borgensansvarsutgifterna under en procent av kreditinstitutens lånebestånd. År 2015 var lånebeståndet 2 008 miljoner euro och staten betalade bankerna lån för 13,3 miljoner euro på basis av borgen. Om studerandenas upplåning ökade och det genomsnittliga lånet ökade med tio procent från nuvarande nivå skulle lånebeståndet på motsvarande sätt öka med tio procent. I detta fall skulle borgensansvarsutgifterna öka med ca två miljoner euro, om deras andel av lånebeståndet stannar på samma nivå (0,7 %). Statsborgen för studielånet orsakar inte stora utgifter för staten eftersom största delen av lånen som betalas till bankerna på lång sikt kan indrivas av gäldenärerna. Under de senaste åren har antalet återkrävda borgensansvarslån rentav överskridit antalet lån som betalas till kreditinstituten årligen i egenskap av borgensman.

Studielånskompensationen och räntebidraget som hör till systemet förhindrar att borgensansvarsutgifterna ökar. Räntorna för en studielånstagare med låga inkomster kan betalas ur statens medel som räntebidrag och samtidigt undviker man att betala hela lånet till banken. Studielånets räntor kapitaliseras under studietiden varvid det inte uppstår borgensansvarsutgifter för staten under studielåntagarnas studietid.

Det påverkar inte villkoren för studielånskompensationen eller studielånsavdraget att beloppen på statsborgen ökar. Eftersom villkoren stannar på nuvarande nivå antas även statens skatteintäkter samt utgifter för studielånskompensation stanna på samma nivå om maximibeloppen för kompensationen och beloppen som berättigar till kompensation stannar på samma nivå.

Folkpensionsanstalten kan avtala med studielåntagaren om betalningsarrangemang för borgensfordran. På borgensfordran ska betalas en ränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982), om inte en lägre ränta utfärdas genom förordning av statsrådet. Studielåntagaren kan fortfarande avtala om betalningsarrangemang och ändra betalningsplanen. En studielåntagare med låga inkomster kan enligt förslaget fortfarande få befrielse från betalning av borgensfordran och de räntor som upplupit på den om låntagaren är bestående arbetsförmögen eller om låntagarens tillfälliga arbetsförmåga varat minst fem år oavbrutet. Enligt förslaget ska inkomstgränserna som är villkor för betalningsbefrielsen motsvara de nuvarande inkomstgränserna för räntebidrag. De nuvarande inkomstgränserna gäller fram till slutet av februari 2018. Den högsta inkomstgränsen är 1 333 euro i månaden. Om man har ett barn är inkomstgränsen 1 539 euro per månad och med två barn är inkomstgränsen 1 595 per månad. Har man tre barn eller fler är inkomstgränsen 1 690 euro per månad. Inkomstgränserna höjs vartannat år enligt ändringarna i lönerna och priserna.

Enligt Folkpensionsanstaltens forskare Elina Aholas undersökning⁵ fick i genomsnitt fem procent av alla hushåll med åtminstone en person som fick studiepenning eller bostadstillägg utkomststöd samma månad utöver studiepenningen eller bostadstillägget. I genomsnitt fick dessa hushåll (ca 10 000) 324 euro i månaden per person i utkomststöd. Enligt Folkpensionsanstaltens modellsimulation skulle en höjning av statsborgen för studielånet med 250 euro minska kostnaderna för utkomststöd med upp till över 40 miljoner euro på årsnivå, varav statens andel skulle vara ca hälften.

Stöd för studerandenas boende

En överföring av de studerande till bostadsbidraget ökar kostnaderna för bostadsbidraget med 54 miljoner euro, men minskar samtidigt kostnaderna för utkomststödet med uppskattningsvis 15 miljoner euro. Bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna av att de studerande överförs till det allmänna bostadsbidraget grundar sig på kalkyler, där studiepenningen som beviljas högskolestuderande den 1 augusti 2017 och är mindre än för närvarande har räknats som inkomst som beaktas i det allmänna bostadsbidraget. Därtill har man antagit att 10 procent av de studerande som för närvarande betalar låg hyra skulle flytta till dyrare bostäder. I samband med ändringen begränsas stegringen av de maximala boendeutgifterna (indexbunden besparing) och de maximala boendeutgifterna för kommungrupp 3 och 4 sänks med 5 procent. Överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget ökar därtill behovet av årsverken vid Folkpensionsanstalten med 140, vilket medför extra verksamhetskostnader som framläggs i den kompletterande budgeten. Anslagsbehovet för studiepenningen och bostadstillägget på moment 29.70.55 minskar med 114,5 miljoner euro 2017 och med 250 miljoner euro 2018. Enligt förslaget betalas bostadstillägg fortfarande efter den 1 augusti 2017 till dem som bor på hyra och studerar utomlands samt till studerande som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem. Anslagsbehovet för dessa är ungefär 17 miljoner euro på årsnivå från 2018.

4.2 Konsekvenser för den studerandes ekonomi och ställning

Studiestödets nivå

Det föreslås att studiestödet förnyas så att det från den 1 augusti 2017 består av en studiepenning som oavsett utbildningsstadiet är högst 250,28 euro i månaden samt av statsborgen för studielån som vid studier i Finland är 650 euro i månaden och vid studier utomlands 800 euro i månaden. För en myndig studerande som bor självständigt är stödet därmed maximalt 900,28 per månad vid studier i Finland och 1 260,28 euro per månad vid studier utomlands. För en studerande som är under 18 år och bor självständigt och studerar någon annanstans än vid en högskola stannar studiepenningens belopp på nuvarande nivå och beloppet på statsborgen stiger från 260 euro till 300 euro i månaden. Då stödet är totalt 503,48 euro per månad.

På högskolestadiet minskar maximibeloppet på studiepenningen för den som bor självständigt (336,76 €/månad) med cirka 26 procent (86,48 €/månad). För högskolestuderande som bor hos sina föräldrar minskar studiepenningen med omkring 1/3. I andra skolor än högskolor stannar studiepenningens belopp på nuvarande nivå. Beloppet för statsborgen för studielån ökar från

⁵ Opiskelijat toimeentulotuen saajina - nyt, tulevaisuudessa ja utopiassa?

RP 229/2016 rd

400 euro till 650 euro per månad (62,5 %) för myndiga studerande. För exempelvis en myndig studerande som bor självständigt stiger lånets andel av studiepenningens och statsborgens totala summa från nuvarande ca 54 procent till 72 procent. Höjningen av överbetalda studiepenningar och bostadstillägg minskar från 15 procent till 7,5 procent, vilket underlättar den ekonomiska situationen för personer som återbetalar studiestödet. Enligt förslaget slopas bostadstillägget som för närvarande är 201,60 euro i månaden. Det föreslås att bostadstillägg betalas till studerande som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem eller till studerande som studerar utomlands. Enligt förslaget stannar bostadstilläggets belopp på nuvarande nivå för dessa studerandegrupper.

I propositionen ingår ett förslag om att sänka beloppet på studiepenningen på högskolestadiet. Samtidigt höjs dock låneborgen (250 €/månad) mer än maximibeloppet på nedskärningen så att det sammanräknade beloppet för studiepenningen och statsborgen för studielånet stiger för alla studerande som får stöd. Till exempel för dem som bor självständigt stiger summan 163,52 euro med ca 22 procent. Totalt sett täcker därmed studiepenningen och statsborgen för studielånet bättre än tidigare den studerandes levnadskostnader under heltidsstudier. Syftet med bostadstillägget är att som en del av studiestödet trygga den studerandes utkomst och att fortfarande göra det möjligt att studera på heltid utomlands, eftersom bostadsbidrag inte betalas till utlandet. De som bor i elevhem vid ovannämnda läroanstalter ska även framöver omfattas av bostadstillägget, eftersom allmänt bostadsbidrag inte beviljas för boende av elevhems-karaktär.

Studiestödets ändringar

Förslaget					Studiestödet nu (max)		
Den studerandes civilstånd, ålder och boendeform	Studiepenning	Höjning av studiepenningen på basis av föräldrarnas inkomster	Statsborgen för studielån	Studiestödet totalt (inkl. höjningen på basis av föräldrarnas inkomster) 1.8.2017	Studiestödet totalt (max) för den som tagit emot sin första studieplats vid en högskola före 1.8.2014 (inkl. bostadstillägg)	Studiestödet totalt (max) för den som tagit emot sin första studieplats vid en högskola 1.8.2014 eller därefter (inkl. bostadstillägg)	Studiestödet totalt i en annan läroanstalt (inkl. bostadstillägg)
Gifta, underhållsskyldiga eller studerande som fyllt 18 år och bor självständigt	250,28	-	650	900,28	904,79	938,36	851,88
17 år, bor självständigt	101,74*	101,74	300/650	853,48— 503,48***	896,64	912,92	665,08
Har fyllt 20 år, bor hos sin förälder*	81,39*	101,74	650	833,13	671,64	684,87	583,17
Under 20 år, bor hos en förälder	38,66*	59,01	300/650	397,67 / 747,67***	532,27	538,37	357,67 / 497,67
Studerar utomlands**	250,28	-	800	1 260,28	1 213,90	1 246,76	1 246,76

RP 229/2016 rd

- * för 17-åringar som bor självständigt och hos en förälder kan studiepenningen höjas på grund av föräldrarnas låga inkomster.
- ** innefattar bostadstillägg på 210 €/kk
- *** i andra än högskolor är statsborgen 300 €/mån när den studerande är under 18 år

Avståendet av föräldrarnas inkomsters minskande inverkan vid beviljande av studiepenning till självständigt boende studerande i åldern 18—19 år vid andra skolor än högskolor ökar studiepenningen för dem som omfattas av stödet med i genomsnitt 34 euro per månad. Enligt förslaget får nya stödtagare stödet till fullt belopp. Ändringen främjar likabehandlingen av studerande på andra stadiet och högskolestuderande.

En bättre nivå på studiestödet ger mer jämlika studieförutsättningar än tidigare oavsett den studerandes socioekonomiska bakgrund och bosättningsort. Enligt statistiken använder sig studerande från familjer med de lägsta inkomsterna i större utsträckning av studielån än studerande från familjer med höga inkomster. Studielånskompensationen minskar risken i anknytning till användningen av lånet och bidrar till att främja studieförutsättningarna hos i synnerhet studerande från familjer med låga inkomster som använder lån.

En jämförelse av reformens konsekvenser för högskolestuderandes och andra studerandes ekonomi visar att stödbeloppen förenhetligas och samtidigt blir stödet allt mer lånebaserat. På högskolestadiet ökar lånebaseringen mer på grund av att studiepenningen skärs ned. Studielånets investeringskaraktär är fortfarande hög för dem som avlagt högskoleexamen och studielånskompensationen riktas till dem som tagit mest lån. Villkoren för studielånskompensationen är de samma för dem som inlett sina första högskolestudier den 1 augusti 2014 och därefter samt för dem som inlett sina första högskolestudier den 1 augusti 2017 eller därefter. Studielånskompensationens belopp är 40 procent av den del av studielånet som berättigar till kompensation som överskrider 2 500 euro. Vid beräkning av lånebeloppet som berättigar till kompensation beaktar man enligt förslaget högst 400 euro per månad när den studerande studerar vid en finländsk högskola och 700 euro per månad när den studerande studerar vid en utländsk högskola. Den genomsnittliga lånekompensationen är uppskattningsvis 2 500 euro. Om studerandenas användning av lån ökar kommer även deras självrisk för lånet att öka eftersom beloppet på statsborgen ökar.

Även villkoren för studielånsavdraget bevaras på nuvarande nivå, eftersom lånebeloppet som beaktas i avdraget föreslås stanna på nuvarande nivå. En studielåntagare som tar emot en studieplats för att avlägga sin första högskoleexamen som berättigar till avdrag, eller som anmäler sig som närvarande för dessa studier första gången den 1 augusti 2019 eller senare, är enligt förslaget inte berättigad till studielånsavdrag. Enligt Folkpensionsanstaltens statistik skulle slopandet av avdragsrätten årligen gälla ca 200 personer som avlägger sin andra högskoleexamen eller avlägger den efter en arbetskarriär på minst 15 år.

En studielåntagare med låga inkomster kan få befrielse från räntebetalning och en person med låga inkomster som är bestående arbetsoförmögen eller som varit arbetsoförmögen i minst fem år kan befrias från att betala hela borgensfordran. Den föreslagna lagstadgade inkomstgränsen för beviljande av betalningsbefrielse som ersätter den tidigare prövningen från fall till fall gör det tydligare i vilka fall studielåntagaren har rätt till betalningsbefrielse.

Enligt förslaget kan studielåntagaren fortfarande avtala om betalningsarrangemang för borgensfordran med Folkpensionsanstalten. Enligt förslaget kan betalningsplanen ändras av grundad anledning och för viss tid kan man avtala om en lägre avbetalningspost på grund av att studielåntagarens ekonomiska situation tillfälligt blivit svagare.

RP 229/2016 rd

Stöd för boendet

Överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget påverkar den studerandes utkomst så att studiestödets maximibelopp vid studier i Finland är 900,28 euro per månad. Stödets låneandel stiger från nuvarande ca 43 procent till 72 procent. Om bostadstillägget inte beaktas är låneandelen för närvarande högst 54 procent av summan av studiepenningen och statsborgen. Vid studier utomlands är studiestödet 1 260,28 euro per månad, inklusive bostadstillägget på 210 euro per månad.

Enligt förslaget beviljas allmänt bostadsbidrag till studerande på samma grunder som till andra som behöver bostadsbidrag. Bostadsbidrag beviljas för boendeutgifter för en sådan hyresbostad, bostadsrättsbostad eller ägarbostad i Finland som ska betraktas som stadigvarande bostad. I hyresbostäder är ett villkor att besittningen grundar sig på ett hyresavtal enligt lagen om hyra av bostadslägenhet (481/1995). Därmed beviljas bostadsbidrag inte för anstalter, fritidsbostäder, affärslokaler och inte för inkvarteringsrörelser.

Om studiepenningen beaktas som inkomst i bostadsbidraget är antalet studerande med rätt till bostadsbidrag färre än de som får bostadstillägg, men de skulle få i genomsnitt 20 euro mer per månad i stöd för sitt boende. Stödet får boendet stannar enligt förslaget minst på nuvarande nivå eller stiger för ca 120 000 studerande, dvs. för 64 procent av dem som för närvarande får bostadstillägg. Ökningen hos dem är i genomsnitt 59 euro i månaden. Högskolestuderandenas andel är 67 procent (79 000) och höjningen för dem är i genomsnitt 59 euro i månaden. Av dem som får höjningen är andelen för andra än högskolestuderande 33 procent (41 000) och höjningen för dem är i genomsnitt 58 euro i månaden. Stödet för boende bevaras på nuvarande nivå för ca 20 000 studerande. Uppskattningsvis mister 22 procent (42 000) av de nuvarande mottagarna av bostadstillägg sitt boendestöd helt och hållet. Högskolestuderandenas andel av dem som förlorar stödet är 71 procent (30 000) och minskningen för dem är i genomsnitt 110 euro i månaden. Av dem som förlorar stödet är andelen för andra än högskolestuderande 29 procent (12 000) och minskningen för dem är i genomsnitt 88 euro i månaden. Därtill minskar boendestödet hos ca 16 000 studerande. För 54 000 studerande innebär slopandet eller minskningen av boendestödet (bostadstillägget) en förlust på minst 300 euro per år (25 €/mån).

Förändringarna i vissa studerandegrupper (antalen kan inte räknas ihop)

Studerande som omfattas av bostadstillägg	Bostadstillägg €/mån 2016	Bostadsbidrag €/mån 2017	Förändring, antalet mottagare
Ensamboende på hyra (totalt)	195	261	-10 500
18 år, bor självständigt	195	245	-41 000
17 år, bor självständigt	170	220	-600
Högskolestuderande	197	235	-30 000
Övriga studerande	191	237	-12 000
Bor med maken, båda får bostadstillägg	191	151	-4 100
Bor med maken, den ena får bostadstillägg	186	182	-20 500
I delade bostäder	195	188	-6 600

RP 229/2016 rd

Om studiepenningen beaktas som inkomst i bostadsbidraget minskar den bostadsbidraget för studerandehushåll som vårdar barn och nu redan omfattas av bostadsbidraget med i genomsnitt 41 euro per månad och för ensamförsörjare är den motsvarande minskningen i genomsnitt 17 euro per månad. Barnlösa studerandepar som omfattas av bostadsbidraget skulle förlora ca 49 euro per månad och ensamboende i genomsnitt 11 euro per månad. Beaktandet av studiepenningen som inkomst påverkar bostadsbidraget för sådana familjer där det finns en studerande som får studiepenning.

Förändringarna i bostadstödet i vissa studerandegrupper

Studerande som omfattas av bostadsbidraget	Bostadsbidrag €/mån 2016	Bostadsbidrag €/mån 2017
Gifta eller underhållsskyldiga (totalt)	478	451
Ensamförsörjare	477	461
Ensamförsörjare, som får studiepenning	513	509
Hushåll där den ena vårdnadshavaren får studiestöd	471	424
Hushåll där båda vårdnadshavarna får studiestöd	576	539
Hushåll där en studerande som får studiepenning bor hos sin förälder	477	452

Det finns en aning fler kvinnliga studerande som förlorar stöd och för manliga studerande ökar boendestödet i genomsnitt en aning mer än för kvinnliga studerande. Beaktandet av makens inkomster minskar bostadsbidraget mer för kvinnliga studerande än för manliga studerande, eftersom män har högre inkomster än kvinnor.

Stödtiden

Stödtiden för alla högskolestudier minskar med tio månader till 54 stödmånader och förkortar därmed även stödtiden som kan användas för andra högskolestudier efter att högskoleexamen avlagts. Stödtiden räcker till sex läsår när den studerande studerar nio månader per år. De som avlägger högskoleexamina med de största arbetsmängderna kan avlägga åtminstone en högskoleexamen med studiestöd. De som avlägger högskoleexamina med mindre arbetsmängder kan utöver en examen avlägga även andra högskolestudier. Enligt förslaget kan till exempel en studerande som använt 45 stödmånader för att avlägga en lägre och högre högskoleexamen på 300 studiepoäng använda nio stödmånader för övriga högskolestudier. De som studerar asiatiska och afrikanska språk och kulturer har enligt förslaget framöver samma examensspecifika stödtid som andra studerande som avlägger en lägre och högre högskoleexamen som omfattar 300 studiepoäng.

Den examensspecifika stödtiden förkortas med två månader varvid den är högst 48 stödmånader exempelvis för en studerande som avlägger en lägre och högre högskoleexamen som omfattar 300 studiepoäng. I och med att stödtiden förkortas måste de studerande planera sina studier noggrannare än tidigare. Om examen inte avläggs inom stödtiden kan den studerande enligt prövning och av särskilda skäl få en förlängning av stödtiden på samma sätt som för närvarande. Uppskattningsvis 700 högskolestuderande behöver en behovsprövad förlängning av studietiden med i genomsnitt sex stödmånader på grund av att den examensspecifika stödtiden förkortas. Av dessa är uppskattningsvis hälften sådana som studerar vid universitet och hälften sådana som studerar vid yrkeshögskolor.

Enligt förslaget beviljas studiestöd för avläggande av högskoleexamen fortfarande i två skeden, först för avläggande av lägre examen och därefter separat för avläggande av högre högskoleexamen. Stödtiden för den som avlägger högskoleexamen och byter studieområde fastställs enligt förslaget på samma sätt som för närvarande. Om en studerande som beviljats studiestöd för högskolestudier, men inte avlagt högskoleexamen, inleder studier för att avlägga en annan högskoleexamen, beaktas de stödmånader som använts för att avlägga den tidigare examen när tiden som berättigar till stöd beräknas. Om den studerande har antagits för att avlägga både lägre och högre högskoleexamen, beaktas de stödmånader som använts för avläggande av den tidigare examen vid uträkandet av examinas sammanlagda stödtid. Efter att den studerande avlagt högskoleexamen kan han eller hon fortfarande använda resterande stödmånader för andra högskolestudier som berättigar till stöd enligt lagen om studiestöd. Enligt förslaget kan stöd fortfarande beviljas efter att högskoleexamen avlagts för avläggande av påbyggnadsexamen, specialiseringsutbildning, yrkesinriktad fortbildning eller för att uppnå någon tjänstebehörighet. När stödtiden avsedd för alla högskolestudier förkortas med tio månader begränsas i synnerhet vuxenstuderandes möjligheter att använda studiestödet exempelvis för en annan högskoleexamen eller för fortbildning. För vuxenstuderande är dock det inkomstbundna vuxenutbildningsstödet en lämpligare stödform än studiestödet. En arbetslös arbetssökande kan studera på heltid med utkomstskydd för arbetslösa.

4.3 Konsekvenser för myndigheterna

De föreslagna ändringarna har en avsevärd inverkan på genomförandet av studiestödet. Enligt Folkpensionsanstalten kan ändringarna dock införas inom den tidsplan som föreslagits för ikraftträdandet. I synnerhet ändringarna av stödtiderna medför mycket systemarbete både i förberedelserna för verkställandet av lagen och senare i administrationen av systemet. Arbetsmängden ökar av att de nya stödtiderna införs vid sidan om de tidigare stödtiderna och alla dessa måste beaktas i administrationen. Ändringarna i studielånsavdraget och studielånskompensationen medför en del systemarbete. På längre sikt förtydligar ändringen av studielånsavdraget situationen när man vet från och med vilken tidpunkt nya beslut om studielånsavdrag inte längre fattas. Ändringen påverkar inte datatrafiken mellan FPA och bankerna. Till övriga delar är systemarbetet som ändringarna medför mindre.

De föreslagna ändringarna förutsätter ändringar i beslutstexter, klientbrev samt i webbtjänsterna och kommunikationen. Ändringarna förutsätter att personalen utbildas. Ändringarna av stödtiderna gör att beslutsprocessen kring studiestödet blir mer invecklad och ökar behovet av rådgivning till de studerande. En överföring av de studerande till bostadsbidraget skulle göra det lättare att verkställa studiestödet, men svårare att verkställa bostadsbidraget. Överföring av de studerande till bostadsbidraget ökar Folkpensionsanstaltens arbetsbörda, eftersom de studerandes boendeförhållanden och arbetsinkomster förändras ofta under studiernas gång. Arbetsmängden skulle förutsätta en avsevärd resursökning för Folkpensionsanstalten, i synnerhet då reformen träder i kraft eftersom antalet stödtagare som överförs är stort.

I förslagen ingår även flera ändringar som gör det lättare att verkställa studiestödet och som gör förmånen tydligare. Exempel på dessa är minskning av olika grundbelopp på studiestödet, slopandet av betalningsstörningens inverkan vid beviljande av statsborgen för studielån, förenkling av reglerna som gäller lyftandet av studielån och slopandet av föräldrarnas inkomsters inverkan när studiepenning beviljas självständigt boende studerande på andra stadiet i åldern 18—19 år. En del av ovannämnda ändringsförslag samt sänkningen av höjningen av det återkrävda stödet från nuvarande 15 procent till 7,5 procent kan rentav minska antalet besvär.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Stödets nivå blir bättre än i nuläget, vilket ger bättre möjligheter till studier på heltid och främjar avläggandet av examen inom utsatt tid. Studielånskompensationen sporrar till användning av lånet och till effektiva studier. Reformen gör det lättare än tidigare att finansiera studierna utan att arbeta för de studerande som är villiga att lyfta studielån. Det förväntas att studietiderna för studerande som använder studielånet blir kortare. Behovsprövningen för studiestödet på andra stadiet blir lindrigare, vilket gör att stödet räcker bättre till och att jämlikheten mellan olika utbildningsstadiet ökar. En förbättring av studiestödets och bostadstödets nivå minskar de studerandes behov av att använda utkomststödet. I samband med beviljande av statsborgen för studielån granskas inte längre sökandens betalningsstörningar, på basis av vilka man tidigare kunnat få utkomststöd i stället för lån. I och med att statsborgen höjs minskar även behovet att använda utkomststöd på grund av att stödet inte räcker till.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Det strategiska regeringsprogrammet för statsminister Sipiläs regering offentliggjordes i maj 2015. Enligt regeringsprogrammet är sparmålet i fråga om studiestödssystemet 70 miljoner euro till år 2019 och 150 miljoner euro på lång sikt. Enligt regeringsprogrammet ska studiestödet reformeras så att studiepenningen, bostadstillägget och lånebeloppet uppgår till minst 1 100 euro, lånekompensationen bevaras inom ramen för de ekonomiska ramvillkoren och antalet stödmånader begränsas.

Undervisnings- och kulturminister Sanni Grahn-Laasonen bad professor Roope Uusitalo utreda alternativ för en reform av studiestödet för högskolestuderande. Enligt uppgiftsbeskrivningen skulle utredningen beakta regeringsprogrammets ramvillkor och sparmålet för utgifterna för studiestödet. Utredningsarbetet skulle innehålla alternativa lösningsmodeller för en reform av studiestödet så att systemet ska trygga möjligheten till heltidsstudier och sporra till snabb utexaminering. Dessutom skulle utredningen innehålla en bedömning av reformens konsekvenser med tanke på kostnaderna för studiestödet, de studerandes utkomst, studiernas längd och på vilket sätt stödsystemet kommer att påverka hur studerande med olika socioekonomisk bakgrund kommer att söka sig till högskolestudier.

Utredaren skulle också höra centrala intressentgrupper under utredningens gång. Undervisnings- och kulturministeriet utnämnde separata kontaktpersoner som skulle stödja utredaren. Utredningen⁶ överlämnades till undervisnings- och kulturministeriet den 1 mars 2016.

⁶ Revidering av studiestödet. Utredarens rapport. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:7

Den 5 april 2016 beslutade statsminister Sipiläs regering i samband med planen för de offentliga finanserna 2017—2020 att genomföra studiestödsreformen. Regeringen gjorde de strängare villkoren för studiestöd och nedskärningen i studiestödet som föreslogs av utredningsmannen Roope Uusitalo lindrigare genom att de långsiktiga sparverkningarna är ca 122 miljoner euro. I samband med beredningen av budgeten för 2017 beslöt man därtill att överföra de studerande till bostadsbidraget så att eventuella tilläggsbesparingar som behövs genomförs inom social- och hälsovårdsministeriets huvudklass. Personer som studerar och bor på hyra utomlands ska enligt förslaget fortfarande omfattas av studiestödssystemets bostadstillägg. Det långsiktiga sparmålet i fråga om studiestödet preciserades till ca 112 miljoner euro. Besparingen i studiestödsutgifterna är ca 10 miljoner euro mindre än i rambeslutet, eftersom anslaget som reserverats för bostadstillägget flyttas till SHM:s huvudtitel i och med att de studerande huvudsakligen överförs till det allmänna bostadsbidraget. Studerande som bor utomlands på hyra samt de som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid folkhögskolor eller idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem ska enligt förslaget fortfarande omfattas av bostadstillägget.

Propositionen om ändring av lagen om studiestöd och 127 d § i inkomstskattelagen har i enlighet med rambeslutet och besluten från budgetförhandlingen beretts som tjänsteuppdrag vid undervisnings- och kulturministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Undervisnings- och kulturministeriet begärde yttranden om propositionen av justitieministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, Folkpensionsanstalten, besvärnämnden för studiestöd, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Finlands Gymnasistförbund rf, Finlands studerandekårens förbund - SAMOK ry, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry, Finlands studentkårers förbund (FSF) rf, Finlands Universitet UNIFI rf, Rådet för Yrkeshögskolornas Rektorer ARENE ry, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry, Finansbranschens Centralförbund samt av Helsingfors universitet. Därtill kunde begäran om yttrande och propositionsutkastet läsas på undervisnings- och kulturministeriets webbplats och även andra än de som begäran om yttrande sänts till hade möjlighet att lämna yttranden.

I samband med remissförfarandet sändes utkastet även för kännedom till rådet för bedömning av lagstiftningen, som dock inte uttalade sig om propositionen.

Sammanlagt 24 yttranden lämnades. I flera yttranden framfördes att studiestödslagstiftningen har ändrats flera gånger under de senaste åren och därför har blivit svår att greppa. Därtill har man inte ännu kunnat utvärdera konsekvenserna av de tidigare ändringarna. Yttrandena uttryckte kraftig kritik mot nedskärningarna av studiestödet. I flera yttranden konstaterades att åtgärderna står i strid med målet om snabbare studier. Framför allt kritiserade yttrandena förslagen om att förkorta tiden som berättigar till studiestöd samt om att minska studiepenningens belopp. I synnerhet studerandeorganisationerna kritiserade den ökande lånebaseringen.

Enligt Folkpensionsanstalten, som svarar för verkställandet av studiestödet, innehåller propositionen flera ändringar som gör det lättare att verkställa studiestödet och som gör förmånen tydligare. Flera yttranden stödde förslagen om att slopa den minskande verkan som föräldrarnas inkomster har på studiepenningen i fråga om 18- och 19-åringar som studerar på andra stadiet och bor självständigt, att sänka höjningen av studiestöd som återkrävs till 7,5 procent, att binda inkomstgränserna till index samt ändringsförslagen som gäller bestämmelserna om

RP 229/2016 rd

borgensansvarsindrivning. Flera studerandeorganisationer stödde inte förslaget om att frångå granskningen av betalningsanmärkningar i samband med beviljande av statsborgen.

Yttrandena från flera studerandeorganisationer samt från Arene och Unifi stödde överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget. Av studerandeorganisationerna var SAMOK och OSKU kritiska mot överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget.

Därtill ordnade undervisnings- och kulturministeriet och social- och hälsovårdsministeriet ett hörande för intressegrupper gällande överföringen av de studerande till bostadsbidraget där man behandlade lagändringarna som överföringen förutsätter samt konsekvenserna av ändringarna.

På basis av yttrandena har man gjort tekniska ändringar i propositionen och konsekvensbedömningarna har kompletterats.

6 Samband med andra propositioner

I budgetförhandlingen hösten 2016 avtalade regeringen om att överföra studerandena på andra stadiet och i högskolor till det allmänna bostadsbidraget, och till följd av detta överlämnas till riksdagen under denna höst en regeringsproposition om ändring av bostadsbidragslagen. Propositionen avses bli behandlad samtidigt med denna proposition på grund av de gemensamma målen i propositionerna. Propositionernas gemensamma mål är att förbättra de studerandes utkomst och att verkställa regeringsprogrammets sparmål gällande de offentliga utgifterna.

Propositionen hänför sig till statens budgetproposition för 2017 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lagen om studiestöd

7 §. Tidsbegränsningar. Enligt den gällande bestämmelsen kan man få studiestöd för högskolestudier totalt för högst 64 stödmånader från den 1 augusti 2014. Det föreslås att 2 mom. i paragrafen ändras så att man kan få studiestöd för högskolestudier för högst 54 stödmånader. Stödtiden förkortas med tio stödmånader. Den föreslagna förkortningen av stödtiden gäller studerande som inleder sina första högskolestudier den 1 augusti 2017 eller därefter. Till momentet fogas enligt förslaget därtill en bestämmelse enligt vilken det totala antalet studiestöds månader dock är 57 stödmånader när lägre och högre högskoleexamen omfattar totalt 360 studiepoäng. Denna längre stödtid omfattar enligt förslaget dem som avlägger medicine licentiatexamen och veterinärmedicine licentiatexamen samt dem som avlägger hela examen utomlands när den regelbundna studietiden enligt examens omfattning är sex läsår.

I 3 mom. i paragrafen föreskrivs om tiden som berättigar till stöd för en högskoleexamen. Vid studier som inletts den 1 augusti 2014 och därefter kan man utöver tiden enligt examens omfattning också få fem stödmånader och i studier som inletts före den 1 augusti 2014 tio stödmånader. Det föreslås att 3 mom. ändras så att den maximala examensspecifika stödtiden är nio stödmånader per läsår enligt examens omfattning ökad med tre stödmånader, varvid tiden som berättigar till stöd förkortas med två stödmånader. Vid studier som inletts den 1 augusti 2014 och därefter kan man utöver tiden enligt examens omfattning också få fem stödmånader och i studier som inletts före den 1 augusti 2014 tio stödmånader. Stödtiden för exempelvis en lägre och högre högskoleexamen som omfattar 300 studiepoäng förkortas därmed från nuvarande 50 stödmånader till 48 stödmånader.

I 4 mom. bestäms enligt vilken tiden som berättigar till stöd för huvudämnet eller ämnesgruppen asiatiska och afrikanska språk och kulturer är tillsammans högst 64 stödmånader. I dessa studier har stödtiden inte bestämts enligt den sammanräknade omfattningen av lägre och högre högskoleexamen enligt 3 mom., utan stödtiden för examina har bestämts enligt huvudregeln i 4 mom. och i stödtiden har man beaktat den arbetsmängd som studierna förutsätter. Det är motiverat att slopa den separata stödtiden som är längre än andra, eftersom stödtiden för motsvarande lägre och högre högskoleexamen på 300 studiepoäng förkortas med två stödmånader och blir högst 48 stödmånader och eftersom man inte heller för andra examina separat beaktar hur krävande studieområdet är.

I lagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser föreskrivs närmare om tillämpandet av tiden som berättigar till studiestöd.

11 §. Studiepenningens belopp. I 11 § i den gällande lagen föreskrivs om grundbelopp på studiepenningen för högskolestuderande och andra studerande. Enligt 2 mom. påverkas beloppet på studiepenningen för högskolestuderande av tidpunkten när studieplatsen tagits emot. Studiepenningen är högre för en studerande som tagit emot sin första studieplats i en utbildning som inleds i en högskola den 1 augusti 2014 eller därefter eller om den studerande har anmält sig som närvarande i en högskola första gången den 1 augusti 2014 eller därefter än för en högskolestuderande som beviljas studiepenning enligt 1 mom.

Det föreslås att man i 1 mom. föreskriver om månatliga belopp för studiepenningen oberoende av den studerandes utbildningsstadium så att studiepenningen för en studerande som bor hos

en förälder enligt 1 punkten är 38,66 euro när den studerande är under 20 år, samt 81,39 euro när den studerande har fyllt 20 år. Enligt den föreslagna 2 punkten är studiepenningen för en studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder 101,74 per månad när den studerande är yngre än 18 år samt 250,28 per månad när den studerande har fyllt 18 år. Enligt den föreslagna 3 punkten är studiepenningen 250,28 euro per månad för en studerande som är gift eller underhållsskyldig.

Det föreslås att regleringen enligt 2 mom. slopas som onödig eftersom tidpunkten när studierna inletts inte längre påverkar studiepenningens belopp i fråga om högskolestuderande. Det föreslås att höjningarna av studiepenningen på basis av föräldrarnas låga inkomster, som föreskrivs om i gällande 11 a §, för tydlighetens skull flyttas till samma paragraf som föreskriver om studiepenningens grundbelopp. Höjningen fastställs enligt förslaget på samma sätt för studerande vid högskolor och andra läroanstalter.

Det föreslås att språkdräkten i 3 och 4 mom. förtydligas. Innehållet i dessa motsvarar dock enligt förslaget den gällande lagen.

11 a §. Höjning av studiepenningen på basis av föräldrarnas inkomster. Det föreslås att paragrafen upphävs som onödig, eftersom det enligt förslaget föreskrivs om höjningarna i 11 §.

12 §. Höjning av studiepenningen till samma nivå som i högskolorna. Det föreslås att paragrafen upphävs som onödig eftersom studiepenningens belopp föräntligas på det sätt som föreskrivs i 11 §.

14 §. Bostadstillägg. I 1 mom. föreskrivs om bostadstillägg för studerande som studerar och bor utomlands därför att de andra studerande som för närvarande omfattas av bostadstillägget överförs enligt förslaget huvudsakligen till det allmänna bostadsbidraget.

Enligt förslaget är en studerande som studerar utomlands berättigad till bostadstillägg. Rätt till bostadstillägg har enligt förslaget studerande som avlägger hela examen utomlands och de som gör utbyte eller arbetspraktik utomlands som anknyter till studier som avläggs i Finland. För att få bostadstillägg förutsätts enligt förslaget att den studerande bor på hyra utomlands och har boendeutgifter. Beloppet på bostadstillägget för den som studerar utomlands är enligt förslaget 210 euro per månad, vilket motsvarar bostadstilläggets belopp i den gällande lagen. Rätt till bostadstillägg har inte en studerande som bor utomlands hos sin förälder eller i en bostad som ägs av föräldrarna eller maken.

Genom förordning av statsrådet kan föreskrivas om bostadstilläggets belopp i länder med låg hyresnivå.

I 2 mom. föreskrivs om rätten till bostadstillägg på 88,87 euro i månaden för dem som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem.

14 a §. Bostadstilläggets belopp. Enligt förslaget upphävs paragrafen som onödig eftersom andra studerande än de som bor och studerar utomlands överförs till det allmänna bostadsbidraget från den 1 augusti 2017.

15 §. Statsborgen för studielån. Enligt gällande 1 mom. beviljas statsborgen för studielån studerande som får studiepenning enligt denna lag eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsstöd. Enligt 2 mom. beviljas statsborgen även studerande, som har fyllt 18 år

och som på basis av föräldrarnas inkomster inte har rätt till studiepenning, studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder och för vars underhåll betalas barnbidrag och som på basis av sina föräldrars inkomster är berättigad till studiepenning, eller till studerande som enligt 20 § inte beviljas studiepenning. Enligt 3 mom. beviljas högskolestuderande som får studiepenning statsborgen för studielån utan särskild ansökan. Andra än högskolestuderande bör fortfarande separat söka om statsborgen. Den som får vuxenutbildningsstöd kan beviljas statsborgen också för andra studier än sådana som avses i 4 §.

Enligt 4 mom. 3 punkten i den gällande lagen beviljas statsborgen inte studerande som har en betalningsstörning som registrerats i ett sådant kreditupplysningsregister som avses i 4 kap. i kreditupplysningslagen (527/2007). Enligt 5 mom. kan statsborgen dock beviljas trots att den studerande har en betalningsstörning som avses i 4 mom. 3 punkten, om betalningsstörningen gäller ett enskilt fall och ett litet belopp samt en skäligt lång tid har förflutit från registreringen, skulden som föranlett anteckningen har betalats, eller det i övrigt finns särskilt skäl för att bevilja statsborgen.

Det föreslås att 4 mom. 3 punkten och 5 mom. upphävs, varvid en betalningsstörning som registrerats i ett sådant kreditupplysningsregister som avses i 4 kap. i kreditupplysningslagen inte är ett hinder för beviljande av statsborgen. Därmed är det inte heller nödvändigt att föreskriva om sådana undantagsfall som avses i 5 mom. och på basis av vilka statsborgen kan beviljas trots att den studerande har en betalningsstörning som avses i 4 mom. 3 punkten.

Statsborgen beviljas inte heller framöver till studerande som avtjänar frihetsstraff eller vars studielån drivs in av Folkpensionsanstalten på grundval av borgensansvar, om inte Folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar annat.

Enligt den gällande lagen beviljas statsborgen för studielån fortfarande för högst ett läsår i sänder. Beslutet om beviljande av statsborgen kan dock omfatta statsborgen för juni och juli månad som föregår läsåret. Om studierna varar högst 12 månader kan statsborgen för studielån beviljas genom ett enda beslut för hela studietiden.

15 a §. Lyftande av studielån. I den gällande paragrafen föreskrivs om lyftande av studielån. Det föreslås att språkdräkten i paragrafen förtydligas samt att bestämmelserna om lyftande av studielån förenklas.

I gällande 3 mom. föreskrivs om regler för lyftande av studielån vid högskolestudier och andra läroanstalter. Enligt det föreslagna 3 mom. stryker man reglerna för lyftande av lån vid andra skolor än högskolor och därmed har alla studerande samma regler för lyftande av studielån. Den andel som är avsedd för höstterminen kan lyftas tidigast den 1 augusti och den andel som är avsedd för vårterminen tidigast den 1 januari. Ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller för en person som får vuxenutbildningsstöd eller för studier som varar högst 12 månader kan lyftas i en rat, liksom för närvarande.

15 f §. Studielånskompensationens belopp. Enligt den gällande bestämmelsen beräknas det maximala beloppet på studielånskompensationen enligt de bestämmelser om maximibeloppet av statsborgen för studielån som gäller vid den tidpunkt då examen avläggs.

I syfte att förenhetliga villkoren för studielånskompensationen och för att begränsa utgifterna föreslås en ändring av 2 mom. så att när studielånskompensationens belopp beräknas, beaktas studielån på högst 400 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola i Finland,

eller studielån på högst 700 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola utomlands. Statsborgen för studielån beaktas för nio månader per läsår.

16 §. Statsborgens belopp. Det föreslås att 1 mom. ändras så att beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad höjs från 400 euro till 650 euro för högskolestuderande, den som får vuxenutbildningsstöd och andra än högskolestuderande. För studerande som studerar utomlands höjs beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad från 700 euro till 800 euro. Höjningen av borgen gäller såväl högskolestuderande som andra studerande, vilket tryggar jämlika möjligheter till heltidsstudier på olika utbildningsnivåer. För studerande som inte fyllt 18 år och studerar någon annanstans än vid en högskola höjs beloppet av statsborgen per stödmånad från 260 euro till 300 euro.

17 a §. Justering av inkomstgränserna för studerandes egna inkomster. Enligt förslaget föreskrivs i paragrafen att inkomstgränserna för studerandes egna inkomster justeras vartannat år den 1 januari i överensstämmelse det allmänna inkomstnivåindexet, men endast om förändringen i indexet leder till en höjning av inkomstgränserna.

Justeringarna av inkomstgränserna motsvarar den förändring som inträffat före utgången av det tredje kvartalet under den gångna tvåårsperioden. Beloppet som justerats enligt det allmänna inkomstnivåindexet ska avrundas till närmaste hela euro.

Den första justeringen av inkomstgränserna på basis av det allmänna inkomstnivåindexet enligt 17 § 5 mom. görs enligt förslaget den 1 januari 2018. I lagens ikraftträdelsebestämmelse bestäms när den första förhöjningen träder i kraft.

19 §. Beaktande av föräldrarnas inkomster. Enligt den gällande paragrafens 1 mom. beaktas föräldrarnas inkomster inte när studiestöd beviljas högskolestuderande.

Enligt paragrafens 2 mom. beaktas föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande när studiepenning beviljas, om den studerande inte har fyllt 20 år, samt när bostadstillägg beviljas, om den studerande inte har fyllt 18 år. Inkomsterna beaktas till utgången av den kalendermånad som föregår den månad under vilken åldersgränsen uppnås. Föräldrarnas inkomster beaktas dock inte, om den studerande är gift eller underhållsskyldig. Om föräldrarna är fränskilda eller på grund av varaktig söndring bor åtskiljs, beaktas bara inkomsterna för den förälder som sökanden bor eller senast har bott hos. Om den studerande inte har fyllt 18 år och försörjs av sin förälder och dennas nya äkta make i deras gemensamma hem, beaktas även den nya äkta makens inkomster.

Enligt paragrafens 3 mom. har en studerande rätt till studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 40 800 euro per år. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procent för varje helt belopp av 1 010 euro som överskrider inkomstgränsen. I 4 mom. föreskrivs om inkomstgränserna för föräldrar i fråga om studerande i åldern 18 eller 19 år som bor någon annanstans än hos sin förälder och studerar vid en annan läroanstalt än en högskola.

Föräldrarnas inkomster beaktas endast när studiestöd beviljas andra än högskolestuderande, varvid den nuvarande regleringen enligt 1 mom. slopas som onödig. När studiepenning beviljas studerande under 20 år som inte är högskolestuderande beaktas föräldrarnas inkomster enligt det föreslagna 1 mom. endast när den studerande bor hos sin förälder. I övrigt motsvarar

bestämmelsen den gällande lagen. Även det föreslagna 2 mom. motsvarar 3 mom. i den gällande lagen.

Det föreslås att regleringen enligt nuvarande 4 mom. slopas eftersom föräldrarnas inkomster inte från den 1 januari 2018 längre beaktas när studiepenning beviljas en studerande i åldern 18—19 år som studerar någon annanstans än vid en högskola och bor någon annanstans än hos sin förälder.

27 §. Återkrav. Det föreslås att 5 mom. ändras så att höjningen av det studiepennings- och bostadstilläggsbelopp som ska återkrävas på basis av den studerandes egna inkomster sänks från 15 procent i den nuvarande lagen till 7,5 procent.

38 §. Borgensfordran på studielån. I gällande paragrafen föreskrivs om återkrav av borgensfordran. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras till borgensfordran på studielån, varvid den bättre motsvarar paragrafens innehåll.

I 1 mom. föreskrivs enligt förslaget om studielåntagarens skyldighet att betala borgensfordran till Folkpensionsanstalten.

Med borgensfordran avses det belopp som betalats ett kreditinstitut på grundval av statsborgen. Den maximala räntan på borgensfordran är, enligt förslaget och enligt den gällande lagen, den lagstadgade dröjsmålsräntan. Enligt bemyndigandet att utfärda förordning i paragrafen kan närmare föreskrifter om storleken på räntan som tas ut utfärdas genom förordning, vilket motsvarar 40 § i den gällande lagen. Enligt 26 § i den gällande förordningen om studiestöd är räntan som tas ut för statens borgensfordran sju procent.

Det föreslagna 2 mom. motsvarar 40 § i den gällande lagen och föreskriver om räntan som tas ut för borgensfordran.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs om Folkpensionsanstaltens möjlighet att avtala med studielåntagaren om betalningsarrangemang för borgensfordran. Enligt förslaget kan man med låntagaren utarbeta en avbetalningsplan för lånet. Utarbetande av en avbetalningsplan förutsätter att studielåntagaren är aktiv eller kontaktar Folkpensionsanstalten. Det är dock inte möjligt att i alla situationer göra ett avbetalningsavtal, till exempel när studielåntagarens betalningsförmåga inte är tillräcklig. Ett villkor för betalningsarrangemang är att studielåntagaren inte kan betala hela borgensfordran som en engångsbetalning. Ett betalningsarrangemang kan av grundad anledning ändras eller så kan man för viss tid avtala om en lägre avbetalningspost på grund av en tillfällig försämring av studielåntagarens betalningsförmåga.

I 4 mom. föreskrivs enligt förslaget om utsökbarheten hos borgensfordran och räntan som tas ut på den. Fordran är utsökbar utan dom eller beslut. I momentet hänvisas till lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Bestämmelserna om preskription av fordringar i den lagen tillämpas dock inte på borgensfordran och räntan som tas ut på den, utan på dessa tillämpas bestämmelserna i 38 a § i denna lag.

39 §. Beviljande av betalningsbefrielse. Det föreslås att bestämmelserna i gällande 39 § om beviljande av betalningsbefrielse förnyas i syfte att förtydliga studielåntagarens rättigheter och verkställandet av betalningsbefrielse. I det föreslagna 1 mom. föreskrivs om studielåntagarens möjlighet att få befrielse från att betala ränta på borgensfordran. Befrielse kan beviljas på ansökan för den tid som låntagarens skattepliktiga inkomster inte beräknas överstiga inkomst-

gränserna för beviljande av räntebidrag enligt 16 a §. Indrivningen av fordran fortsätter trots att studielåntagaren har fått befrielse från att betala ränta.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs om studielåntagarens rätt att få befrielse från att betala borgensfordran och de upplupna räntorna på borgensfordran. Villkor för betalningsbefrielse är att låntagaren är varaktigt arbetsförmögen eller har varit arbetsförmögen oavbrutet i minst fem år. Som arbetsförmögen anses en person som beviljats en förmån på basis av arbetsförmåga, såsom invalidpension enligt folkpensionslagen eller arbetspensionslagarna eller en motsvarande förmån från utlandet. Därtill får låntagarens genomsnittliga skattepliktiga inkomster enligt den nya hänvisningsbestämmelsen vara högst de samma som i fråga om räntebidraget. Enligt gällande inkomstgränser förutsätter beviljande av betalningsbefrielse att låntagarens genomsnittliga skattepliktiga inkomster är högst 1 333 euro i månaden. Om låntagaren försörjer ett barn är inkomstgränsen 1 539 euro per månad. Har man två barn är inkomstgränsen 1 595 euro per månad. Har man tre barn eller fler är inkomstgränsen 1 690 euro per månad. Inkomstgränserna justeras vartannat år den 1 mars enligt förändringen i den lönekoeficient som avses i 96 § 1 mom. i lagen om pension för arbetstagare. Villkoren för arbetsförmåga och dess längd är enligt förslaget de samma som i den gällande bestämmelsen. Enligt det tillämpningsförfarande som etablerats används redan för närvarande inkomstgränserna för räntebidrag.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs att betalningsbefrielse beviljas på ansökan. Ansökan kan också vara muntlig. På basis av 1 mom. kan befrielse från att betala ränta beviljas retroaktivt för högst ett år, om det inte finns synnerligen vägande skäl som kräver att betalningsbefrielse beviljas retroaktivt för en längre tid. Den retroaktiva ansökningstiden gäller dock inte full betalningsbefrielse enligt 2 mom.

40 §. Avstående från indrivning av borgensfordran. I den gällande lagen föreskriver paragrafen om räntan som tas ut på borgensfordran. Enligt förslaget finns föreskrifter om detta i 38 §. Det föreslås att i den föreslagna paragrafen föreskrivs om avstående av indrivning av en borgensfordran som grundar sig på statsborgen samt av de upplupna räntorna på borgensfordran.

Enligt det föreslagna 1 mom. kan man underlåta indrivningen av en borgensfordran samt av räntorna på fordran, om det belopp som indrivs är litet, om det med beaktande av låntagarens ekonomiska situation inte längre är ändamålsenligt att fortsätta indrivningen eller om det med hänsyn till det belopp som inte indrivits medför oskäligen kostnader att fortsätta indrivningen. Genom detta kan man i någon mån tidigarelägga avskrivandet av sådana fordringar som ändå inte någonsin skulle kunna indrivnas. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 39 § 4 mom. i den gällande lagen.

Enligt 2 mom. frångår Folkpensionsanstalten helt indrivningen av en borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt av räntorna på fordran om låntagaren har avlidit. Momentet motsvarar 39 § 1 mom. i den gällande lagen. Det handlar om en reform som förtydligar språkdräkten. I stället för termen betalningsbefrielse används termen frångående.

1.2 Inkomstskattelagen

127 d §. Studielånsavdrag. Enligt förslaget ändras 15 f § i lagen om studiestöd (65/1994) som gäller studielånskompensationens belopp så att lånebeloppet som beaktas i studielånskompensationen hålls på nuvarande nivå. Det föreslås att lånebeloppet som beaktas i studielånsavdraget och studielånskompensationen hålls på nuvarande nivå i syfte att trygga likabehandlingen av studielåntagare samt för att trygga balansen mellan statens utgifter och skatteintäkter.

Det föreslås att 3 mom. ändras så att när studielånskompensationens belopp beräknas, beaktas studielån på högst 400 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola i Finland, eller studielån på högst 700 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola utomlands. Studielån beaktas för nio månader per läsår.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Lagförslaget innefattar inte nya bemyndiganden att utfärda förordning men efter att lagändringarna fastställts bör man ändra 6 och 7 § i förordningen om studiestöd (260/1994) som gäller maximitiden som berättigar till studiestöd för universitetsexamina och yrkeshögskoleexamina. Enligt 7 § 3 mom. i lagen förkortas de examensspecifika stötiderna med två stödmånader. Räntan som uppbärs på borgensfordran sänks enligt förslaget från sju till fyra procent i syfte att försnabba återbetalningen av borgensansvarsskulden. Därtill utreds möjligheterna att betala ut studiestödet på månadens första bankdag. Statsrådets förordning gällande ändringarna utfärdas enligt förslaget våren 2017.

3 Ikraftträdande

Lagen om ändring av lagen om studiestöd och lag om ändring av 127 d § i inkomstlagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2017.

Det föreslås att 17 a § och 19 § i lagen dock ska träda i kraft den 1 januari 2018.

För det antal stödmånader som enligt 7 § 2 mom. i lagen ska beviljas för högskolestudier vore det bland annat på grund av propositionens ekonomiska konsekvenser och för att praxis för hur lagen tillämpas ska vara tydlig motiverat att den maximala stödtiden införs från och med lagens ikraftträdande, men dock så att man inte förkortar stödtiden för sådana studier som redan inletts.

Enligt förslaget tillämpas tiden som berättigar till studiestöd som föreskrivs om i 7 § 3 mom. i lagen på studerande som för första gången inleder sina högskolestudier eller anmäler sig som närvarande vid en högskola den 1 augusti 2017 eller därefter. Som första högskolestudier som inletts beaktas utöver studier som leder till högskoleexamen också sådana för invandrare riktade studier som förbereder för yrkeshögskolestudier, men inte till exempel öppna högskolestudier. Med att studierna inleds avses att man tar emot en studieplats eller anmäler sig som närvarande för studierna. När den maximala stödtiden för högskolestudier som inletts före lagens ikraftträdande ska bestämmas tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Indexjusteringen enligt 17 a § i lagen görs enligt förslaget första gången den 1 januari 2018, och den motsvarar den ändring i inkomstnivåindexet som sker från och med ingången av oktober 2015 och fram till utgången av september 2017. Justeringen föreslås träda i kraft från början av januari 2018.

Höjningen av stödet som iakttas i återkrav enligt 27 § i lagen gäller enligt förslaget första gången inkomstkontrollen för 2016, som genomförs år 2018.

Enligt förslaget ska därtill föreskrivas att en studielåntagare som tar emot en studieplats för att avlägga sin första högskoleexamen som berättigar till avdrag, eller som anmäler sig som närvarande för dessa studier första gången den 1 augusti 2019 eller senare, inte är berättigad till studielånsavdrag. Sloandet av rätten gäller enligt förslaget dem som inlett sina första högskolestudier som närvarande före den 1 augusti 2014 och som inleder sina första högskolestudier

som berättigar till avdraget den 1 augusti 2019 eller därefter. Syftet med studielånsavdraget har varit att förkorta tiden för avläggande av den första högskoleexamen och därmed förlänga arbetskarriärerna. Studielånsavdraget har den 1 augusti 2014 ersatts med studielånskompensationen och på grund av detta är det motiverat att gradvis slopa studielånsavdraget.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I denna regeringsproposition föreslås att studiestödet görs mer lånebaserat och att man slopar bostadstillägget som beviljas studerande som bor i Finland. I enlighet med regeringens beslut i budgetförhandlingarna överförs de studerande, med undantag för dem som studerar och bor utomlands, till det allmänna bostadsbidraget. Genom regeringens proposition om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag, som lämnas till riksdagen samtidigt, verkställs överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget. Propositionerna är betydelsefulla med tanke på de kulturella rättigheterna i grundlagen samt rättigheterna som gäller den sociala tryggheten. De föreslagna ändringarna bör granskas också med tanke på grundlagens bestämmelser om jämlikhet.

Enligt 16 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Regleringsförbehållet förutsätter att bestämmelser om att säkerställa rätten utfärdas på lagnivå, men ger lagstiftaren prövningsrätt gällande regleringens exakta innehåll.

Den huvudsakliga stödformen för den som studerar på heltid är fortfarande studiestöd enligt lagen om studiestöd. Studiepenningens belopp, som föreskrivs om i 11 § i lagen om studiestöd, fastställs enligt förslaget på basis av läroanstalt, ålder och boendeform. I propositionen föreslås att man i syfte att genomdriva besparingen i utgifterna för studiestödet sänker beloppet på studiepenningen för högskolestuderande till samma nivå som för studerande vid övriga läroanstalter. Därtill föreslås att året då den studerande inlett sina första högskolestudier inte heller ska inverka på studiepenningens belopp. Studiepenningens grundbelopp och tillägget för låginkomsttagare ska enligt förslaget vara desamma på alla utbildningsstadier. För att studiestödet bättre ska räcka till föreslås att beloppet på statsborgen för studielånet samtidigt höjs med 250 euro. Då ökar det sammanräknade beloppet av studiepenningen och statsborgen för alla studerande som får stöd. Beloppet på studiepenningen och statsborgen för studielån är för den som studerar i Finland och bor självständigt högst 900,28 euro, vilket innebär en höjning på ca 22 procent. Totalt sett täcker därmed studiepenningen och statsborgen för studielånet bättre än tidigare den studerandes levnadskostnader under heltidsstudier. För närvarande kan studiepenningen och låneborgen totalt uppgå till högst 736,76 euro per månad. För dem som studerar utomlands höjs stödet till högst 1 260,28 euro per månad, då det för närvarande uppgår till högst 1 246,76 euro per månad. Även för studerande som är under 18 år som studerar någon annanstans än vid en högskola höjs studiestödet med 40 euro per månad i och med att statsborgen höjs. Syftet med bostadstillägget är att som en del av studiestödet trygga den studerandes utkomst och att fortfarande göra det möjligt att studera på heltid utomlands, eftersom bostadsbidrag inte betalas till utlandet.

Rätten till stöd för boende i fråga om de studerande som studerar i Finland ska enligt förslaget framöver avgöras på basis av lagen om allmänt bostadsbidrag. Avsikten med bostadsbidraget är att sänka boendeutgifterna för hushåll med låga inkomster som en del av socialpolitiken, varvid bostadsbidrag beviljas utgående från en annan behovsprövning och andra normer än bostadstillägget. Grunderna för stödet för boendet för studerande är i huvudsak de samma som för andra medborgare som behöver bostadsbidrag.

Grundlagsutskottet har konstaterat (GrUU 17/2014) att en sänkning av bostadsbidraget med exempelvis 100 euro i månaden kan vara en betydande förändring för ett hushåll med låga inkomster och kan göra det svårt eller omöjligt för hushållet att bo kvar i den nuvarande bostaden. Enligt förslaget beaktas studiepenningen som inkomst som påverkar på bostadsbidraget, vilket påverkar stödet för uppskattningsvis 200 studerande som redan omfattas av bostadsbidraget och sänker stödnivån för dem med minst 100 euro per månad. Av de ca 195 700 studerande som för närvarande omfattas av bostadstillägget mister 22 700 personer minst 100 euro per månad i boendestöd i och med överföringen. Det finns 70 studerande som vårdar barn som förlorar över 100 euro i månaden. Då handlar det om studerande med familj som på grund av studierna bor på annan ort än den övriga familjen. Om man i helhetsbetraktelsen beaktar höjningen av statsborgen för studielånet (250 €/mån) så är förändringen dock neutral i fråga om de studerande som förlorar under 250 euro i månaden i stöd.

Förändringen försvagar dock utkomstnivån för de studerande vars studiepenning skärs ned och stöd för boendet samtidigt minskar så att inte ens höjningen av statsborgen för studielånet kompenserar det lägre stödet. Det finns 60 ensamboende studerande som bor på hyra som förlorar i genomsnitt över 250 euro i stöd per månad (i och med att studiepenningen och stödet för boendet minskar). Det uppskattas finnas 35 tvåpersoners hushåll som mister över 500 euro. Då inte heller höjningen av statsborgen för studielånet kompenserar förlusten av pengar som ändringen orsakar, måste den täckas med andra medel. I synnerhet studerande som bor i delade bostäder bör täcka en större del av utkomsten med andra inkomster, eftersom boendestödet framöver fördelas hushållsvis. Framöver fördelas stödet för boendet därmed allt mer beroende på behovet.

Den föreslagna lagstiftningen har också betydelse med tanke på 6 § i grundlagen som gäller jämlikhet. Enligt 6 § i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av någon som helst orsak som gäller hans eller hennes person. I propositionen föreslås att 19 § 2 mom. i lagen om studiestöd ändras och att regleringen enligt 4 mom. slopas, vilket innebär att föräldrarnas inkomster inte längre beaktas vid beviljande av studiepenning till studerande i åldern 18—19-år som studerar vid en annan läroanstalt än en högskola och bor någon annanstans än hos sina föräldrar.

Bestämmelsen i 19 § 4 mom. i lagen om studiestöd ändrades senast (RP 40/2015) så att den behovsprövning som baserar sig på föräldrarnas inkomster när studiepenning beviljas lindrades för studerande i åldern 18—19 år som bor självständigt och inte studerar vid en högskola. Grundlagsutskottet anmärkte i sitt utlåtande (GrU 6/2015 rd) att det inte ligger helt i linje med jämlikhetsbestämmelserna i grundlagens 6 § att föräldrarnas inkomster inte påverkar studie-stödets belopp för högskolestuderande medan de kan påverka studiestödet för en 18- eller 19-åring som studerar i någon annan läroanstalt än en högskola. Utskottet framhåller dock att den föreslagna regleringen i detta avseende innebär en förbättring jämfört med i dag, eftersom inkomstgränserna höjs (se också GrUU 26/2013 rd, s.3/1).

För att förbättra likvärdigheten mellan studerande på olika utbildningsstadier föreslås att föräldrarnas inkomster inte längre ska sänka studiepenningen för 18- och 19-åringar som studerar på andra stadiet och bor självständigt. I och med den föreslagna ändringen förtydligas systemet så att behovsprövningen som grundar sig på föräldrarnas inkomster förenhetligas i fråga om myndiga studerande som bor självständigt. Därtill är beloppen för stödet och grunderna för behovsprövningen de samma på alla utbildningsstadier. Den föreslagna regleringen sammanhänger med 3 § i lagen om underhåll för barn (704/1975) enligt vilken föräldrarna svarar för kostnaderna för barnets utbildning även när barnet fyllt 18 år, om detta provas skäligt. I det fallet beaktas särskilt barnets anlag, utbildningstiden och kostnaderna för utbildningen samt

RP 229/2016 rd

barnets möjligheter att efter avslutad utbildning självt svara för kostnaderna för sin utbildning. Regeringen anser det vara motiverat att slopa föräldrarnas inkomsters minskande inverkan på studiepenningen för en självständigt boende studerande eftersom den som bor självständigt i regel har högre levnadskostnader än en studerande som bor hos en förälder. Vidare är målet att förenhetliga grunderna för behovsprövningen så att föräldrarnas inkomsters minskande inverkan på studiepenningen avlägsnas även i fråga om studerande i åldern 18 och 19 år som bor hos en förälder och studerar någon annanstans än vid en högskola.

Enligt regeringens uppfattning innehåller den föreslagna lagen inga sådana begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna som innebär att propositionen inte skulle kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser att de föreslagna lagarna kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Det är dock om det anses behövligt motiverat att inhämta grundlagsutskottets utlåtande i ärendet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om studiestöd (65/1994) 11 a, 12 och 14 a §,
sådana de lyder, 11 a § i lag 1402/2015, 12 § i lagarna 345/2004 och 1402/2015 och 14 a § i
lagarna 408/2005, 399/2006 och 1078/2012,
ändras 7 § 2—4 mom., 11, 14 och 15 §, 15 a § 3 mom., 15 f § 2 mom., 16 § 1 mom., 19 §,
27 § 5 mom. samt 38, 39 och 40 §,
sådana de lyder, 7 § 2 och 3 mom., 15 f § 2 mom. och 16 § 1 mom. i lag 1243/2013, 7 § 4
mom. i lag 52/2011, 11 § i lag 1402/2015, 14 § i lagarna 792/2007, 1078/2012 och 1402/2015,
15 § i lagarna 52/2011 och 1243/2013, 15 a § 3 mom. i lag 345/2004, 19 § i lagarna
1427/2001, 345/2004, 792/2007 och 1402/2015, 27 § 5 mom. i lag 1099/2000, 38 § delvis
ändrad i lag 1237/2004, 39 § i lag 30/2007 och 40 § i lag 344/2002, samt
fogas till lagen en ny 17 a § som följer:

7 §

Tidsbegränsningar

Studiestöd för högskolestudier kan fås för högst 54 stödmånader. Den tid som berättigar till stöd är dock 57 månader när den sammanlagda omfattningen av en lägre och högre högskoleexamen är 360 studiepoäng.

Den tid som berättigar till stöd för avläggande av en högskoleexamen bestäms enligt den omfattning som föreskrivs för examen i fråga så att den tid som berättigar till stöd är högst nio stödmånader per läsår som ingår i examens omfattning, förlängd med tre stödmånader. Den tid som berättigar till stöd för ett halvt läsår som överskrider de fulla läsåren är dock fem stödmånader.

Om en studerande antagits för att avlägga både en lägre och en högre högskoleexamen, beviljas studiestödet separat för avläggandet av den lägre och den högre högskoleexamen. Den tid som berättigar till stöd uppgår dock sammanlagt till högst den stödtid som bestäms i enlighet med 3 mom. utifrån dessa examinas sammanlagda omfattning.

11 §

Studiepenningens belopp

Studiepenningen per månad är
1) för en studerande som bor hos sin förälder 38,66 euro, när den studerande är yngre än 20 år, och 81,39 euro, när den studerande har fyllt 20 år,

RP 229/2016 rd

2) för en studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder 101,74 euro, när den studerande är yngre än 18 år, samt 250,28 euro, när den studerande har fyllt 18 år,

3) för en studerande som är gift eller underhållsskyldig 250,28 euro.

Om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen (1535/1992) är högst 20 700 euro per år, höjs den i 1 mom. föreskrivna studiepenningen enligt följande:

1) en studiepenning på 38,66 euro med högst 59,01 euro,

2) en studiepenning på 81,39 euro med högst 101,74 euro,

3) en studiepenning på 101,74 euro med högst 101,74 euro.

Höjningen enligt 2 mom. minskas med 10 procent för varje helt belopp av 2 070 euro som överskrider inkomstgränsen. Ingen höjning betalas om det sammanlagda beloppet av de inkomster som avses i 2 mom. överstiger 39 000 euro.

Om en studerande bor i en bostad som han eller hon hyr av sin förälder eller som ägs av föräldern och den finns i samma fastighet som föräldrarnas stadigvarande bostad, är den studerande berättigad till studiepenning till samma belopp som en studerande som bor hos sin förälder.

Rätten till åldersrelaterad högre studiepenning uppkommer vid ingången av den månad då stödtagaren uppnår den föreskrivna åldern.

14 §

Bostadstillägg

Rätt till bostadstillägg har studerande som bor på hyra och studerar utomlands och har boendeutgifter. Bostadstilläggets belopp är 210 euro per månad. Rätt till bostadstillägg har dock inte en studerande som bor utomlands som bor hos sin förälder eller i en bostad som ägs av en förälder eller av maken. Genom förordning av statsrådet kan föreskrivas om bostadstilläggets belopp i länder med låg hyresnivå.

En studerande som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem har rätt till bostadstillägg på 88,87 euro i månaden.

15 §

Statsborgen för studielån

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning enligt denna lag eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsstöd.

Statsborgen beviljas även studerande

1) som har fyllt 18 år och som på basis av föräldrarnas inkomster inte har rätt till studiepenning,

2) som bor någon annanstans än hos sin förälder, för vars underhåll betalas barnbidrag och som på basis av sina föräldrars inkomster är berättigad till studiepenning, eller

3) som enligt 20 § inte beviljas studiepenning.

Högskolestuderande som får studiepenning beviljas statsborgen för studielån utan särskild ansökan. Den som får vuxenutbildningsstöd kan beviljas statsborgen också för andra studier än sådana som avses i 4 §.

Statsborgen beviljas inte studerande

1) som avtjänar frihetsstraff, eller

2) vars studielån drivs in av Folkpensionsanstalten på grundval av borgensansvar, om inte Folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar annat.

RP 229/2016 rd

Statsborgen för studielån beviljas för högst ett läsår i sänder. Beslutet om beviljande av statsborgen kan dock omfatta statsborgen för juni och juli före läsåret. Om studierna varar högst 12 månader kan statsborgen för studielån beviljas genom ett enda beslut för hela studietiden.

15 a §

Lyftande av studielån

Den andel av lånet som är avsedd för höstterminen kan lyftas tidigast den 1 augusti och den andel som är avsedd för vårterminen tidigast den 1 januari. Ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller en person som får vuxenutbildningsstöd eller för studier som varar högst 12 månader kan lyftas i en rat.

15 f §

Studielånskompensationens belopp

Studielånskompensationens belopp beräknas på högst det lånebelopp som motsvarar studielånebeloppet enligt den tid som motsvarar den målsatta tiden för avläggande av examen eller examens omfattning. När studielånskompensationens belopp beräknas, beaktas studielån på högst 400 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola i Finland, eller studielån på högst 700 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola utomlands. Studielån beaktas för nio månader per läsår. Till den del som den målsatta tiden för avläggande av examen eller examens omfattning inte är hela år, beaktas studielånet för fem månader per halvt läsår när kompensationens maximibelopp beräknas.

16 §

Statsborgens belopp

Beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad är

- 1) 650 euro för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd,
- 2) 650 euro för andra än högskolestuderande, om den studerande har fyllt 18 år, och 300 euro om den studerande är yngre än 18 år; rätten till högre statsborgen börjar vid ingången av den månad då den studerande fyller 18 år,
- 3) 800 euro för studerande som studerar utomlands.

17 a §

Justering av inkomstgränserna för studerandes egna inkomster

De inkomstgränser som föreskrivs i 17 § justeras vartannat år den 1 januari i överensstämmelse med förändringen i det allmänna inkomstnivåindexet, men endast om inkomstgränserna höjs till följd av förändringen i indexet. Justeringarna av inkomstgränserna motsvarar den för-

RP 229/2016 rd

ändring som inträffat före utgången av det tredje kvartalet under den gångna tvåårsperioden. Beloppet enligt det allmänna inkomstnivåindexet avrundas till närmaste hela euro.

19 §

Beaktande av föräldrarnas inkomster

Föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande beaktas när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år och bor hos sin förälder, samt när bostadstillägg beviljas, om den studerande är yngre än 18 år. Inkomsterna beaktas till utgången av den kalendermånad som föregår den månad under vilken åldersgränsen uppnås. Föräldrarnas inkomster beaktas dock inte, om den studerande är gift eller underhållsskyldig. Om föräldrarna är frångående eller varaktigt bor åtskilda till följd av söntring, beaktas bara inkomsterna för den förälder som den studerande bor eller senast har bott hos. Om den studerande är yngre än 18 år och försörjs av sin förälder och dennas nya äkta make i deras gemensamma hem, beaktas även den nya äkta makens inkomster.

En studerande har rätt till studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 40 800 euro per år. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procent för varje helt belopp av 1 010 euro som överskrider inkomstgränsen.

27 §

Återkrav

Det studiepennings- och bostadstilläggsbelopp som ska återkrävas på basis av den studerandes egna inkomster höjs med 7,5 procent, om inte genom förordning av statsrådet föreskrivs om en lägre höjning.

38 §

Borgensfordran på studielån

Studielåntagaren är skyldig att betala till Folkpensionsanstalten det belopp som ett kreditinstitut betalats på grundval av statsborgen (borgensfordran). På borgensfordran ska betalas ränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982), om det inte genom förordning av statsrådet föreskrivs om en lägre ränta.

Folkpensionsanstalten kan avtala med studielåntagaren om betalningsarrangemang för borgensfordran. Borgensfordran och räntan på borgensfordran är direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivning av borgensfordran och räntan finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Vad som i den lagen föreskrivs om preskription av fordringar ska dock inte gälla den regressrätt som staten har enligt 1 mom.

39 §

Beviljande av betalningsbefrielse

Studielåntagaren har rätt att få befrielse från att betala ränta på borgensfordran för den tid låntagarens genomsnittliga skattepliktiga inkomster inte överstiger inkomstgränserna för beviljande av ränteunderstöd enligt 16 a §.

Studielåntagaren har rätt att få befrielse från att betala borgensfordran och räntorna på borgensfordran om

- 1) låntagaren är varaktigt arbetsförmögen eller har varit arbetsförmögen oavbrutet i minst fem år, och
- 2) låntagarens skattepliktiga inkomster inte överstiger inkomstgränserna enligt 1 mom.

Betalningsbefrielse beviljas på ansökan. Befrielse från att betala ränta i enlighet med 1 mom. beviljas inte retroaktivt för en längre tid än ett år före ansökan utan särskilt vägande skäl.

40 §

Avstående från indrivning av borgensfordran

Indrivningen av en borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt av räntorna på fordran kan underlätas helt, om

- 1) det belopp som ska drivas in är litet,
- 2) det med beaktande av låntagarens ekonomiska situation inte längre är ändamålsenligt att fortsätta indrivningen, eller
- 3) det med hänsyn till det belopp som inte drivits in medför oskäligen kostnader att fortsätta indrivningen.

Indrivningen av borgensfordran och av räntorna på borgensfordran frångås helt om låntagaren har avlidit.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 17 a § och 19 § träder dock i kraft den 1 januari 2018.

Den maximala stödtiden enligt 7 § 2 mom. tillämpas på högskolestuderande som avlagt högskoleexamen och som tar emot en studieplats eller anmäler sig som närvarande för högskolestudier den 1 augusti 2017 eller därefter. På högskolestudier som har inletts före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser om maximal stödtid som gällde vid ikraftträdandet.

Lagens 7 § 3 mom. tillämpas på studerande som första gången tagit emot en studieplats vid en högskola den 1 augusti 2017 eller därefter. Det momentet ska också tillämpas på en studerande som tagit emot en studieplats före den 1 augusti 2017, om han eller hon har anmält sig som närvarande första gången den 1 augusti 2017 eller därefter. På studerande som tagit emot en studieplats och anmält sig som närvarande vid en högskola första gången före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Den första i 17 a § avsedda justeringen av inkomstgränser enligt inkomstnivåindexet görs den 1 januari 2018, och den motsvarar den ändring i inkomstnivåindexet som skett från ingången av oktober 2015 till utgången av september 2017.

Bestämmelserna i 27 § tillämpas första gången vid inkomstkontrollen för 2016 som görs år 2018.

RP 229/2016 rd

En studielåntagare som tar emot en studieplats för att avlägga sin första högskoleexamen som berättigar till avdrag, eller som anmäler sig som närvarande för dessa studier första gången den 1 augusti 2019 eller därefter, är inte berättigad till studielånsavdrag.

2.

Lag

om ändring av 127 d § i inkomstskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i inkomstskattelagen (1535/1992) 127 d § 3 mom.,
sådant det lyder i lag 409/2005, som följer:

127 d §

Studielånsavdrag

Studielånsavdragets maximibelopp beräknas på basis av högst det lånebelopp som motsvarar studielånebeloppet enligt den omfattning som föreskrivs för examen i fråga med stöd av universitetslagen eller yrkeshögskolelagen. När studielånsavdragets belopp beräknas, beaktas studielån på högst 400 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola i Finland, eller studielån på högst 700 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola utomlands. Studielån beaktas för nio månader per läsår. Till den del examens omfattning inte utgör hela år, beaktas vid beräkning av maximibeloppet studielånet för fem månader per ett halvt läsår.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 3 november 2016

Statsminister

Juha Sipilä

Undervisnings- och kulturminister Sanni Grahn-Laasonen

1.

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om studiestöd (65/1994) 11 a, 12 och 14 a §,
 sådana de lyder, 11 a § i lag 1402/2015, 12 § i lagarna 345/2004 och 1402/2015 och 14 a § i
 lagarna 408/2005, 399/2006 och 1078/2012,
ändras 7 § 2—4 mom., 11, 14 och 15 §, 15 a § 3 mom., 15 f § 2 mom., 16 § 1 mom., 19 §,
 27 § 5 mom. samt 38, 39 och 40 §,
 sådana de lyder, 7 § 2 och 3 mom., 15 f § 2 mom. och 16 § 1 mom. i lag 1243/2013, 7 § 4
 mom. i lag 52/2011, 11 § i lag 1402/2015, 14 § i lagarna 792/2007, 1078/2012 och 1402/2015,
 15 § i lagarna 52/2011 och 1243/2013, 15 a § 3 mom. i lag 345/2004, 19 § i lagarna
 1427/2001, 345/2004, 792/2007 och 1402/2015, 27 § 5 mom. i lag 1099/2000, 38 § delvis änd-
 rad i lag 1237/2004, 39 § i lag 30/2007 och 40 § i lag 344/2002, samt
fogas till lagen en ny 17 a § som följer:

Gällande lydelse

7 §

Tidsbegränsningar

Studiestöd för högskolestudier kan fås för
 högst 64 stödmånader.

Den tid som berättigar till stöd för avlägg-
 gande av en högskoleexamen bestäms enligt
 den omfattning som föreskrivs för examen i
 fråga så att den tid som berättigar till stöd är
 högst nio stödmånader per läsår som ingår i
 examens omfattning, förlängd med fem
 stödmånader. Den tid som berättigar till stöd
 för ett halvt läsår som överskrider de fulla
 läsåren är dock fem stödmånader.

Om en studerande antagits för att avlägga
 både en lägre och en högre högskoleexamen,
 beviljas studiestödet separat för avläggandet
 av den lägre och den högre högskoleexamen.

Föreslagen lydelse

7 §

Tidsbegränsningar

Studiestöd för högskolestudier kan fås för
 högst 54 stödmånader. *Den tid som berätti-
 gar till stöd är dock 57 månader när den
 sammanlagda omfattningen av en lägre och
 högre högskoleexamen är 360 studiepoäng.*

Den tid som berättigar till stöd för avlägg-
 gande av en högskoleexamen bestäms enligt
 den omfattning som föreskrivs för examen i
 fråga så att den tid som berättigar till stöd är
 högst nio stödmånader per läsår som ingår i
 examens omfattning, förlängd med *tre* stöd-
 månader. Den tid som berättigar till stöd för
 ett halvt läsår som överskrider de fulla läså-
 ren är dock fem stödmånader.

Om en studerande antagits för att avlägga
 både en lägre och en högre högskoleexamen,
 beviljas studiestödet separat för avläggandet
 av den lägre och den högre högskoleexamen.

Gällande lydelse

Den tid som berättigar till stöd uppgår dock sammanlagt till högst den stödtid som bestäms i enlighet med 3 mom. utifrån dessa examinas sammanlagda omfattning. *Den tid som berättigar till stöd i fråga om en sådan lägre och högre högskoleexamen i vilken huvudämnet eller den ämnesgrupp till vilket huvudämnet hör är asiatiska och afrikanska språk och kulturer är dock sammanlagt högst 64 stödmånader.*

Föreslagen lydelse

Den tid som berättigar till stöd uppgår dock sammanlagt till högst den stödtid som bestäms i enlighet med 3 mom. utifrån dessa examinas sammanlagda omfattning.

11 §

Studiepenningens belopp

Studiepenningen per månad är

1) för en studerande som bor hos sin förälder 55,96 euro i högskolor och 38,66 euro i andra läroanstalter, när den studerande är yngre än 20 år, samt 124,12 euro i högskolor och 81,39 euro i andra läroanstalter, när den studerande har fyllt 20 år,

2) för en studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder 147,52 euro i högskolor och 101,74 euro i andra läroanstalter, när den studerande är yngre än 18 år,

3) för en studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder 303,19 euro i högskolor och 250,28 euro i andra läroanstalter, när den studerande har fyllt 18 år,

4) för en studerande som är gift eller underhållsskyldig 303,19 euro i högskolor och 250,28 euro i andra läroanstalter.

Om en studerande för första gången har tagit emot en studieplats i en utbildning som inleds i en högskola den 1 augusti 2014 eller därefter eller om den studerande har anmält sig som närvarande i en högskola första gången den 1 augusti 2014 eller därefter, är studiepenningen i högskolor, oberoende av bestämmelserna i 1 mom.,

1) för en studerande som bor hos sin förälder 62,06 euro per månad, när den studerande är yngre än 20 år, och 137,35 euro per månad, när den studerande har fyllt 20 år,

2) för en studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder 163,80 per månad, när den studerande är yngre än 18 år, och 336,76 euro per månad, när den studerande

11 §

Studiepenningens belopp

Studiepenningen per månad är

1) för en studerande som bor hos sin förälder 38,66 euro, när den studerande är yngre än 20 år, och 81,39 euro, när den studerande har fyllt 20 år,

2) för en studerande som bor hos sin förälder 101,74 euro, när den studerande är yngre än 18 år, samt 250,28 euro, när den studerande har fyllt 18 år,

3) för en studerande som är gift eller underhållsskyldig 250,28 euro.

Om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen (1535/1992) är högst 20 700 euro per år, höjs den i 1 mom. föreskrivna studiepenningen enligt följande:

1) en studiepenning på 38,66 euro med högst 59,01 euro,

2) en studiepenning på 81,39 euro med högst 101,74 euro,

Gällande lydelse

har fyllt 18 år,

3) för en studerande som är gift eller underhållsskyldig 336,76 euro per månad.

Om en studerande bor i en bostad som han eller hon hyr av sin förälder eller som ägs av föräldern och den finns i samma fastighet som föräldrarnas stadigvarande bostad, beviljas den studerande studiepenning till samma belopp som beviljas till en studerande som bor hos sin förälder.

Rätten till åldersrelaterad högre studiepenning enligt 1 mom. 1 och 3 punkten samt 2 mom.1 och 2 punkten uppkommer vid ingången av den månad då stödtagaren uppnår den ålder som anges i punkten i fråga.

11 a §

Höjning av studiepenningen på basis av föräldrarnas inkomster

Om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen (1535/1992) är högst 20 700 euro per år, höjs den i 11 § i denna lag föreskrivna studiepenningen i högskolor enligt följande:

1) en studiepenning på 55,96 euro med högst 76,31 euro,

2) en studiepenning på 62,06 euro med högst 76,31 euro,

3) en studiepenning på 124,12 euro med högst 147,52 euro,

4) en studiepenning på 137,35 euro med högst 147,52 euro,

5) en studiepenning på 147,52 euro med högst 147,52 euro,

6) en studiepenning på 163,80 euro med högst 147,52 euro.

Om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 20 700 euro per år, höjs den ovan i 11 § föreskrivna studiepenningen i andra läroanstalter enligt följande:

Föreslagen lydelse

3) en studiepenning på 101,74 euro med högst 101,74 euro.

Höjningen enligt 2 mom. minskas med 10 procent för varje helt belopp av 2 070 euro som överskrider inkomstgränsen. Ingen höjning betalas om det sammanlagda beloppet av de inkomster som avses i 2 mom. överstiger 39 000 euro.

Om en studerande bor i en bostad som han eller hon hyr av sin förälder eller som ägs av föräldern och den finns i samma fastighet som föräldrarnas stadigvarande bostad, är den studerande berättigad till studiepenning till samma belopp som en studerande som bor hos sin förälder.

Rätten till åldersrelaterad högre studiepenning uppkommer vid ingången av den månad då stödtagaren uppnår den föreskrivna åldern.

11 a §

Höjning av studiepenningen på basis av föräldrarnas inkomster

(upphävs)

Gällande lydelse

- 1) en studiepenning på 38,66 euro med högst 59,01 euro,
- 2) en studiepenning på 81,39 euro med högst 101,74 euro,
- 3) en studiepenning på 101,74 euro med högst 101,74 euro.

Höjningen enligt 1 och 2 mom. minskas med 10 procent för varje helt belopp av 2 070 euro som överskrider inkomstgränsen. Om det sammanlagda beloppet av de inkomster som avses i 1 eller 2 mom. överstiger 39 000 euro, betalas ingen höjning.

12 §

Höjning av studiepenningen till samma nivå som i högskolorna

Om den studerande studerar vid någon av följande läroanstalter eller avlägger följande studier är beloppet av studiepenningen det samma som enligt 11 § 2 mom.

- 1) yrkesläroanstalter utomlands,
- 2) sådana utbytesstudier utomlands under minst två månader som anknyter till yrkesutbildning som genomförs i hemlandet,
- 3) yrkesutbildning som genomförs på Åland, när studiesociala förmåner inte hör till studierna,
- 4) studier inom den steinerpedagogiska lärarutbildningen vid läroanstalten Snellmankorkeakoulu, med undantag för studier inom den allmänna studielinjen.

14 §

Bostadstillägg

Studerande som bor i en hyresbostad eller bostadsrättsbostad har rätt till bostadstillägg. Berättigad till bostadstillägg är dock inte en studerande som

- 1) bor hos sin förälder,
- 2) delar bostad med sitt eget eller sin makes barn,
- 3) bor i en bostad som ägs av maken,
- 4) skulle ha rätt till en avgiftsfri plats i elevhem, om det inte finns synnerligen vägande skäl för att den studerande inte kan emot platsen, eller som
- 5) får bostadsbidrag enligt lagen om bo-

Föreslagen lydelse

12 §

Höjning av studiepenningen till samma nivå som i högskolorna

(upphävs)

14 §

Bostadstillägg

Rätt till bostadstillägg har studerande som bor på hyra och studerar utomlands och har boendeutgifter. Bostadstilläggets belopp är 210 euro per månad. Rätt till bostadstillägg har dock inte en studerande som bor utomlands som bor hos sin förälder eller i en bostad som ägs av en förälder eller av maken. Genom förordning av statsrådet kan föreskrivas om bostadstilläggets belopp i länder med låg hyresnivå.

En studerande som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter eller vid

RP 229/2016 rd

Gällande lydelse

stadsbidrag för pensionstagare (571/2007) eller bor i samma bostad som sin make som får bostadsbidrag enligt den lagen. (4.12.2015/1402)

Utan hinder av vad som bestäms i 1 mom. 2 och 5 punkten kan en studerande dock beviljas bostadstillägg för boendekostnaderna för en sådan bostad som hyrts på grund av studier och som är belägen på annan ort än familjens stadigvarande bostad.

Den som studerar utomlands beviljas bostadstillägg på samma villkor som den som studerar i Finland. Den som studerar och bor utomlands har dock rätt till bostadstillägg trots vad som bestäms i 1 mom. 2 punkten.

Föreslagen lydelse

Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem har rätt till bostadstillägg på 88,87 euro i månaden.

14 a §

Bostadstilläggets belopp

Bostadstillägget är 80 procent av månadshyran, bruksvederlaget eller med dessa jämförbara månatliga boendekostnader av fast storlek enligt hyresavtalet eller bostadsrättsavtalet. När bostadstillägg beviljas beaktas inte boendekostnader till den del de överstiger 252 euro. En studerandes andel av boendekostnaderna fås genom att boendekostnaderna för hela bostaden divideras med antalet boende, om inte någon annan fördelningsgrund godkänns av särskilda skäl.

Om en studerande bor i en bostad som han eller hon hyr av sin förälder eller som föräldern äger, är bostadstillägget högst 58,87 euro i månaden. Bostadstillägget för en studerande som studerar på avgiftsbelagda linjer vid en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter är 88,87 euro i månaden, om den studerande bor i läroanstaltens elevhem.

Bostadstillägget är 210 euro i månaden om den studerande studerar och bor utomlands. Genom förordning av statsrådet kan föreskrivas om bostadstilläggets belopp i länder med låg hyresnivå.

Bostadstillägg betalas inte, om boendekostnaderna understiger 33,63 euro i månaden.

14 a §

Bostadstilläggets belopp

(upphävs)

Gällande lydelse

15 §

Statsborgen för studielån

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning enligt denna lag eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsstöd.

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning enligt denna lag eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsstöd.

Statsborgen beviljas även studerande

1) som har fyllt 18 år och som på basis av föräldrarnas inkomster inte har rätt till studiepenning,

2) som bor någon annanstans än hos sin förälder, för vars underhåll betalas barnbidrag och som på basis av sina föräldrars inkomster är berättigad till studiepenning, eller

3) som enligt 20 § inte beviljas studiepenning.

Högskolestuderande som får studiepenning beviljas statsborgen för studielån utan särskild ansökan. Den som får vuxenutbildningsstöd kan beviljas statsborgen också för andra studier än sådana som avses i 4 §.

Statsborgen beviljas inte studerande

1) som avtjänar frihetsstraff,

2) vars studielån drivs in av Folkpensionsanstalten på grundval av borgensansvar, om inte Folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar annat, eller

3) som har en betalningsstörning som registrerats i ett sådant kreditupplysningsregister som avses i 4 kap. i kreditupplysningslagen (527/2007).

Statsborgen kan dock beviljas trots att den studerande har en betalningsstörning som avses i 4 mom. 3 punkten, om

1) betalningsstörningen gäller ett enskilt fall och ett litet belopp samt en skäligt lång tid har förflutit från registreringen,

2) skulden som föranlett anteckningen har betalats, eller

3) det i övrigt finns särskilt skäl för att bevilja statsborgen.

Statsborgen för studielån beviljas för högst ett läsår i sänder. Beslutet om beviljande av statsborgen kan dock omfatta statsborgen för juni och juli före läsåret. Om studierna varar

Föreslagen lydelse

15 §

Statsborgen för studielån

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning enligt denna lag eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsstöd.

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning enligt denna lag eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsstöd.

Statsborgen beviljas även studerande

1) som har fyllt 18 år och som på basis av föräldrarnas inkomster inte har rätt till studiepenning,

2) som bor någon annanstans än hos sin förälder, för vars underhåll betalas barnbidrag och som på basis av sina föräldrars inkomster är berättigad till studiepenning, eller

3) som enligt 20 § inte beviljas studiepenning.

Högskolestuderande som får studiepenning beviljas statsborgen för studielån utan särskild ansökan. Den som får vuxenutbildningsstöd kan beviljas statsborgen också för andra studier än sådana som avses i 4 §.

Statsborgen beviljas inte studerande

1) som avtjänar frihetsstraff,

2) vars studielån drivs in av Folkpensionsanstalten på grundval av borgensansvar, om inte Folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar annat.

Statsborgen för studielån beviljas för högst ett läsår i sänder. Beslutet om beviljande av statsborgen kan dock omfatta statsborgen för juni och juli före läsåret. Om studierna varar

Gällande lydelse

högst 12 månader kan statsborgen för studielån beviljas genom ett enda beslut för hela studietiden.

15 a §

Lyftande av studielån

Studielån lyfts enligt följande:

1) ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller en person som får vuxenutbildningsstöd eller för studier som varar högst 12 månader kan lyftas i en rat,

2) av ett lån som beviljats för högskolestudier kan den del som är avsedd för höstterminen lyftas tidigast den 1 augusti och vårterminens andel tidigast den 1 januari,

3) studielån som är avsedda för studier vid andra läroanstalter kan lyftas enligt följande:

a) lånerater avsedda för augusti-oktober tidigast den 1 augusti,

b) lånerater avsedda för november och december tidigast den 1 november,

c) lånerater avsedda för januari och februari tidigast den 1 januari,

d) lånerater avsedda för mars-juli tidigast den 1 mars.

15 f §

Studielånskompensationens belopp

 Studielånskompensationens belopp beräknas på högst det lånebelopp som motsvarar studielånebeloppet enligt den tid som motsvarar den målsatta tiden för avläggande av examen eller examens omfattning. *Studielån som motsvarar maximibeloppet av statsborgen beaktas för nio månader per läsår.* Till den del som den målsatta tiden för avläggande av examen eller examens omfattning inte är hela år, beaktas studielånet för fem månader per halvt läsår när kompensationens maximibelopp beräknas. Det maximala lånebeloppet beräknas enligt de bestämmelser om

Föreslagen lydelse

högst 12 månader kan statsborgen för studielån beviljas genom ett enda beslut för hela studietiden.

15 a §

Lyftande av studielån

 Den andel av lånet som är avsedd för höstterminen kan lyftas tidigast den 1 augusti och den andel som är avsedd för vårterminen tidigast den 1 januari. Ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller en person som får vuxenutbildningsstöd eller för studier som varar högst 12 månader kan lyftas i en rat.

15 f §

Studielånskompensationens belopp

 Studielånskompensationens belopp beräknas på högst det lånebelopp som motsvarar studielånebeloppet enligt den tid som motsvarar den målsatta tiden för avläggande av examen eller examens omfattning. *När studielånskompensationens belopp beräknas, beaktas studielån på högst 400 euro per stöd-månad om examen har avlagts vid en högskola i Finland, eller studielån på högst 700 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola utomlands.* Studielån beaktas för nio månader per läsår. Till den del som den målsatta tiden för avläggande av examen

RP 229/2016 rd

Gällande lydelse

maximibeloppet av statsborgen för studielån som gäller vid den tidpunkt då examen avläggs.

16 §

Statsborgens belopp

Beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad är

- 1) 400 euro för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd,
 - 2) 400 euro för andra än högskolestuderande, om den studerande har fyllt 18 år, och 260 euro om den studerande inte har fyllt 18 år; rätten till högre statsborgen börjar vid ingången av den månad då den studerande fyller 18 år,
 - 3) 700 euro för studerande som studerar utomlands.
-

Föreslagen lydelse

eller examens omfattning inte är hela år, beaktas studielånet för fem månader per halvt läsår när kompensationens maximibelopp beräknas.

16 §

Statsborgens belopp

Beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad är:

- 1) 650 euro för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd;
 - 2) 650 euro för andra än högskolestuderande, om den studerande har fyllt 18 år, och 300 euro om den studerande är yngre än 18 år; rätten till högre statsborgen börjar vid ingången av den månad då den studerande fyller 18 år;
 - 3) 800 euro för studerande som studerar utomlands.
-

17 a §

Justering av inkomstgränserna för studerandes egna inkomster

De inkomstgränser som föreskrivs i 17 § justeras vartannat år den 1 januari i överensstämmelse med förändringen i det allmänna inkomstnivåindexet, men endast om inkomstgränserna höjs till följd av förändringen i indexet. Justeringarna av inkomstgränserna motsvarar den förändring som inträffat före utgången av det tredje kvartalet under den gångna tvåårsperioden. Beloppet enligt det allmänna inkomstnivåindexet avrundas till närmaste hela euro.

19 §

Beaktande av föräldrarnas inkomster

Föräldrarnas inkomster beaktas inte när studiestöd beviljas högskolestuderande.

Föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande beaktas när studiepenning beviljas, om den studerande inte har fyllt 20 år, samt när bostadstillägg beviljas, om den studerande inte har

19 §

Beaktande av föräldrarnas inkomster

Föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande beaktas när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år och bor hos sin förälder, samt när bostadstillägg beviljas, om

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

fyllt 18 år. Inkomsterna beaktas till utgången av den kalendermånad som föregår den månad under vilken åldersgränsen uppnås. Föräldrarnas inkomster beaktas dock inte, om den studerande är gift eller underhållsskyldig. Om föräldrarna är frånskilda eller på grund av varaktig söndring bor åtskiljs, beaktas bara inkomsterna för den förälder som sökanden bor eller senast har bott hos. Om den studerande inte har fyllt 18 år och försörjs av sin förälder och dennas nya äkta make i deras gemensamma hem, beaktas även den nya äkta makens inkomster.

En studerande har rätt till studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 40 800 euro per år. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procent för varje helt belopp av 1 010 euro som överskrider inkomstgränsen.

En 18- eller 19-åring som studerar i någon annan läroanstalt än en högskola och som bor någon annanstans än hos sin förälder har dock rätt till studiepenning till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 60 000 euro per år. Studiepenningen minskas med fem procent för varje helt belopp av 1 010 euro som överskrider inkomstgränsen.

27 §

Återkrav

 Det studiepennings- och bostadstilläggsbelopp som skall återkrävas på basis av den studerandes egna inkomster höjs med 15 procent, om inte en lägre höjning bestäms genom förordning av statsrådet.

38 §

Återkrav av borgensfordran

En borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt den ränta som med stöd av denna lag uppbärs på bor-

den studerande är yngre än 18 år. Inkomsterna beaktas till utgången av den kalendermånad som föregår den månad under vilken åldersgränsen uppnås. Föräldrarnas inkomster beaktas dock inte, om den studerande är gift eller underhållsskyldig. Om föräldrarna är frånskilda eller på grund av varaktig söndring bor åtskiljs, beaktas bara inkomsterna för den förälder, som *den studerande* bor eller senast har bott hos. Om den studerande är yngre än 18 år och försörjs av sin förälder och dennas nya äkta make i deras gemensamma hem, beaktas även den nya äkta makens inkomster.

En studerande har rätt till studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 40 800 euro per år. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procent för varje helt belopp av 1 010 euro som överskrider inkomstgränsen.

27 §

Återkrav

 Det studiepennings- och bostadstilläggsbelopp som ska återkrävas på basis av den studerandes egna inkomster höjs med 7,5 procent, om inte genom förordning av statsrådet föreskrivs om en lägre höjning.

38 §

Borgensfordran på studielån

Studielåntagaren är skyldig att betala till Folkpensionsanstalten det belopp som ett kreditinstitut betalats på grundval av stats-

Gällande lydelse

gensfordran får utan dom eller beslut sökas ut hos låntagaren enligt lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961). Vad som i nämnda lag föreskrivs om preskription av fordringar gäller dock inte den regressrätt som staten har enligt detta moment.

Vid återkrav kan folkpensionsanstalten bevilja betalningstid eller tillgripa andra betalningsarrangemang, om det med hänsyn till låntagarens betalningsförmåga finns grundad anledning till detta eller om det därigenom kan säkerställas att de obetalda posterna flyter in.

39 §

Beviljande av betalningsbefrielse

Befrielse beviljas från betalning av en borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt av räntorna på fordran, om låntagaren har avlidit.

Befrielse från betalning kan också beviljas, om låntagaren är varaktigt arbetsförmögen eller har varit arbetsförmögen sammanlagt minst fem år, och återkrav med hänsyn till låntagarens ekonomiska omständigheter och andra förhållanden kan anses vara oskäligt.

Partiell betalningsbefrielse kan beviljas, om låntagarens ekonomiska förhållanden har försvagats av långvarig arbetslöshet, sjukdom eller annat skäl så att återkrav av hela lånet kan anses vara oskäligt.

Återkrav av en borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt av räntorna på fordran kan frångås helt, om det belopp som återkrävs är litet, om det med beaktande av låntagarens ekonomiska situation inte längre är ändamålsenligt att fortsätta återkrävandet eller om det med hänsyn till det belopp som inte återkrävts medför oskäliga kostnader att fortsätta återkrävandet.

40 §

Ränta på borgensfordran

På statens hela borgensfordran skall lånta-

Föreslagen lydelse

borgen (borgensfordran). På borgensfordran ska betalas ränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982), om det inte genom förordning av statsrådet föreskrivs om en lägre ränta.

Folkpensionsanstalten kan avtala med studielåntagaren om betalningsarrangemang för borgensfordran. Borgensfordran och räntan på borgensfordran är direkt utsökbara.

Bestämmelser om indrivning av borgensfordran och räntan finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Vad som i den lagen föreskrivs om preskription av fordringar ska dock inte gälla den regressrätt som staten har enligt 1 mom.

39 §

Beviljande av betalningsbefrielse

Studielåntagaren har rätt att få befrielse från att betala ränta på borgensfordran för den tid låntagarens genomsnittliga skattepliktiga inkomster inte överstiger inkomstgränserna för beviljande av ränteunderstöd enligt 16 a §.

Studielåntagaren har rätt att få befrielse från att betala borgensfordran och räntorna på borgensfordran om:

1) låntagaren är varaktigt arbetsförmögen eller har varit arbetsförmögen oavbrutet i minst fem år

2) låntagarens skattepliktiga inkomster inte överstiger inkomstgränserna enligt 1 mom.

Betalningsbefrielse beviljas på ansökan. Befrielse från att betala ränta i enlighet med 1 mom. beviljas inte retroaktivt för en längre tid än ett år före ansökan utan särskilt vägande skäl.

40 §

Avstående från indrivning av borgensfordran

Indrivningen av en borgensfordran som

RP 229/2016 rd

Gällande lydelse

garen betala högst den ränta som avses i 4 § 1 mom. räntelagen (633/1982), om inte bestämmelser om en lägre ränta utfärdas genom förordning av statsrådet.

Föreslagen lydelse

grundar sig på statsborgen för ett studielån samt av räntorna på fordran kan underlåtas helt, om

- 1) det belopp som ska drivas in är litet,
- 2) det med beaktande av låntagarens ekonomiska situation inte längre är ändamålsenligt att fortsätta indrivningen, eller
- 3) det med hänsyn till det belopp som inte drivits in medför oskäligen kostnader att fortsätta indrivningen.

Indrivningen av borgensfordran och av räntorna på borgensfordran frångås helt om låntagaren har avlidit.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 17 a § och 19 § träder dock i kraft den 1 januari 2018.

Den maximala stödtiden enligt 7 § 2 mom. tillämpas på högskolestuderande som avlagt högskoleexamen och som tar emot en studieplats eller anmäler sig som närvarande för högskolestudier den 1 augusti 2017 eller därefter. På högskolestudier som har inletts före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser om maximal stödtid som gällde vid ikraftträdandet.

Lagens 7 § 3 mom. tillämpas på studerande som första gången tagit emot en studieplats vid en högskola den 1 augusti 2017 eller därefter. Det momentet ska också tillämpas på en studerande som tagit emot en studieplats före den 1 augusti 2017, om han eller hon har anmält sig som närvarande första gången den 1 augusti 2017 eller därefter. På studerande som tagit emot en studieplats och anmält sig som närvarande vid en högskola första gången före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Den första i 17 a § avsedda justeringen av inkomstgränser enligt inkomstnivåindexet görs den 1 januari 2018, och den motsvarar den ändring i inkomstnivåindexet som skett från ingången av oktober 2015 till utgången av september 2017.

Bestämmelserna i 27 § tillämpas första gången vid inkomstkontrollen för 2016 som görs år 2018.

En studielåntagare som tar emot en studieplats för att avlägga sin första högskoleexamen som berättigar till avdrag, eller som

RP 229/2016 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

anmäler sig som närvarande för dessa studier första gången den 1 augusti 2019 eller därefter, är inte berättigad till studielånsavdrag.

2.

Lag

om ändring av 127 d § i inkomstskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i inkomstskattelagen (1535/1992) 127 d § 3 mom.,
sådant det lyder i lag 409/2005, som följer:

Gällande lydelse

127 d §

Studielånsavdrag

Studielånsavdragets maximibelopp beräknas på basis av högst det lånebelopp som motsvarar studielånsbeloppet enligt den omfattning som föreskrivs för examen i fråga med stöd av universitetslagen (645/1997) eller yrkeshögskolelagen (351/2003), när det studielånsbelopp som motsvarar maximibeloppet av statsborgen beaktas för nio månader per läsår. Till den del examens omfattning inte utgör hela år, beaktas vid beräkning av maximibeloppet studielånet för fem månader per ett halvt läsår. Det maximala lånebeloppet enligt examens omfattning beräknas enligt de bestämmelser om maximibeloppet av statsborgen för studielån som gäller vid den tidpunkt då examen avläggs.

Föreslagen lydelse

127 d §

Studielånsavdrag

Studielånsavdragets maximibelopp beräknas på basis av högst det lånebelopp som motsvarar studielånebeloppet enligt den omfattning som föreskrivs för examen i fråga med stöd av universitetslagen eller yrkeshögskolelagen. När studielånsavdragets belopp beräknas, beaktas studielån på högst 400 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola i Finland, eller studielån på högst 700 euro per stödmånad om examen har avlagts vid en högskola utomlands. Studielån beaktas för nio månader per läsår. Till den del examens omfattning inte utgör hela år, beaktas vid beräkning av maximibeloppet studielånet för fem månader per ett halvt läsår.

Denna lag träder i kraft den 20 .